ગુલદસ્તે મેશર્ક કુચરાં બાગ.

આગા "હશર" કાશમીરી કૃતનો

જાણીતો ખેલ.

અસલી.

ખુબસુરત બલા.

આખો નાટક ગાયન ભાષન સાથે

પ્રગટ કરનાર તથા વેચનાર,

શા. એચ એસ હરી એંડ કુંપનીના માલેક

લક્ષ્મણદાસ ગુપતા બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર્સ.

ફાકલેન્ડ-રોડ, ખતવાડી માણેક બિલ્ડીંગ.

પોસ્ટ નં. ૪ મુંબાઇ.

સત્યપ્રકાશ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. પ્રેમચંદ નહાલચંદ

તથા ડાહ્યાભાઇ શકરાભાઇ ગાંધીએ છાપ્યું.

ઠે. ખાડીઆમાં—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ બીજી. પ્રત ૨૦૦૦

સને ૧૯૧૨.

ફ ખ્યાલો ઠક્કર મનીરામ કૃત છપાઇને બહાર

જાહેર ખબર.

સરવે ભાઈઓને ખબર આપવામાં આવે છે કે નીચેની ચોપડીઓ અમારે ત્યાંથી રોકડી કીંમતે મળશે

૨ ૮-૦ અલફ લેલા હીસ્સે ૨૪ ઝુલ્દ-ચાર.
૦-૪-૦ ચાર દુરવેશ
૧ ૮ ૦ દાર [illegible] અમાર હમજા
૦ ૮ ૦ હાતમતાઈ ચીત્રવાળી
૦ ૪ ૦ કસાને આનયમ
૦ ૫ ૦ મનકમહમદગે .. અફગાજ
૦ ૪ ૦ ગેરાનનાંયા સોદાગર શામનુ દદા
૦-૫ ૦ જંગનામા મહમદહનીફ
૦-૪ ૦ ઝનાજર [illegible]
૦ ૫ ૦ હદીયાતુન મુમનમીન
૦-૪ ૦ મુ[illegible] સીતાર
૦-૪ ૦ [illegible]
૦-૬ ૦ જંગનામા હજરતઅલીકા
૦ ૨ ૦ ગુનાજ [illegible]
૦-૪ ૦ મજમુઅ મદેહવાત
૦ ૪ ૦ [illegible]
૦ ૨ ૦ મજમુઅ [illegible]
૦ ૧ ૬ [illegible] શાહ[illegible]
૦-૨ ૦ કી [illegible]
૦ ૧ ૬ [illegible]
[illegible] ૦ [illegible] માહમદ હનીફ
૦ ૨ ૦ તમામ અનમાગી
૦ ૨ ૦ [illegible]
૦ ૧ ૦ [illegible] ઓર હજરત બીબાલ
૦ ૧-૦ [illegible]
૦- -૦ મહમદહનીફ અન [illegible]
૦ ૧ ૦ [illegible] અરહુ ગુલામ
૦- -૦ કીસ્સા શાહેઝકુમકા
૦-૧-૬ [illegible] હજરત બીલાલ

૦-૧ ૦ દુવાએ ગંજુલ [illegible]
૦ ૩ ૦ શાને અહમદી ઉર્ફે મયનોદ મહોમદી વા મોલુદ શરીફ
૦-૧ ૦ કસઅુલ ખુદા
૦-૧-૦ કી શાહેરમજાં
૦-૧ ૦ હુંજતુલ ઇસલામ
૦ ૧ ૦ સખ [illegible]નામા હજરતખદી
૦-૧ ૦ નાજની પહાન
૦ ૧ ૦ મજમુઅ જોગીનામા
૦-૦ ૯ વફાતનામા બીબી ફાતમાકા
૦ ૧-૦ [illegible] અલી
૦ ૦-૯ શાદીનામા ફાતમા સગડા
૦ ૧ ૦ મજમુઅ મુનાજાત
૦ ૧ ૬ મકાનનામા
૦ ૦ ૬ [illegible] કીસ્મ
૦-૧ ૬ કી [illegible]
૦ ૧ ૬ કી [illegible]
૦-૨ ૦ કી લેલીમજનુ [illegible]
૦ ૧ ૦ „ [illegible]
૦ ૧-૦ ચુહા[illegible] કીસ્સા.
૦ ૧ ૦ કાઝી વ ચોર છબીલી ભઠીયારી
૦-૦ ૬ મુસલમાની [illegible]
૦-૧ ૬ [illegible]
૦-૨-૦ [illegible] બહારે મહોરમ
૦ ૧ ૦ જમજમાની ચોપડી
૦-૩-૦ [illegible] કીસ્સા
૦-૮-૦ યુસુફ જુલેખા
૦ ૨ ૦ નાજનીન [illegible] (હસાને લાયક કીસ્સા)
૦-૨-૦ ઇંદરસભા ચીત્ર [illegible]

આગા "હશ્ર" કાશમીરી કૃતનો

જાણીતો ઉર્દુ ખેલ.

—ની—

ખૂબ સૂરત બલા

૨ ।। નાટક ગાયન ભાષણ સાથે

પ્રકટ કરનાર તથા વેચનાર,

એચ. એસ. હરી એન્ડ કુંપનીના માલેક

નરણદાસ ગુપતા બુકસેલર એન્ડ પબ્લીશર્સ,

નં. ૩૪૫ ફાકલેન્ડરોડ માણેક બિલ્ડીંગ, ખેતવાડી,

પોસ્ટ નં. ૪ મુંબાઇ.

તપ્રકાશ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. પ્રેમચંદ નહાલચંદ

તથા ડાબાભાઈ શકરાભાઈ સાંઘીએ છાપ્યું,

ખાડીયામાં—અમદાવાદ.

આવૃત્તિ બીજી. પ્રત ૨૦૦૦

સને ૧૯૧૨.

કીંમત ૮ આના.

ખુબસુરત બલાના

નાટકના પાત્રો.

પુરૂષ પાત્રો.

તોસીફ ફીરોઝાબાદના મરહુમ શાહ બ્રિજસનો મુખ્ય વફાદાર જમાદાર તાહેરાનો પતિ,

કહેરમાન મરહુમ શાહ બ્રિજસનો વફાદાર સરદાર.

કત્લુબેગ બેવફા સિપાહસાલાર શમશાનો મદદગાર.

તુગરલબેગ કત્લુબેગનો બેટો.

શાહરયાર તુગરલબેગના તાબાનો ફોજી અમલદાર (લેફ્ટનન્ટ) તસનીમનો આશક—પાછળથી ધણી.

સોહેલ મરહુમ સાહ બ્રિજસનો બાલક બેટો.

રશીદ તોસીફનો બાલક બેટો,

ખેરશલ્લા જમાદાર ડાલીનો ધણી

માશાઅલ્લા શહરયારનો નોકર, મુમતાજનો ધણી.

ડંડુબાજ પાગલખાનેમાંથી નાસી છુટેલો ચકરમ.

મુશ્કિલઆશાન નં. ૧ શીરીનો ધણી.

નં. ૨ મુશ્કિલઆસાન નંબર ૧ નો કાકો.

કમીશન એજન્ટ ધી ઇન્ડિયન મેરેજ કંપની લીમીટેડ નો એજંટ.

હુશ્શામ તોસીફનો વફાદાર નોકર.

સ્ત્રી પાત્રો.

શમશા ફીરોઝાબાદની સુલતાના મરહુમ શાહ બ્રિજસની રાજલોભી દગાબાજ બહેન.

તાહેરા તોસીફની ઓરત (વફાની તસવીર)

તસનિમ એક અમીરજાદી...... શહરયારની બઇરી.

ડાલી ખેરસલ્લાની સુધરેલી અને ઉડાઉ બઇરી.

મુમતાજ માશાઅલ્લાની સુધરેલી ઉડાઉ બઇરી.

શીરી મુશ્કિલઆસાન નં. ૧ ની બઇરી.

નેકી દુનિયાને સારે રસ્તે ચઢાવનારી શક્તિ.

બદી દુનિયાને બુરે રસ્તે ચઢાવનારી શક્તિ.

મળવાનું ઠેકાણું.
શા. એચ. એસ. હરી એન્ડ કંપની.
ફાકલેન્ડ રોડ—મુંબઈ ૪.

ખુબસુરત બલા.

ડ્રામા તીન બાબકા.

ભાગ પહેલા—પરદા પહેલા. મહેલ.

ગાના—રબકી શાન ન્યારી ન્યારી બલહારી
તોરી કહાની ધરધર મન માની જાની
યકતાઇ ચતરાઇ પ્યારી પ્યારી સારી—રબકી
હય જહાંનમેં યેહ કામ કરના નેકીયે
બદેકા ધ્યાન ધરના
ક્રોધ કામસે મુદામ ડરના
હવસ, કપટ, કરત. ફીરત છલકી મારી દુનીયા સારી
બદકારી નરનારી હર પ્યારી— રબકી.

નેકી...ખુદાવંદ કા જલાલ હો ! મુકદસ હય વોહ ખુદા જો આદમકે સરકશ ઔર બાગી બેટાં કા મહેરબાન બાપકી તરેહ પ્યાર કરતા હય ! મુબારિક હય વોહ ઇનસાન જો સાદે દિલ ઔર પુરી સચ્ચાઇ કે સાથ ઇસિકો ઇતાઅત ઇખત્યાર કરતા હય. અય ગુમરાહ હસ્તી, જો અન્ધી ઔર દિવાની બની હુઇ તબાહી કી ગારમેં દૌડી જા રહી હય. આ રોશની કી તરફ આ ! ખુદાકા રહમ તેરી પુકાર પર કાન લગાયે હય, ઉસકી રહમત તુઝે ગોદમેં લેને કે લીયે મુહબ્બત કે બાજુ ફયલાયે હય.

શઅેર.

જીસ રાહમેં હે ઠોકરેં વોહ રાહ અય ઇનસાન ન ચલ;
જાુર્મો ગુનાહ કે બોઝસે વર્ના ગીરિગા મુંહકે બલ.
તારીકીયાં હય હર તરફ—અંધાં ન બન અબ ભી સંભાલ,
ઇમાનકા ફાનુસ લે. ઉસમેં જલા શમએ અમલ.
મુડ, ભાગ, દૌડ આ ઇસ તરફ, તાકત અભી હય પાંઉમેં.
આરામ, રાહત, જીંદગી, સબ હેં ખુદા કી છાંયમેં.

બદી—મયેં હું, જહાંકી ખુશી મયેં હું !

નેકી—દુન્યાકી મુસીબત—ખુદા ઔર ઇનસાન કે બીચમેં દીવાર !

બદી—દુન્યાકી કિસ્મત મેરે દહને હાથમેં ઔર ઉસકી કુંજી મેરે બાંયે હાથમેં ! અય તુમ સબ જો બિહિસ્ત, કી ઉમીદ મેં

દુન્યા કો દોજખ બનાય હુવે હો આવ, મેરી તરફ આવ, મેરા દરવાજા ખટખટાવ, મેરી સખાવત કે બાદલ મોતી બરસાકર તુમ્હારે દામનકો માલામાલ કર દેંગે!

શએર.

બે ગમી પહેલુંમે હો ઔર માલોજર કદમોં કે પાસ,
મેજપર ઉમદા ગીજા હો જીસ્મપર આલા લિબાસ.
તયેરતે હોં મસ્તીએ ઇશ્વરત મેં બસ રંગીન હવાસ.
યાર હો ગુલજાર હો ગર્દિસ મેં હો મયકા ગિલાસ.
બસ યહી જન્નત હય, બાકી વસવસા ઔર વહમ હય,
ખા, પહન, પી. અયશ કર અગર તું જીરૂહમ હય.

નેકી—ઝુટી તું આદમી કો જીલ્લત, મુસીબત, ઔર ખોફનાક મૌત કે સિવા કુચ્છ નહીં દે સકતી.

બદી—ચુપ! તુંહી મેરી તરફ આનેવાલોંકો અપની તરફ બુલાતી હય.

નેકી—ઔર તુ નેક રાહ ચલને વાલોંકો જહન્નુમ કે અંધેરે ગારમેં ગિરાતી હય.

બદી—તુ નહોતી તો દુન્યા મેં બિહિસ્તકા મજા આતા.

નેકી—ઔર તું નહોતી, તો ખુદા જહન્નમકો પયદાહી ન ફરમાતા.

બદી—નેકી લડાઇ છોડ!

નેકી—બદી બુરાઇ છોડ!

ગાના—છોડ છોડ મોસે નકર જીકર નફ્ટ નીડર
કમતર સુનાઉં મનાઉં
કહેનામાન અય હયવાની દીવાની
નજકર સજકર કીતની મય સમઝાઉં—છોડ
કયસી તનકર રીઝાલી બનકર કયા હય દીલમેં ઠાની,
દેખ સમઝકર બાત સુનકર છોડ તું હયવાની.
પ્યારસે, મારસે, ખારસે, જારસે દીખલાઉં—છોડ.

બદી—દુન્યા આશકોં કા બાજાર હય ઇસમે કોઇ મેરા ખરીદાર હય, કોઇ તેરા તલબગાર હય.

શએર..

અગર નફરત હય મેરે આશકોં કો તેરી સુરતસે,
તો મુઝસે કયું લડતી હય. જા લડ અપની કિસમતસે.

નેકી—જે આજ જાનતે હયેં દુન્યાકી ઠુર તુઝકો.
દે બયઠે હયેં જે દિલસે અકલોશઉર તુઝકો

જીસ રોજશનીમેં દેખેગેં શકલ તેરી
નફરતકી ઠોકરોસે ફેંકેગે દુર તુઝકો.
બદી—નાદાન ! કભી અયસા ન હોગા. કયા તું નહીં જાનતી,
કે દુન્યાકા મીટ્ટી ખુદ ગરજી ઔર લાલચ કે પાણીસે ગુથી ગઇ હય—
શએર.
જબ તલક હરેક શય દેનેકાં મય તૈયાર હું,
વોહ મેરે બુલબુલ હંય, મંય ઉન્કી ગુલે બેખાર હું,
નેકી—ઝુટી તેરા હર લફ્જ અદાવતસે ભરા હય,
દુન્યાકા ચમન મેરી હી કોશિશસે હરા હય.
બદી—બસ ! બંદ કર કીલો કાલ, દેખ મેરે આશકકા હાલ.
(ફ્લાટકા ફટના, મર્દ ઔરતકા શરાબ
પીતે દિખાઇ દેના. રામિશગરોંકા ગાના.)
નેકી—શર્ત હુઇ દેખના મય હારતી હું યા તું હારતી હય,
(ફ્લાટ કા ફટના ઔર શમશાકા આલીશાન
મકાન મય ચોબદારોંકે નજર આના.)
ચોબદાર—જલાલે હમરાહ કમાલે હમદમ અરૂજે માનિન્દ ચતર સરપર,
દુસરા—જમાના હામી, ફલક મુહાફીજ, સપહર બંદા, સિતારા ચાકર,
૧ લા—નસિબ દરબાં કજા મગસરાં કદર સનાખ્વાં હો બખ્ત યાવર !
દુસરા—સહાબ કુલજુમ ફિદા કદમપર, જરો જવાહીર નિસારસરપર !
૧ લા—વિકાર હર સિમ્ત છા રહા હય, દિલોંકા અજમત દબા રસી હુએ !
દુસરા—હજુર તશરીફ લા રહે હંય ખડે હો ખુદ્દામ સર ઝુકા કર !
શમસા—વોહ બાગા મુજરીમ કયા કહેતા હય ?
કતલુ—શમસા ઉસકી જીદ ઔર નફરત ઉસે ગારત કર રહી હયે !
શમસા—જાવ, ઉસ જીદદી કુતેકો મેરે સામને લાવ. જીદ કિસ્સે ? ઉસ ઔરતસે. જો તુફાની સમન્દરકી તરહ ગુસ્સેમેં દિવાની હો જાતી હય—જિસકે આગે આજ તમામ સલતનત મુજરિમોં-કી તરહ થરરાતી હય જો દમ કે દમમેં આંધીકી તરેહ બલાયે નાગહાની હો જાતી હય. અગર વ્હે રાહપર નહીં આયા તો ઇસકો—ઇસ—દુન્યામેં જીનેકા કોઇ હક નહીં હય !
(કતલુકા તોરીકકો પા—બ—જંજીર લાના)
શમસા—કયું તોરીક. કિસ હાલમેં હય ?
તોરીક—કિંસ હાલમેં હય; શેર લોહેકે જાલમેં હય !

શામસા–સરકસ– શએર.

ક્યું તબાહી લા રહા હય અપને ઇજ્જે જાહ પર,
છોડ દે ગુમરાહી આજા અબભી સીધી રાહ પર.

તોફીક–દુન્યામેં સચ્ચી ઔર સીધી રાહ ફક્ત નેકી હય, જો કબ્રકે દરવાજેસે નિકાલ કર કયામતકે મયદાનસે હોતી હુઇ બહિસ્તકે દરબારમેં પહુંચાતી હય, બાકી હરેક રાહ ઠોકરેં ખિલાતી, કાંટોંમેં ફંસાતી, ઔર આખિરકાર જહન્નુમકે અંધેરે ગારમેં ગિરાતી હય–

પરવાહ નહીં જો આજ જમાના ખિલાફ હય,
રસ્તા વહી ચલુંગા જો ઠીક ઔર સાફ હય.
દુખ ઔર ખોફ હેય હયે મેરી નિગાહમેં,
મયેં ખાકભી જો હુંગા તો નેકીકા રાહમેં.

શામસા–મયં નહીં સમજતી કે, નેકી કયા ચીજ હય ? જો તુઝકો ઔર તેરે જયસે ચંદ બેવકુફોંકો અઅજ હય.

તોફીક–નેકી કિયા ચીજ હય ? નેકી એક પાક નુર હય ! ખુદાકે હાથકા બનાયા હુવા એક કીલા હય જીસમેં ઇનસાન બયઠકર શયતાનકી ફોજકે સાથ મુકાબલા કરતા હય.

શામસા–પાગલ હો ગયા હય.

તોફીક–હાં હાં મયેં પાગલ હો ગયા હું, મગર શુક્ર હયકે ખુદાકા બાગી, હીર્સકા બંદા, શયતાનકા ગુલામ બેરહમ ખુની ઔર નમકહરામ નહીં હૂં.

શામસા–ઓ નમકહરામ હમારે સામને ઔર યહ ગુસ્તાખાના કલામ !

તોફીક–મયેં ઇન લાગોંમેં સે નહીં હું. જો કીસીકી ઉસકી પીઠ પીછે બુરાઇ કા ઇજહાર કરતે હયં ! મયેં બહાદર હું–
ઔર બહાદર હમેશા સામને આકર વાર કરતે હયં—

શએર.

સાફ દિલ ઇસ તરેહ કહેતે હયં બરાબર સાફ સાફ,
જીસ તરાહ આયના કહે દેતા હય મુંહ પર સાફ સાફ.
જાન જાએ સર કટે પરવાહ જરા કરતા નહીં.
મર્દ સચ્ચી બાત કહનેસે કભી ડરતા નહી.

કતલુ–તોફીકઃ અગર તું જીદ છોડ દે તો મયેં જમાનસે કહતા હું–

તોફીક–ચુપ ! ઉસ મુકદ્દસ ચીજકા નામ, જીસ કા એક જરાભી તેરે નાપાક તનમેં નહીં હય ન લે ! તુમ દોનો શયતાનસે જયાદા ઇમાનકે દુશ્મન હો !

શમસુ–બેસક હયેં ! ઔર ઇસલીયે હયેં કે બહાદર કો સર્દ, મર્દ કો નામર્દ, ઔર સુર્ખ ખુનકો જર્દ; બનાને વાલા યહી હયે.

તોફીક–જીસ તરહ ખુદાને દુનીયાકી રોશનીકે લિયે આફતાબ કા લમ્પ પયદા કીયા હય, ઉસી તરહ ઇન્સાન કી રૂહકી રૌશની કે લીયે ઇમાનકા ચિરાગ બનાયા હય.

શમસા–મગર–મયેં–મયેં હું તો જરૂર ઇસ ચિરાગ કી રોશનીકો બુઝાઉંગા !

તોફીક–તું કયા ! અગર તમામ દુન્યાકે શયતાન મિલકર ઉસકે બુઝાનેકી કોશિશ કરેં, ફિરભી યે ખુદાઇ ચિરાગ હમેશા જગમગાતા રહેગા, ઔર જહાંમેં રહમ ઔર ઇનસાફ કી રોશની ફયલાતા રહેગા.

શમસા–તોફીક તું જાનતા હય કે મયેં કયસી ઔરત હું ?

તોફીક–જીલ્લતકી પુતલી ! તુંજે કૌન ઔરત કહેતા હય ? ઔરત વોહ હય જીસમેં રહમ હો, શર્મ હો સચ્ચાઇ હો, બાવફાઈ હો, પારસાઇ હો, જીસને ફિરિસ્તોંકી તીનત ઔર હુરકી ઇસમત પાઇ હો, તુ કભી ઔરત હો નહી સકતી; જીસ તરહ, તુને મઆસૂમ શહજાદે કા દગાસે હક છીના હય. ઉસી તરહ ઔરત કે નામ પરભી જબરદસ્તી કબજા કર લીયા હય.

શમસા–તોફીક સુન— શએર.

સાંસસે આગ જો બરસાય વોહ અજદર હું મયેં
જીદમેં તુફાન તો ગુસ્સેમેં સમન્દર હું મયેં
પીસ ડાલુંગી મીટા દુંગી, ફના કર દુંગી
યાદ રખના તેરી તકદીરકા ચક્કર હું મયેં

તોફીક–મોમસે પંજએ ફૌલાદ નહીં દબતા હય,
દિલકા જોર આયસે ડરાવે સે કહીં દબતા હય—
રૂયેં રૂયેં કી જબાં પર યહે સુખન જારી હય !
જાન પ્યારી નહી દુન્યામેં વફા પ્યારી હય !

કતલુ–મજંહબી દિવાને કયું જાનકે દુન્યા કી ખુશીઓ સે બેજાર હય ! તેરી એક હાં પર શાહી મેહરબાનીયોંકા બાદલ તુઝપર ઇજ્જત, દૌલત ઔર રહમકી બારિશ બરસાને કો તૈયાર હય.

તોફીક–મુઝે કોઇ ઇસકી યા તેરી મહેરબાની નહીં ચાહિયે ! અવ હીર્સકે ગુલામ યાદ રખ યેહે કલામ—

શએર.

ચંદ દિન હય શાનો શૌકત કા ખુમાર—
મોતકી તુર્શી નશા દેગી ઉતાર;
જબ ઉઠાયેંગે જનાઝા મિલ કે યાર—
હાથ મલમલ કર કહેગા બાર બાર,
કિસ લિયે આયે થે, હમ કયા કર ચલે—
જો યહાં પાયા, યહીં પર ધર ચલે,

શમસા–બસ ! બસ ! યેહે વઅજ પાગલોં કે લીયે રખ છોડ ! સુહેલ કો હમારે હવાલે કર, તાજકા તાબેદાર હો, વર્નાં ખોફનાક અંજામ કી પેશવાઈ કે લિયે તૈયાર હો !

તોફીક–ક્યા મઅસુમ શહજાદે કો તુમ કસ્સાબોં કે પંજેમેં જીબાહ હોને કે લિયે દેદું ! રહમ ઓર ઇનસાફ પર છુરી ફેરદું ? તખ્તો તાજ કે લુટેરોંકી તઆજીમ કરૂં ? શયતાનકો બિહિસ્તકા માલિકો વારિસ તસલિમ કરૂં ? નહીં ! વફાદાર તોફીકસે અયસા કભી ન હોગા ?

કતલુ–મગર તુઝકો અયસા કરના પડેગા.

તોફીક–કયું ?

શમસા–હમારા હુકમ હય યોં.

તોફીક–તેરા હુકમ કુચ્છ ખુદા કા હુકમ નહીં હય !

શમસા–મયેં શાહી હુકમ દેતી હું !

તોફીક–મયેં તેરી શાહીસેભી મુનકીર હું—

શએર.

તીર, તલવાર, તબર, નેજઓ ખંજર બરસેં,
જહર, ખુન, આગ, મુસીબતકે સમન્દર બરસેં,
બિજલિયાં ચર્ખ સે, ઔર કોહસે પથ્થર બરસેં,
સારી દુન્યાકી બલાયેં મેરે સરપર બરસેં,
ખત્મ હો જાય હરેક રંજો મુસીબત મુઝપર
મગર ઇમાન કો જુમ્બીશ હોતો હે લઅનત મુઝપર !

શમસા–ગઔર કર, ફિર ઝઔર કર, વરના અજલ તૈયાર હય. તેરા સર હય ઔર ઇસ જલ્લાદકી તલવાર હય.

તોફીક—મુશીબત કે ડર, રંજકે હાલ સે
　　બહાદર બદલતે નહીં કોલ સે !
　　ખુદા લે કે તું લે, યહે જાન એક હય
　　મગર બાત એક ઓર જબાન એક હય.
શમસા—મુઝપે લઅનત હય જો તુઝકો અબ મયે જીંદા છોડદું.
　　કાટ લા સર તાકે ઇસ્કો ઠોકરોંસે તોડ દું.
(શમશા કા ગુસ્સેસે કાંપના, તોફીક કા બે પરવાહીસે ખડે રહેના.)

બાબ પહેલા.

પરદા દુસરા—ખયેરસલ્લાહકા મકાન.

ખયરસલા—વાહરે કીસમત ! વાહરે મેરી અકડ ! સલામ તો સિરફ સરકે ઇશારેસે લેતા હું. જરા મેરી સુરત તો દેખીયે. ટોકરા ભરભર કર નુર બરસ રહા હય માશાઅલ્લાહ ! કયું ન બરસે, આજ કલ બડેકી ડીગરી બી બઢ ગઇ હય. જબકે મલ્કા શમસાને અપને ભાઈ બરજીસકો કતલકા હુકમ કતલુ-સનાયયા તો માબદઉલતનેબી ઇસ કલમેં કતલુખાનકા હાથ બટાયા; જીસ નમકહલાલી કે સીલેમેં કતલુખાનકે બેટે તુગરલ બેગ કે એડીકાંગકા ઓહદા પાયા. લેકિન ઇસ ઓહદેકે હાસિલ કરનેમેં થોડી બેઇમાની તો જુરૂર કરની પડી. કયા કરે યારો, ઇસ નેકકાર દુન્યામેં બેઈમાની કે સિવા કામબી તો નહીં ચલતા. દુન્યામેં કયા હમ મખ્ખીયાં મારને કે લિયે પયદા હુવે ? જબ ખુદાને જવાની દી હય તો ઉસકા લુત્ફ ઉઠાવ, ખાઓ પીયો, બોટલકે કાર્ક ખુલવાવ રંડીયાં નચવાવ ! બુઢાપા આયગા તબ દેખા જાયગા. અલ્લાહ મીયાં ભોલે ઓર રહમ દિલતો હયે હી, ફીર કયા હૈં રો ધો કર મના લેંગે, કિસી ન કિસી તરહ ગુનાહ બખ્શવા લેંગે. અરે સયફુ, ઓ સયફુ—
સયફુ—જનાબ આપ કીસે પુછતે હયેં ! વોહ ઘરમેં નહીં હૈં.
ખયરસલ્લાહ—અબે અપને માલિકકો નહીં પહચાનતા ?
સયફુ—કોણ ? મીયાં ખયર !
ખયરસલ્લાહ—ચુપ ! બેઅદબ ! ખયર કિસી મોચીકા નામ હોગા.
સયફુ—ફિર તુમ કૌન ?
ખયરસલ્લાહ—મિરજા ખયરસલ્લાહબેગ ખાન એસકવાવર, કે, સી. એસ. આઇ. એમ. ડી. વાઇ. જેડ.

સયકુ-માને ઇસકા મતલબ !

ખયરસલ્લાહુ—કયું કે અબ હમારી ડિમરી બઢ ગઇ હય.

સયકુ—આમાં કાહેકો ઝુંટ બોલતે હો ? તુમ્હારી સુરત પર તો વહી પાજી પન બરસતા હય !

ખયરસલ્લાહુ—અબે ચુપ બેઅદબ માલિકકે સામને ગુસ્તાખાના કલામ !

સયકુ—મિયા યહે તો બતાવ વહો મવાલીઓંકા ડરેસ કહાં ફેંકા ?

ખયરસલ્લાહુ—દેખ પહેલે મયેં મઅમુલી જમાદાર થા, અબ તુગરલ બેગકા એડીકાંગ કહેલાતા હું.

સયકુ-વાહ !

ખયરસલ્લાહુ-પહેલે ચટાઇપર બયઠ કર ચટની રોટી ખાતાથા, ઓર અબ ખુરસી ટેબલપર બયઠ કર કટલેસ ઓર મટન ચાપ ઉરાતા હું.

સયકુ—ઓરભી વાહ !

ખયરસલ્લાહુ—પહેલે મયેં કુરતા પયજામાં પહેનતા થા ઓર અબ પટલુન પર કોટ, કોટ પર કોલર ઓર કોલરપર ટાઇ લગાતા હું

સયકુ—ઔરભી વાહ !

ખયરસલ્લાહુ—આગે કપડે અપને હાથસે ધોકર પહેનતા થા. ઓર અબ વોશીંગ કંપનીમેં ધુલવાતા હું.

સયકુ—મિયાં યહે તો બતાવ કે વોશીંગ કુંપની કાલી સુરતકો સફેદ બના શકતી હય ?

ખયરસળાહુ—અબે સુફેદ તો કયા, થપ્પડોંસે લાલ બના સકતી.

શયકુ—અચ્છા આગે બોલો.

ખયરશલાહુ—આગે પયસેકી બારા વાલી બીડી પીતા થા અબ હય. ટરકીસ સીગાર ફુકતા હું.

શયકુ-જબતો ચંદહી રોજમેં દોલત કા ગુલકા ઉડા દોગે ! મીયાં મયેં તો સમઝતા થા કે તુમ મોચી કે મોચી રહોગે; મગર હો કિસમતકે ધણી, સીપાહીસે એકદમ એડીકાંગ બન ગયે.

ખયરસલાહુ-અરે યહે તો હમારી બદ કિસમતી થી કે એડીકાંગ બન કર રહ ગયે, વર્નાં હમારે વાલિદ તો અજબ શાન કે આદમી થે, તુને તો દેખા હોગા.

શયકુ—કયુ નહીં, બહોત દફા ! રોજ હમારે હોલેમે પાપડ બેચને આયા કરતે થે.

ખયરસલાહુ—અબે ચુપ, વોહ કોઇ ઓર ઉલુ હોગા !

શયકુ-ઉલ્લુ હો કે ગધા મગર સુરત તો તુમ્હારે બાપકી સી થી.

ખયરસલાહ—ખયર છબ્બુ જીકકો દફાન કર, ઔર યહ બતા કે ઘરમેં ક્યા પકા હય?

શયકુ—પકા ક્યા હય. વહી બાજરે કી રોટી ઔર શહકી બાસી ઉબાલી દાલ રખ્ખી હૈ.

ખયરસલાહ—અરે દાલ કો ચુલ્લેમેં ડાલ! ક્યા અમીરોં કે ઘરમેં અયસેહી ખાનો પકતે હયેં?

શયકુ—ફિર ઔર કયસે પકતે હયેં!

ખયરસલ્લાહ—દેખ, આજસે હમારે ઘરમેં કુરમા, કલિયા, મુતનજન, બિરયાની, પુલાવ, મટનચાંપ, બટાટાચાંપ, ઇસ્ટુ ઔર કટલેસ પકા કરે!

શયકુ—અરેગીયાં કલ વોહ અલમ ગલમ ખા લેના, આજ તો શુક્ર કરકે ચટણી રોટી ખાલો.

ખયરસલાહ—ચુપ! તેરે જયસે બેવકુફોને ચટણી રોટી પર શુક્ર કરકે ખુદાવંદ તાલાકા મિજાજ બિગાડ દિયા હય; ઇસને દેખાકે જબ યહ બેવકુફ ચટણી રોટી પર મલ્હાર ગાતે હયેં તો ઇનહેં પુલાવ ખિલાનેકી ક્યા જુરૂરત હય!

શયકુ—ભલા ખાને અયસે ખાઓગે તો તુમહેં પુરાના મકાન કયસે પસંદ આયેગા,

ખયરસલાહ—અબે પુરાના મકાન ક્યા મયેં તો પુરાની જોરૂકો બી બદલ દુંગા.

શયકુ—અરે યહ ક્યા કહેતે હો મિયાં?

ખયસલાહ—હાં હાં મય તો અખબારમેં ઇસ્તહારબી દે ચુકા હું.

શયકુ—તો ક્યા પુરાની જોરૂકો તલાક દે દોગે?

ખયરસલાહ—તલાક દે દુંગા, નહીંતો કરાફડકે નિલામમેં ભેજ દુંગા.

શયકુ—દેખો કહીં અયસા તો ન કરના, વોહ બેચારી તુમ્હેં અપને બેટેકી તરેહ પ્યાર કરતી હય.

ખયરસલાહ—અબે બેવકુફ, પુરાની જોરૂ ઔર પુરાના જુતા હરસાલ નયા બદલ ડાલના ચાહીએ!

શયકુ—ભલા મયેં તુમ્હેં કોઇ પટાખા સી જોરૂ દિલવા દું તો કયસા?

ખયરસલાહ—અચ્છા બતા.

શયકુ—અચ્છા તો સુનો મેરે ખ્યાલમે જીતની ઔરતેં હયં ઉનકી સબકી ફહરિસ્ત પેશ કરતાં હું પહેલા નંબર ખુદાબક્ષ ઘાંસવાલા જો ભાંગવાડીમેં રહેતા હય ઉસકી એક લડકી હય.

ખયરસલાહ—અબે ક્યા મુઝે કોઇ ઘસયાર વસયારા સમઝા હય જો ઉસકી લડકી સે સાદી કરાતા હય?

શયકુ—તો ફિર તુમ જયસે ચીડીમાર કો તેલી તંબોલી ઘસીઆરે ભટયારોં કે સિવા ઔર કોણ અપની લડકી દેગા?

ખયરસલાહ—અબે દેગા કયું નહીં! બેટા અલફતે, અગલે જમાને મેં જાત ઔર શરાફત પુંછી જાતી થી, આજ કલ તો ગોરા હો ગયા કાલા, શરીફ હો યા રિઝાલા મગર હો ચાર પઇસાવાલા તો અચ્છે અચ્છે ધરવાલે અપની બેટી દેને કો તૈયાર હો જાતે હયેં!

શયકુ—અચ્છા તો ઔર સુનો, વોહ અબ્દુલકરીમ કસ્સાબકા સાલા, જો ઘોઘારી મોહલ્લે મેં રહેતા હય, ઉસકી સાત બેટીયાં હયં—

ખયરસલાહ—ખુબ, જબતો સાતોંને મિલકર બાપકા દિવાલા ફુંક દિયા હોગા!

શયકુ—ઉસમેં ચારતો અંધી હયેં. એક કાંની હય. એક ગુંગી હય; મગર સબસે છોટી લડકી કરીમન હય, વોહ આપકે લાયક હય-લેકીન જરાસા લંગડાતી હય.

ખયરસલાહ—અબે તો કયા મુઝે કોઇ લુલા લંગડા મુકરર કીયા હયે, જો લંગડી જોરૂ દિલવાતા હય!

શયકુ—ન્હેભી નહીં, વોહભી નહીં, તો ફિર આપકો કયસી જોરૂ ચાહીયે?

ખયરસલાહ-દેખ નેક હો, શરીફ હો, હસીન હો, જવાન હો, હુશીયાર હો, ઇસમતદાર હો ઔર બડી બાત ય્હે કે વફાદાર હો!

શયકુ—ય્હે સબ ખુબીયાં તો પાંજરાપોલમેં એક અસી ૮૦ બરસકી કુંવારી લડકી રહેતી હય ઉસમેં મોજુદ હંય.

ખયરસલાહ—અબે મુઝે જોરૂકી જરૂરત હય યા માંકી?

શયકુ—ય્હે ભી નહીં, વોહભી નહીં તો ફિર આપકો જોરૂ મિલ ચુકી.

ખયરસલાહ—અરે મિલેગી કયું નહીં? ય્હે તો હમારી મહેરબાની હય કે હમ જોરૂ તલાશ કરતે હયેં! વર્ના ઇસ મહેંગે જમાનેમેં શોહર મિલતેહી કહાં હય! (એજન્ટકા આના.)

એજન્ટ—જનાબ તસ્લીમ અર્જ.

ખયરસલાહ—અદાબ અર્જ.

એજન્ટ—જનાબ આપકા નામ?

ખયરસલાહ—મિર્જા ખયરસલ્લાહ બેગ.

એજન્ટ—મૈંને કલ અખબારમેં પઢા હય કે આપ શાદી કરના ચાહતે હૈં.

ખયરસલાહ—જી હાં, મગર આપ કૌન સાહેબ હય?

એજન્ટ—હુમ્બર્ગ-હીલમ મેરેજ કંપની લીમીટેડ કે એજંટ હય.

ખયરસલ્લાહ—જી, હાં, દુરસ્ત મગર. મય સમઝા નહીં કે આપ કયા કામ કરતે હયેં.

એજન્ટ—હમારા યેહ કામ હય કે દુન્યાકી આબાદી બડહાવેં જોરૂઓં કો શોહર ઔર શોહરોં કો જુરૂએં દિલવાવેં.

ખયરસલ્લાહ—મયેં સમઝા આપ દલાલ હયેં !

એજન્ટ—દલ્લાકી અયસી તયસી ! હમ એક જન્ટલમેન હૈં.

ખયરસલ્લાહ—બેશક ! જેનટલમેની તો આપકે ધંદે હીસે ટપકતી હય.

સયફુ—જબતો યાર મેરા એક કામ બના દો, પુરાણી જોરૂ ઔર થોડા રૂપીઆ લેકર એક નઈ નવેલી પટાખાસી જોરૂ દિલવા દો.

એજન્ટ—પુરાણી જોરૂકો સંદુકમેં બંદ કર રખો. હમતો બિલકુલ નઇ જોરૂકી તિજારત કરતે હયં.

ખયરસલ્લાહ—ભઈ વાહ ! ઇસ સુધરે હુવે જમાનેમેં કયા કયા નયે ધન્દે નિકલતે હયં.

એજન્ટ—ફરમાઇયે, આપકો કિસ કિમાસકી જોરૂ ચાહિયે ?

ખયરસલ્લાહ—હસીન હો, જવાન હો, પઢી લીખી ચંચલ હો, બલ્કે ફેશનેબલ હો ?

એજન્ટ—ઉમ્ર કિયા હો ?

ખયરસલાહ—સોલા બરસકી.

એજન્ટ—અગર સોલા બરસકી ન મિલે ?

સયફુ—તો આઠ આઠ બરસકી દો લે આના.

ખયરસલ્લાહ—નિકલ શયતાન, પાજી, ગુસ્તાખ, નામાકુલ, કમબખ્ત બીચમેં ગડબડ કરતા હય !

એજન્ટ—એક સ્ત્રી મીષ્ટ ચાહીએ યા મોડરેત !

ખયરસલાહ—નહીં નહીં, એક સ્ત્રી મીષ્ટ નહીં ચાહીએ ! કમબખ્ત નારાજ હોગી તો મુઝે બમકે ગોલે સે ઉડા દેગી.

એજન્ટ—દેસી ચાહીયે યા વિલાયતી !

ખયરસલ્લાહ—અરે દેસી કો કયા કરેં-હમકો તો વિલાયતી, ચાહિયે! મુઝે સ્વદેશી સે નફરત હૈ ઇસી લિયે પ્હેલી જોરૂકો કરાફટ કે નિલામ મે ભેજને વાલા હું.

એજન્ટ—ઔર ખુબીયાં કયા હોં ?

ખયરસલ્લાહ—સુનયે, ન અયસી બદસુરત હો કે દેખ કરજી મિતલાય, ઔર ન અયસી ખુબસુરત હો કે સારા શહર જ્યારત કો આય. ન અયસી દુબલી હો કે એકએક પસલી ગીની

જાય, ન ઇતની મોટી હો કે રેલકે ફાટકમેંભી ને સમાય ન ઇતની લંબી હોકે બોસા લેને કે લીયે સીડી લગાઈ જાય ન ઇતની તંદુરસ્ત હો કે દિનમેં છે છે દફા ખાય, ન ઇતની બીમાર હોકે ડાકટર કા બિલ ચુકાતે ચુકાતે દિવાલા નિકલ જાય. ન ઇતની ભોટ હોકે કોઇ ઠગ લે જાય. ન ઇતની હુશયાર હોકે મિયાંકી પગડી તક બેચ આય. બસ ઇસ કીમાશકી જોરૂ ચાહિયે!

એજન્ટ—ઇસ કિમાસ કી ઔરત તો હમારે મુશલમાનોં મેં મિલની મુશ્કિલ હય. મગર હાં તુમ માનો તો ઇસ મોહલ્લે કે નાકે પર ડાકટર કોપરઅરાસ રહતે હયેં, જીન્હોંને એક મેમસે શાદી કીથી, ઉન્કી એક લડકી હય.

ખયરસલાહ—અજી કોઇ હો હમેં તો એક જોરૂ દિલવા દો.

એજન્ટ—તો બસ આપકો એક હફ્તેમેં જોરૂ મિલ જાયગી.

ખયરસલાહ—દેખના યાર સોભલના, મગર કહી ધોકા ન ખાના! ક્યું કે આજ કલ સાઠ સાઠ બરસકી બુઢીયાં મુહપર ચુના મલકર હાથમેં પંખયાં લેકર ટુટી બાઇસિકલ કી તરહ થરકતી ફિરતી હયેં. કહીં અયસા ન હો કે ધોકા ખા જાવ ઔર પુરાને ખઠારે કો ઉઠા લાવ.

એજન્ટ—આપ બેફીકર રહે. અચ્છા બંદગી (જાના)

ખયરસલાહ—તસ્લીમ ભઇ વાહ અબતો દો ચાર રોજમેં એક ફેશનેબલ જોરૂ કે ખાવીંદ કહેલાએંગે, ઔર ખુદાને ચાહા તો દોં ચાર હી મહીને મેં દસબીસ બચે કે બાપ બન જાએંગે.

બાબ પહેલા.

પરદા તિસરા—તાહેરાકા મહેલ

જલથલમેં તોહે પલપલમેં તોહે દાતા બીધાતા બખાને હય. પ્રભૂ નાથ જગમગાત જગ અનુપ રૂપ દેખ કીરતી ગાવે હય જલથલ.

શેઅર.

છુપાલે દામને રહેમતમે ઇન ગુનાહોંકો
ઇલાહી તુઝકો ગફુરૂર રહીમ કહેતે હંય
કહીં કહે ન અદુ દેખકર જલીલ હમે
યેહ ઉસકે બદે હય જીસકો કરીમ કહેતે હંય
કઇ હરન તુમરે ચરન ગુનીયન આવે હંય—જલથલ.

સુહેલ—અમ્મીજાન કલ મુઝસે જફરમિરજા કહેતે થે રયત કો કાબુ મે રખને કે લિયે આપકો તીરો તલવાર સે કામ લેના પડેગા ક્યા બગેર તીરો તલવાર કે સલતનત કબજેમેં નહીં રહ સકતી હય.

તાહેરા—હાં સચ હય, મગર તીરો તલવારસે રઇયતકા બાદશાહ કે સામને સીર્ફ સર ઝુકતા હય, દિલ કભી નહી ઝુકતા હય. દિલ ઉસ વક્ત ઇનાઅત ઇખ્ત્યાર કરતા હય. જબ કે બાદશાહ નરમી, રહમ, ઔર ઇનસાફ કરતા હૈ ઔર રઇયત કો અપને બચ્ચોંકી તરહ પ્યાર કરતા હય !

સુહેલ—અમ્મીજાન મેં બડે રહમ ઔર ઇનસાફસે બાદશાહત કરૂંગા.

તાહેરા—તો બેટા તુમ્હારી બાદશાહતકો કભી જવાલ ન હોગા.

નોકર—બેગમ સાહેબ, જનાબ કતલુખાં કે સાહેબઝાદે તુગરલબેગ તશરીફ લાયે હૈ.

તાહેરા—અચ્છા ઠયરાવ હમ આતે હૈ. (તાહેરા કા જાના.)

રશીદ—સુલેહ ભયા, જબ તુમ બાદશાહ બનોગે તો મુઝકો રોજ આપકે દરબારમેં હાજીર હોકર, હજુર જહાંપનાહ કહેના ઔર ઝુક ઝુક કર આદાબ બજા લાના પડેગા.

સુહેલ—નહીં કભી નહી ! યહે તો નોકરોં કે કામ હે. હમ તુમ તો દોનોં ભાઇ હે.

રશીદ—ફિરતો મજા હી મજા હય, પર ઠયરો ઠયરો એક બાતકા તો ઝગડા જરૂર હોગા.

સુહેલ—કયા ?

રસીદ—તખ્ત પર તો તુમ અકેલે હી બયઠોગે ના !

સુહેલ—નહીં આધે તખ્ત પર મેં બયઠૂંગા ઔર આધે તખ્ત પર તુમ્હેં બિઠલાઉંગા.

રસીદ—બસ બસ ફિરતો મેંભી તુમ્હારે સાથ બાદશાહ કહેલાઉંગા.

સુહેલ—બેશક તુમ બાદશાહ, હમ બાદશાહ; સુહેલ બાદશાહ, રસીદ બાદશાહ.

(દોનોકા જાના ઔર તાહેરાકા મય તુગરલકે આના)

તાહેરા—નહી નહી મય સચ કહેતી હું, મરહુમા કા કીના સાબ-સુમ બચ્ચે સે નિકાલા ગયા, ખુદા ઔર ઇન્સાફ કે હોતે એક યતીમ કે હક પર ડાકા ડાલા ગયા યાહી નહીં બલકે મઅ-સુમકા હક દગાસે છીન લિયા ગયા ઔર ઇસકો લાવારિસ કરકે ઘરસે નિકાલા ગયા.

તુગરલ—અયસા નહીં હુવા !
તાહેરા—જુરૂર અયસા હી હુવા !
તુગરલ—ફર્જ કરલો કે અયસાહી હુવા તો હુકુમત ઔર તાકત કે સામને હમ ક્યાકર સકતે હૈં.
તાહેરા—તો ક્યા તુમ યહ સમઝતે હો કે દુન્યા શરીફોં ઔર બહાદુરોં સે ખાલી હય. !
તુગરલ—મેરી નજરમેં તો આજ અયસાહી નહીં હય.
તાહેરા—નહીં હૈ ?
તુગરલ—કોન ?
તાહેરા—મુલ્કકા રફીક મેરા શૌહર તોફીક !
તુગલર—ક્યા યેહે આપ યકીન સે કહેતી હૈં ?
તાહેરા—યકીન ઔર સાથ હી ગુરરસે કહતી હું !
તુગરલ—લેકીન ઇનસાનકા ગુરૂર કભી કાયમ નહીં રહેતા.
તાહેરા—બસ ! બસ ! તુમ મેયે શોહરકી તોહીન કરતે હો !
તુગરલ—આપ ઇસ અંગુઠી કે પહચાનતી હો !
તાહેરા—હાં યેહે અંગુઠી મેરી શૌહર કી હય; મગર ઇસ્સો તુમ્હારા મતલબ ?
તુગરલ—મતલબ યેહે કે આપકા શોહરભી મલકાકા તરફદાર હૈ. ઉન્હી કે હુકમ સે શમસા હી તાજપોશી કા હાલ સુનાને ઔર સુહેલેકો અપને હમરાહ લેજાને કે લિયે આયા હું, ઔર અપની સચ્ચાઇ કે સબુતમેં યેહે ગવાહ લાયા હું.
તાહેરા—યા ખુદા ! અગર તોફીક અયસે ફરિસ્તે પર ભી દૌલત ઔર ખિતાબકા જાદુ ચલ ગયા, તો મઅલુમ હુવા કે ઇમાન ઇનસાનો પર લાઅનત કરકે ઇસ ફરેબી દુન્યાસે નિકલ ગયા.
તુગરલ—કહિયે અબતો યકીન હુવા ?
તાહેરા—અગર.. તોફીકને સુહેલકો લેનેકે લિયે ભેજા હૈ તો વોહ હરગીજ મેરા શૌહર નહીં હૈ.
તુગરલ—ઔરત પર ફરજ હય કે અપને શૌહરકે હુકમકી તાબેદાર હો.
તાહેરા—બેશક ઉસ હાલમેં જબ શોહર શરીફ ઔર વફાદાર હો !
તુગર—મેં યેહે નહીં સમઝ સકતા કે મયર કે બચ્ચે કે લિયે અપની જીંદગી બરબાદ કરના કિસ કાનુનકા હકમ હય ?
તાહેરા—ખબરદાર, મયરકા બચ્ચા ન કહેના ! ગયર તુમ સમઝતે હો યા હમ ? વોહ હમારે કલેજેકા ટુકરા હૈ, આંખોકા તારા

હે, વોહ હમારે દોસ્તોં બલ્કે અઝીઝો સે ભી ઝીયાદા પ્યારા હૈ વોહ હમારી જાનહૈ; બલ્કે કામ આયે તો જાનભી ઉસ પર કુરબાન હય! જાવ મુલાકાત ખત્મ હુઇ. ઉસ બુજદિલ જલીલ તઉરીક સે કહેના કે તાહેરા બેવા હો ગઇ. અબ ન મંય ઉસકી બીવી હું, ન વોહ મેરા શોહર હય.

(શએર)

અયશો ખુશી રાહતકાતજમાના ગુજર ગયા
મેં આજસે લ્હે સમઝુંગી તઉરીક મર ગયા.

તુગરલ—તો ક્યા આપ સુહેલ કો દેના નહીં ચાહતી ?

તાહેરા—અરે તુમ, મ્હારા બુજદિલ તોફીક, તુમ્હારી મલ્કા ઓર મલ્કા કે તમામ તરફદાર, મુઝસે જંગ કરને આયેં, તોભી સુહેલ તો ક્યા—સુહેલકા એક નાખુન ભી:યહાં સે ન જાને પાયગા!

તુગરલ—હાં.

તાહેરા—હાં.

(મુસદદસ)

જબ તક યેહે રૂહ આતિશે ગયરતસે ગર્મ હય
ચહેરે પે આંખ આંખોંમે દુન્યા કી શરમ હય
કાંધે પર સર હય, સરસેં વહાકા જુનુન હય.
તનમેં રગેં, રગોંમેં શરાફતકા ખુન હય,
સિનેમેં દિલ, હય દિલમેં ખુદાકા ખ્યાલ હય,
ઇજા દે મેરે લાલકો—કિસકી મજાલ હય.

તુગરલ—અચ્છા તો બહુત જલ્દ માલુમ હો જાયગા—
તેગ ઓર શમશીરસે, સખ્તીસે, જબરો જોરશે,
ગર યું નહીં તો ઇસકો હમ લે જાયેંગે ઇસ તઓરસે.

તાહેરા—અગર જલીલ હોકર નહીં જાના ચાહતે હો તો બગ યર એક લફ્જ બોલે બ્હાં સે નિકલ જાવ! જાવ સુહેલ કો લેના હય તો પહેલે ઘર જાવ, માં બાપસે મિલ લો દોસ્તસે રૂખસત હો લો, કફન કે લિયે કપડા, દફન હોને કે લિયે જમીન કા ટુકરા ખરીદ લો; બાદ કમર કસકે, તલવાર બાંધકે કફન સર પર લપેટકે ય્હાં આવ. મૌત તુમ્હેં રહમ કરકે જીંદગી બખ્શ દે તો સુહેલકો મુજસે છીન લે જાવ!

તુગરલ—દેખો અજદેહ કો ન જગાવ, શેરકો ન છોડો, પહાડસે ન ટકરાવ! અગર સુહેલ ઓર શમશા કે બીચમેં આંવોગી તો પુરાની દીવારોંકી તરહ ઠોકરોંસે ઉઠાદી જાવગી?

શએર.

જુ સરકશી દિખાયગી અબ રોજે ગદ તુમ્હેં,
દેખું તો કોણ દેતા હૈ આકર મદદ તુમ્હેં

(તોફીકકા આના)

તોફીક–મૈ! દગાબાજ કે બચ્ચે મેં હું!

તુગરલ–કૌણ તોફીક? ઔર આજાદ!

તોફીક–નીંદકી હાલતમેં મેરી ઉંગલીસે અંગુઠી ઉતારકે શરીફ ઔરતકો ધોકા દેનેકે લિયે આયા હૈ–

શહેર.

ભોંક દું શમશીર કબ્જે તક દિલે નાપાકમેં
તોરદું સર થુંક દું મુંહપર મિલા દું ખાકમેં

તુગરલ–તોફીક જબાન રોક વર્ના પચતાયગા! એક બાર શેરકે પંજેસે નિકલ ગયા તો કિયા દુબારા કાબુમેં ન આયગા?

તોફીક–જા–જા, ખેર સલામત લે કર ચલા જા, વરના છરકા જવાબ જબાન કે બદલે ઠોકરોંસે દિયા જાયગા!

તુગરલ–ઇસ કીલેકો તહસ નહસ કરકે ઈંટ સેઈંટ ન બજાદું, ઉસ કિલેસે આગ નિકાલા હય, ફિર જંજીરોંસે જકડ કર ઉસીમેં ન પહુંચા દું તો મુઝે કતલુકા બેટા ન કહેના.

[જાના તુગરલકા]

તાહેરા–પ્યારે શોહર, મુઝે મુઆફ કરના, આજ મેરે મુંહસે તેરે શરીફ નામકી તોહીન હુઈ.

તોફીક–પ્યારી બીબી, પ્હે કયા, અગર ઇસ દગાબાજકી બાતેં સુન કર ઇસસેભી જીયાદા કહેતી તો જાઇજ થા.

તાહેરા–મગર તુમને શમશાકી કયદસે રેહાઇ કયું કર પાઇ?

તોફીક–ખુદાને ગયબી મદદ પહુંચાઇ! મેરે દોસ્ત કહેરમાનને નિજાત દિલવાઇ.

તાહેરા–મગર અબ વોહ દિન બહોત કરીબ હય કે શમશાકી ફોજ હમારે કિલેકો ચોતરફ વબાઇ કીડોં કી તરહ ફયલી હોગી. ઉસ વકત આહ ન કરના, આબરૂ ન ખોના, બાત ન ગવાના, બસ મારના યા મરજાના.

શએર.

શોકે જાંબાજી હો એક એક રંગમેં, એક એક બાલમે
દેખના લગજીશ ન આને પાયે ઇસ્તકલાલમે.

તોરીક—ફર્ક આને દુંગા મૈ હરગીજ ન અપની આનમેં. માર કર આઉંગા યા મર જાઉંગા મયદારમેં,

ગાના.

કર કર કર કાર જાર ટુટ પડું મંચ રનપર
બરસું બીજલી બનકર ગરજ ગરજ દુશમનપર—કર
જગમે નામ કરકે કામ ચમ ચમ ચમકાતું
થર થર કાંપે તમામ તેગ ધરૂં સર તનપર—કર,

બાબ પહેલો.

પરદા ચોથા.—મકાન ખેયરસલ્લાહ.

ખયરસલ્લાહ—બાઇ વાહ, અબતો હમ સિંગલસે ડબલ હો ગયે! લોગ કહેતે હૈં કે ડરબીકી લોટરી ઔર પટાસી જોરૂં કિસમત હીસે મિલતી હય, મગર હમકો તો ઘર બયઠે ફેશનએબલ જોરૂ મિલ ગઇ. જોરૂ ક્યા હય વલ્લાહ તમાશા હય! અગર ટિકટ લગાકર બયઠ જાઉં તો રોજ સેંકડોં રૂપયે કમાઉં બોઇ, બોઇ—

શયકુ—ઓલ રાઇટ સાહેબ.

ખયરસલ્લાહ—મેમ સાહેબ કહાં હય?

શયકુ—અપને ડરેસરૂમમેં.

ખયરસલ્લાહ—ક્યા કરતી હય?

શયકુ—કલ જો માર્કીટ સે બંદર ખરીદ કર લાઇ હય. ઉસે છુરી કાંટેસે ખાના સિખલાતી હય.

ખયરસલ્લાહ—બેવકુફ બંદરકો છુરી કાંટેસે ખાના કયસે આયગા.

શયકુ—ક્યું ની આયગા! આખીર આપ કયસે શીખે?

ખયરસલ્લાહ—ચુપ બેઅદબ ક્યા બકતા હય!

શયકુ—દેખો સાહબ મેંબી આજકલ તુમ્હારી તરહ સુધર ગયા હું; બાત કરની હો તો દેશી જબાનમેં કરો, પર ગાલીયાં દેના હય તો ઇંગ્રેજી જબાનમેં દો.

ખયરસલાહ—ભઇ વાહ ! ગાલીયાં બી દો તો ઇંગ્રેજી જબાનમેં બી નાક કાટલો મગર વિલાયતી છુરી સે ! અચ્છા ભઇ જા મેમ સાહબ કો બુલા.

શયકુ—અચ્છા તો અપને નામકા કાર્ડ દો.

ખયરસલાહ—કયું ?

શયકુ—મેમ સાહેબકા હુકમ હય.

ખયરસલાહ—અબે મેમસાહેબકા અચ્ચા, જાતા હય યા નહી ?

શયકુ—દેખો સાહેબ હાથ ન લગાના અગર આપ તુગરલબેગ કે એડીકાંગ હયં તો મે બી મેમ સાહેબ કા પ્રાઇવેટ સેક્રેટરી હું. (ખયરસલ્લાહ મારતા હય સયફો ચિલ્લાતા હય) ઓ મેમસાહેબ દોડો, દોડો; માર ડાલા, માર ડાલા–

(ડાલી આતી હય.)

ડાલી–વોટ ઇજ ધી મેટર ?

ખયરસલાહ—છોડદો મેં ઇસકી જાન લુંગા!

ડાલી—આખિર ઇસસે કયા કુસુર હુવા ?

શયકુ—સિરફ ઇતની બાતપર બિગડ ગયે–મેંને કહા કે મેમ સાહેબ સે મિલને હેં તો અપને નામકા કાર્ડ દો.

ડાલી—ઓહ યેહે સચ કહેતા હય,

ખયરસલાહ—તો કયા અપની જોરૂ સે મિલના હો તો કારડ દો વરના બયરંગ વાયસ જાવ.

ડાલી—યેહે તો કાયદે કી બાત હય.

ખયરસલાહ—મેરે ઘરમે અયસા કાયદા વાયદા નહીં ચલેગા.

ડાલી—કયું નહીં ચલેગા ! જુરૂર ચલેગા.

ખયરસલાહ—તુમ મુઝે ધમકાતીહો ! મેં તુમ્હારા શોહર હું !

ડાલી—મગર ઘરમેં આને કે બાદ તુમ્હેં જોરૂ બનકર રહેના હોગા.

ખયરસલાહ—એેસા કભી ન હોગા.

ડાલી—જરૂર હોગા, વરના મેં અપસે ઘરમેં ન રહુંગી જહાં કાયદે ઓર ફેશનકી ઇજ્જત નહી.

ખયરસલાહ—ભઇ વાહ, શોહર છુટે તો છુટે મગર ફેશન ન છુટે. અચ્છા સાહબ જાને દો.

ડાલી—નહીં તુમને મેરા ઇનસલ્ટ કિયા ઇસ લિયે મુઆફી માંગો.

ખયરસલાહ—કયા મયેં મરદ હોકર તુમસે મુઆફી માંગું ?

સથકુ—અજી માંગ લિજયેની સરકાર, પ્હેળી આજ કલકા ફેશન હય:

ખયરસલાહ—અચ્છા ભાઈ ફેશન હય તો માફ કરો.

ડાલી—મેં કયું, ડીયર ઇસસે માલુમ હોતા હય કે તુમ પકકે જેન-ટલમેન હો. ડીયર યકે બિલ ચુકા દો.

ખયરસલાહ—અરે કાહેકા બિલ! ગયે મહિનેમેં તો પાંચસો ભેંટ અઢા ચુકા.

ડાલી—યહે તો ઈસ મહીનેકા હય, ઇસમેં તો સિરફ ચારસો નવે રૂપીયે હું.

ખયરસલાહ—(બિલ પઢતા હય) બાઇસકલકા લમ્પ તીસ રૂપીયા, મોટર કારકા કિરાયા સાઠ રૂપીયા. કુત્તેકે ગલેકા પટ્ટા નવ રૂપીઆ, વાસકોટ કા કપડા સાત રૂપીયા ઔર ઉસ્કી સિલાઇ સાઠ રૂપીયા, અરે કયા સાત રૂપીયે કા કપડા ઔર સાઠ રૂપીયા સિલાઇ ?

ડાલી—કયા સાઠ રૂપીયા બહુત હય? ડાકટર રૂસ્તમજીકી મિસિસ તો એક એક પોલકેકી ડેઢ ડેઢ સો રૂપીયે સિલાઇ દેતી હય.

ખયરસલાહ—જગહી તો ડાકટરકે દવાખાનેમેં માડવાડી ઔર એસીહ બયઠે રહેતે હૈં.

ડાલી—ડીયર ડીયર ડીયર–

ખયરસલાહ—વોટ ઇજ ધી મેટર?

ડાલી—જરા મેને શુજકે બટનતો ખોલ દેના.

ખયરસલાહ—અરે મૈં તુમ્હારા શોહર હું યા નોકર હું ?

ડાલી—મેરા પૈર દરદ કરતા હે ઔર તુમ્હેં મસખરી સુઝતી હૈ. દેખો જલદી ખોલો નહીં તો મેં બિગડ જાઉંગી.

ખયરસલાહ—અચ્છા ભઇ બિગડો નહીં. કયા કરેં યારોં પ્હેળી આજ કલકા ફેશન હૈં.

ડાલી—ડીયર જરા સફા ભી કર દો.

ખયરસલાહ—અરે મૈં તુમ્હારા શોહર હું યા કોઇ મોચી હું ! જરા મેરી મુછોંકાતો ખ્યાલ કરો.

ડાલી—તુમ જેનટલમેન હોકર અયસી બાતેં કરો ય્હે ઠીક નહીં.

ખયરસલાહ—તો કયા સબ જેનટલમેન અપને ઘરમેં અપની લે-ડીયોં કે જુતે સાફ કરતે હૈ.

ડાલી—મેરા ટેમપર જાતા રહેગા તો મૈં બિગડ જાઉંગી.

ખયરસલાહ—અચ્છા ભાઇ બિગડો નહીં, ક્યા હંસ્તે હો યારો ખુદા જાણે મેરી તરહ કિતને જેન્ટલમેન અપને ઘરમે આપની જોરૂઓં કે જુતે સાફ કરતે હોંગે.

ડાલી—થેંકયું ડીયર, ઇસ બરતાવંસ મઆલુમ હુવા કે તુમ, પક્કે જેન્ટલમેન હો.

ખયરસલાહ—અરે લઆનત પડે અયસી જેન્ટલમેની પર. બાહેરતો મુંછોં પે તાવ દેં ઔર ઘરમેં આયે તો જોરૂ કે જુતે સાફ કરે. (સચકુ આતા હય)

સચકુ—અરે ગજબ હુવા—ગજબ હુવા-ગજબ હુવા.

ડાલી—ક્યા હુવા ?

સચકુ—આપકે બંદરને લેમ્પ ગિરા દિયા તો સરકારકા નયા કોટ પટલુન જલ ગયાં.

ડાલી—જલ ગયા તો જલને દે સરકાર તો નહીં જલ ગયે !

સચકુ—સરકારકે જલનેકા તો મુઝે ભી ગમ નહીં, મગર અફસોસ તો યેહે હય કે સાથ આપકે રેશમી મોજ ભી જલ ગયે.

ડાલી—હૈ હૈ ક્યા મોજભી જલ ગયે કમબખ્ત કયું નહી બચાયા, તેરા સત્યાનાસ જાય.

ખયરસલાહ—સો સરકારકા કોટ પટલુન જલ ગયા તો ટસસે મસ નહીં હુઇ, ઔર છે આનેકે મોજે જલ ગયે તો છછુંદરકી તરહ કુદ પરી. યેહે ભી આજકાલ કા ફેશન હૈ.

ડાલી—ડીયર આજ શામકો મેરે લીયે મોજે તો લે આના.

ખયરસલાહ—મૈ તુમ્હેં સબ કુચ્છ ચીજે લા દુંગા, લેકીન તુમ્હારી હરકતેં મુઝે પસંદ નહીં આતીં

ડાલી—તો તુમ ક્યા કહેના ચાહતે હો !

ખયરસલાહ—તુમ દિન ભર બાઇસીકલ ઉડાતી ફિરોગી તો ઘરકા ઇન્તેજામ કો કરેગા ?

ડાલી—ઘર ગયા જહન્નમમે. ઘરકે ઇન્તેજામકે લિયે કોઇ ગવરનેસ નોકર રખ લો.

ખયરસલાહ—તો ફિર તુમકો કયું શાદી કરકે ઘરમેં લાયા હું ?

ડાલી—મિયાં વોહ દિન ગયે જબ ખલીલખાં ફાખતા ઉડાતે થે, મર્દ ઓરતોંકે હાથકી પકી પકાઇ ખાતે થે. આજ કલ ઓરતોંકા દોર દોરા હય. ઝાડો દેના, ચક્કી પીસના, બરતન માંજના, બચ્ચે પાલના ગરજ સબ કામ અંબ મરદોં કો કરને પડેંગે.

ખયરસલાહ—ઓર ઓરતેં ક્યા કરેંગી ?

ડાલી—હાઇ કોરટ કી જજ બનેંગી, પારલામેન્ટકી મેમબર હોંગી, અખબારોંમેં મજમુન લીખેંગી મજલીસમેં લેકચર દેંગી ગરજ કે હર બાતમેં મરદોકી નાક કાટેંગી.

ખયરસલાહ—હાં, કયું ન કાટોગી ! આજકલ દુન્યામેં તુમ્હારા ડંકા બજ રહા હય.

ડાલી—બોય–બોય, હમારે લિયે એક કપ ચાય લાવ.

ખયરસલાહ—ઓર મેરે વાસ્તે એક કપ કાફીલાવ.

સયફુ—ઠયરિયે સાહેબ, પહલે મેં અપને માલિકકા કામ કરુંગા ફિર તુમ્હારા.

ખયરસલાહ—મૈં તેરા માલિક નહીં હું !

સયફુ—નહીં, મૈં મેમસાહેબકા નોકર હું.

ખયરસલાહ—સુનતી હો ?

ડાલી—સચ કહેતા હય, કહું કે તનખ્વાહ મેરે હાથસે પાતા હય.

ખયરસલાહ—પર રૂપીયે તો મેરે હોતે હય.

ડાલી—ઓર હુકમ તો મેરા ચલતા હય.

ખયરસલાહ—તુમ ચાહોગી તો હમકો ભી કિસી રોજ નિકાલ દોગી.

ડાલી—યહે ક્યા વાહિયાત બાત કરતે હો ! બોય, જાવા આયાકો બોલો સાહેબકે વાસ્તે કાફી લાવ.

સયફુ—બહુત અચ્છા મેમ સાહેબ,

ડાલી—(ગલેમેં બાંયે ડાલ કર) ડીયર તુમ જરા જરાસી બાત પર ખફા હો જાતે હો, દેખો મેં તુમ્હારી કયસી ફરમાંબરદારી કરતી હું.

ખયરસલાહ—કમબખ્ત મેરા દિલતો બિલકુલ હિંદુસ્તાની હય, જો ગલેમેં બાંયે ડાલતેહી ઢીલા હો જાતા હય, ઓર ઉસકી ચટકમટક દેખ કર બિલકુલ પીલ પીલા હો જાતા હૈ.

ડાલી—માઇ ડીયર ખયરૂ.

ખયરસલાહ—માઇ ડીયર જોરૂ.

ડાલી—ક્યા કહા ? જોરૂ ! યહે તો પુરાના આઉટ ઑફ ફેશન નામ હય, તુમ મુઝે જોરૂ કે નામસે કભી ન પુકારના.

ખયરસલાહ—તો ક્યા તુમ્હેં ચાચી, દાદી, નાની કહું, ક્યા કહું ?

ડાલી—ડોન્ચ યુ નો માઇ નેમ ? સેન્ડીપર ડાલી.

ખયરસલાહ—માઇ ડીયર ડાલી.

ડાલી—ચલો વોહ જો ઇંગરેજી ગાના મયને તુમ્હે સીખાયા હય વોહ ગાવ ઔર મેરે સાથ નાચો.

ખયરસલાહ—ક્યા મયં તુમ્હારે સાથ નાચું ! ચારે યહે સબ ભલે આદમી ખયઠેં હુવે હયં વોહ મુઝેં રસ્તે મેં સલને નહીં દેંગે, ઔર કહેંગે કે દેખો બુઢા હુવા તો જોરૂ કે સાથ નાચતા હય.

ગાના—નાવ લેટ મી એલોન, ધો આઇ નો યુ વોન્ટ.
આઇ નો યુ વોન્ટ, આઇ નો યુ વોન્ટ
નાવ લેટ મી એલોન; દયો આઇ નો યુ વોન્ટ
ઇમ્પ્યુડેન્ટ બારની ઓહિયા.
ઇટ મેકસ મી આઉટ રે જીયસ વેન યુ આર સી કાઉન્ટ એજીયયસ.
વોડ બેટર લુક આઉટ ફોર સ્ટાઉટ ફોરની એરીયા
હી ઇજ ધી બોય, ધેટ્ઝી લિજ, આઇ એમ હિજ જોય
સો યુ'ડ બેટર બી હેવ યોર સેલ્ફ બારની ઓ'હિયા
ઈમ્પ્યુડેન્ટ બારની.
નન ઓફ્યોર બલારની,
ઇમ્પ્યુડેન્ટ બારની ઓ'હિયા. (ગાતે હુએ જાતે હૈં.)

બાબ પહેલા.

પરદા પાંચવા.—તસનીમ કા બાગ

ગાના—આદે બહાર આઇ હોને નીસાર આઇ
કરતી હંય બુલબુલેં શોર પ્યારી નીગાર આઇ-છાઇ
હરગુલપે હંય લાલી બુલબુલ મતવાલી ઝુમેં હય ડાલી
ફુલોંકી મહકસે જીયા શાદ કરો દીલ મીલ મીલ સંગ
ફુલોંકી ફ્બન ચલત પવન હરગુલપે.

તુમપર બલહારી અખીયાં સારી વારેં જીવરવા
હરવા ગલેમેં ડાલેં દોહરા–હર ગુલપે

સહેલી–માશાઅલ્લાહ !

શાએર.

જામે બહાર પિકર ઇશઆર ઝુપતે હંય.
એક દુસરેકો મિલકર મસ્તીમેં ચુમતે હંય.
ક્યાજીયાં ચમનમેં અપની દિખા રહે હંય,
બાદે સબા કે ઝોંકે ખુશબુ ઉડા રહે હંય,

સહેલી–ઝુમ રહી હય પત્તી પત્તી ઈસ ગુલશનકી ડાલીમેં,
કલ્યાં ખીલકર ફુલ રહી હૈં, ફુલ હય કયા હી લાલીમેં.
કોયલ ઢોલ બજાતી હય ઔર બુલબુલ તાન લગાતી હય.
દિલોંકો ફરહત તાક ધના ધન કયા કયા નાચ નચાતી હય.

તસ્નીમ–જીસ તરફ દેખો ચમનમેં મેરે રઅનાઇ હય,
મુહુએ નજારા હય દિલ, ચશ્મ તમાશાઇ હય.
મોતી બિખરે હય યહે, કતરે હંય નહીં શબનમ કે,
આતિશે ગુલકા ધુંવા હય–કે ઘટા છાઈ હય.

સહેલી–ગુલેજાર વ સરૂ કદ ગુન્ચા દહન તુમભી તો હો,
સરસે લેકર પાંઉં તક પ્યારી ચમન તુમબી તો હો.

શહેલી—પ્યારી બાગ કે સાથ કુચ્છ અપની બી તો તઅરીફ કિજીયે ?

તસ્નીમ–મુઝમેં કિયા દેખા હય જો પ્યારી ચમન કહેતી હો તુમ
છેડખાની કો મેરી અયસે સુખન કહેતે હો તુમ.

સહેલી–અજી સરકાર ચમનબી વોહ ગુલે બેખાર હય,
જીસ પર બુલબુલ હજાર જાનસે. નિસાર હય.

સહેલી–હાં, હાં, ઇસ ગુલ કો કિસી બુલબુલકી કા ઈન્તેજાર હય
,,–જહાં ફુલ હોતા હય વહાં બુલબુલ દોડતા હુવા આતા હય
,,–જહાં ચુહા હોતા હય વહાં બિલ્લી કુદતી હુઇ આતી હય
,,–મગર પ્યારી કોઇ બુલબુલ આય તો ઉસે ગુસ્સેસે ન ડરાના
,,–બલ્કે ચુમકાર ચુમકાર કે પાસ બુલાના.
,,–જબ આ જાયે તો જરૂર શાદી કે પીંજરેમેં ફંસાના
,,–જબ ફંસ જાયે તો રોજ નખરેકી છુરી ચલાના

તસ્નીમ–દેખો ભઇ અબ હમ સબ ઓ દેંગે–જ્યાદા સતાવગી તો ખુદાકી કસમ રો દેંગે.

સહેલી–પ્યારી તુમ્હેં અપની કદ્ર નહીં હય.

પરી હો, મુસ્તરી હો, હુર હો મહવે તમાશા હો,
ઉઠા કર આઇના દેખો તો હો મઅલુમ તુમ ક્યા હો.

તસ્નીમ–નિગોડીયો ક્યા તુમ સબોંને મિલકર મુઝે છેડનેકી કસમ ખાઇ હય.

સહેલી–પ્યારી શાદીકા જીક્ર કરના ક્યા કોઈ લાગી હય !

ગાના—આઓ આઓ શામ સુંદર સઇયાં સુન ગુઇયાં
મંદરવા તોરા સાવરાં બાંહે ભરે ડારીયાં
છોડત ક્યું સારીયાં
શરમ ન કર મદન મોહનીયાં–આઓ
જાઓ સખી ન સતાવો સખી અબ દુંગી મય મારી જાવો.
દીલબર બરતર સુંદર મનહર જાન જાન પ્યારા
ચલરી જા જા જા નકર ઠોરી અબ
ચનર સુગર મયેશ્ર મચલ ચંચલ ચપલ મત હટકર
એ......હાં નીઠુર સગરી–આઓ

[જાના તસ્નીમકા મયેં સહેલીયોંકે, ઔર શહરીયાર ઔર ફ્યજુકા બાગમેં આના]

ફ્યજુ–અજી બંદા નવાજ ઘરસે ઘોડે ખુરીદને નિકલે ઔર યહાં કહાં ધંસ પરે. યહે બાગ જનાના હય, મરદોંકા આના મના હય. અગર હમ બેદુમકે ચુહેકો પોલિસકા બાગર બીસ્માદેખ પાયગા તો સિધા બડે ઘર લે જાયગા.

સહરિયાર–અબે તેરી તબિયત તો મુર્ગી કી તરહ ખોફ કે અંડે દિયા કરતી હય, રાહકે થકે માંદે જરા યહાં સસ્તાયેંગે કીસીકા બાગ આપને ઘર ન ઉઠા લે જાયેંગે તુ તો નાહક રસ ફિરાતા હય.

ફ્યજુ–અગર મેરી બાતોં સે આપકા સર ફિરાતા હય તો યહે મુરગા અપની કુંકરૂકું બંદ કરતા હય.

સહેલીયાં–(અંદરસે) ભાગો, ભાગો, શેર આયા, શેર આયા

(તસનીમ અંદરસે દોડી હુઇ આતી હય ઔર શહરયારકે હાથોંમેં બહોશ ગિરતી હય. શહરયાર ફ્યેર કરતા હય.)

શાહુરયાર—મુઝી સરદ હો ગયા. કયા ગુલાબ સા ચહેરા ખોફસે જરદ હો ગયા.

શાહુરયાર—કફયું બે તુ યહાં કયું આયા ?

ફૂયબ્જુ—આપકા નાટક દેખનેકો,

શાહુરયાર—ચલ નિકલ યહાં તેરી કોઇ જુરૂરત નહીં હય

ફૂયબ્જુ—સચ હય બાબા ક્બાબમેં હડ્ડીકી કયા જુરૂરત હય

શાહુરયાર—વાહ મુસવ્વર કી કલમ, શાયર કે ખિયાલ, કુદરતકી કારીગરી ગયરતે હુરોપુરી.

ફૂયબ્જુ—જનાબ આપકે હાથ થક ગયે હોંગે લાઇયે મયેં લે લું

શાહુરયાર—કમબખ્ત તું ફિર આયા ! જા ઔર ફોરન જા.

ફૂયબ્જુ—જી બજા હય કિબલા,

શાહુરયાર—જાગ જાગ અય હસિના જાગ ઔર કુદરતકા તમાશા દેખ. (તસનીમ કો હોશ આતા હય)

તસનીમ—(સહેલીયોંકો પુકારકે) અરે નરગિસ, સોસન, ગુઇ તુમ સબ કિધર હો !

શાહુરયાર—ઘબરાઓ નહીં, વોહ સબ યહીં હય શેરકે ડરસે કહીં ઇધર ઉધર છુપ ગઇ હય.

તસનીમ—સાહિબ કયા સેરસે મેરી જાન આપને બચાઇ ?

શાહુરયાર—ઇનસાનકી કો કયા મજાલ હય બચાનેવાલા જુલજલાલ હય.

તસનીમ—નસીબે દુશ્મનાં–મેરે બચાનેમેં આપકો કોઇ જખ્મ તો નહીં આયા.

શાહુરયાર—બાહેરતો કોઇ જખ્મકા અસર નહીં, હાં કહીં અંદર ચરકા લગા હો તો ખબર નહીં.

ફૂયબ્જુ—ઇશ્કકી ઇંદર સભાકા પહેલા સીન શુરૂ હો ગયા.

તસનીમ—આપ કોણ સાહિબ હયેં ?

શાહુરયાર—મયેં એક મુસાફિર હું.

તસનીમ—યહાં કિસ ગરજસે તશરીફ લાયે હો ?

ફૂયબ્જુ—એક બીબી ઢુંડનેકો આયે હયે.

તસનીમ—મયેં સમજી સાયદ સ સ—સ—સ—

ફૂયબ્જુ—હાં હાં, સાદી શાદીકે તલેબગાર હયેં માસાઅલ્લાહ આપ બડી સમઝદાર હયેં, (સહેલીયાં આતી હય.)

સહેલી–વ્હે લો યાં તો ઓર હી કુચ્છ હો રહા હય.

„ યહે સૈર કે ભાઇ સવાશેર કહાં આન કુદે.

„ પયારી રહે કૌણ સાહિબ હયેં ?

તસનીમ—કોણ–કહાં ?

સહેલી–વોહ જો બહુત ખુશ ખુશ નજર આતે હયેં; હમેં યા તુમ્હેં ખુદા જાણે કિસે દેખ કર મુસકરાતે હયેં,

તસનીમ–કહાં હય, કીધર હય; યહાં તો કોઈ ભી નહીં.

સહેલી–યું દેખો યું.

તસનીમ–યહે, વ્હે.

સહેલી–હાં બોલોના.

તસનીમ–યહે તો વોહ હયં જી-હોંને જાન બચાઇ–

તસનીમ–વોહ હયેં, જબતો આપકો ઇનકા શુક્રીયા અદા કરના ચાહિયે.

ફ્યજુ–બિચારી શુક્રીયાહી તો અદા કર રહીથી.

સહેલી–તો કયા હમારી બાનુકો અહેસાન ફ્રામોશ સમઝતી હો ! શુક્રીયાભી અદા કિયા હોગા ઔર સાથ હી કોઇ બડા ભારી ઇનામભી દિયા હોગા.

સહેલી–હાં, હાં, પ્યારી કયા ઇનામ દિયા હમેંભી બતાવ

„ –અજી વાહ, બસ સમઝ જાવ.

તસનીમ–જાવ જાવ મુઝે ન સતાઓ, મુફ્તકી ફ્બ્તીયાં ન ઉડાઓ.

સહેલી–અચ્છા અચ્છા ન શરમાવ, ન શરમાવ; બહુત દેર હુઇ ચલો ઘરકો આવ.

તશનીમ–હાં હાં ચલો–(શહરયારસે) બંદગી (જાના)

શાહરયાર–તસલીમ—

સુંઘને ભી મયે ન પાયા થા કે વોહ ગુલ ઉડ ગયા.

ફ્યજુ–રહે ગયા ઉલ્લુકા પઠ્ઠા ઔર બુલબુલ ઉડ ગયા હત તેરેકી યહે તો ફિર આ ગઇ.

તશનીમ–જનાબ મુઝે મુઆફ્ કિજીયે, મયેં જલદીમેં આપકા શુક્રિયા અદા કરનાર ભુલ ગઇ થી.

શાહરયાર–લેકીન ખુદા કે લિયે શુક્રિયા કે સાથ કહીં મુઝેભી ન ભુલ જાઇયેગા.

તશનીમ–આપકી મહેરબાની કહીં ભુલનેકે લાયક હય

(સહેલીયાં આતી હયં)

સહેલી—અરે વાહ ફિર તુમ યહીં આ ગઇ.

,,—આજી મિયા તુમ્હારા કહીં ઘર—વર હય કે નહીં.

ફુચજી—ઘર કયા અપ તો ઇન કીં કબ્ર ભી યહીં બનેગી.

સહેલી—કયા યહાં ચુંબક પથ્થર હય જો બાર બાર તુમ્હે યહાં ખીંચ લાતા હય.

,,—બસ બસ જ્યાદા ન મચલો અબ ઘરકો ચલો

તશનીમ—અય અય—

શહેલી—કયા હુવા ?

તશનીમ—પાઉમેં કાંટા ચુભ ગયા.

ફુચજી—પાઉમે કાંટા ચુભ ગયા યા દિલમેં બસુલા ઉતર ગયા.

શાહસ્વાર—અગર હુકમ હો તો મયેં કાંટા નિકાલું.

સહેલી—બેશક યહે કાંટા અપહીસે નિકલેગા.

,,—બસ બસ અબ કાંટા વાંટા રહેને દો સીધી ઘરકો ચલો—
બંદી યહે સબ દિલકી બાતેં હય. ખુબ હય પાઇ હુઇ.
હાલ કહે દેતી હય દિલકા આંખ શરમાઇ હુઇ.

(સહેલીયોં વ તસનીમ કા જાના)

શાહરીયાર—મેરી ઉમ્મીદોકી દુન્યામેં અંધેરા હો ગયા.

ફુચજી—ભાઇ યહાંસે ઘર ચલો અબતો સવેરા હો ગયા.

ગાના—હરિ ગોરી ચાલો ન દ્દારો અકેલી અલબેલી
દેખો બાલાસા જોબના લુટે ન કોઉ સહેલી અલબેલી
સખીરી મય હારી હય હારી મય હારી
મોહે ન સતાવો અય જાઓ.
કાહે રંગીલે રસીલેસે પ્યારી નેહાં લગાયાં બતાઓ
જાઓ અબ ન બોલુંગી તુમસે ગુઇયાં રાર ન મચાવો
અઇ સબ જાન સખીયાં કરકે બાત કાહે છુપાન
મનકી બાત, ભેદ કહત હય મોહની અખીયાં—ચલો "

બાબ પહેલા.

પરદા છઠા. મકાન ખયરસલ્લાહ

ખયરસલ્લાહ—લાહોલવલાકુવત ! ફેશનેબલ જોરૂને તો મેરા દિવાલા નિકાલ દિયા યારોં મયેં પુછતા હું ઓરત જાત રાતકે બારા બારા બજે તક નાટક દેખનેમેં રહે કયા ઇસકા નામ ફેશન હય ? ગયરોંકે સાથ મોટરમેં બયઠકર હવા ખાને કો જાય કયા ઇસકા નામ ફેશન હય ! હજારો રૂપીયે કપડોં કે પીછે બરબાદ કરના ઇસકા નામ ફેશન હય ! (કપતાનકા આના)

કપતાન—સુનોજી ખયરસલ્લાહ, નવાબ કલુખાન કી તરફસે હુકમ આયા હય કે તુમ દો ધટે કે બાદ છાવનીમેં હાજર હો જાના.

ખયરસલ્લાહ—બહુત અચ્છા, મગર આજકલ જરા.........

કપતાન—હાં મયે જાનતા હું કે આજકલ તુમને એક ખુબસુરત ઓરતસે શાદી કી હય, ઇસ લિયે ઘરસે નિકલના નહીં ચાહતે.

ખયરસલ્લાહ—(ખુદસે બેટા ખયરસલાહ ઇસ પુરાને ગુનાહગાર કી નિયત બિગડી મઅલુમ હોતી હય.

(ડાલી આતી હય)

ડાલી—નોકર બડે બે અદબ હય, એકદમ ગોલી માર દેનેકે કાબિલ હય.

કપતાન—ખયરસલાહ યહે કઉન હય ?

ખયરસલ્લાહ—અરરર—યહે કહાં આઇ ! હજુર મેરી બહન હય. અરે મેરી બીબી હય. (ડાલીકો) અરે તુમ યહાં કયું આઇ ?

ડાલી—યહે કોણ સાહિબ હયેં ?

ખયરસલાહ—તુમ્હેં ઇસસે કયા કોઇ ભી હયં.

ડાલી—મયેં ચહાતી હું મુઝે ઇનસે ઇનટ્રોડયુસ કરાવ.

ખયરસલાહ—તો કયા મુઝે કોઇ મિલાવનખાન સમઝી હો !

ડાલી—અભી તુમ એટીકેટસે મહજ નાવાકીફ હો.

ખયરસલ્લાહ—અપની જોરૂકો દુસરેસે મિલાના ઇસકા નામ એટીકેટ હય !

ડાલી—તો મયેં ખુદ ઇનસે મિલતી હું. જનાબ મયેં આપકા નામ પુછ સકતી હું ?

કપતાન—બંદેકા કપતાન દિલેરજંગ કહેતે હયેં.

ડાલી—મયેં આપકો દેખ કર બહુત ખુશ હુઇ.

કપ્તાન—મયેં આપકો દેખકર બહુત મસરૂર હુવા.
ખયરસલાહ—બસ અબ મુઆમિલા બીગડતા હય. હજુર આપ કુચ્છ નાશતા વાસતા તો ન કરેગે ?
કપ્તાન—બેગમ અયસી હસીન ઔર ખુશ અદા ઔરત મયે ને કભી નહી દેખી.
ખયરસલાહ—અરે જાવ હજુર કે લિયે કુચ્છ શરબત વગયરા લાવ.
કપ્તાન—નહીં, શરબત સે જયાદા મુઝે ઇનકી બાતેં મીઠી મઆલુમ હોતી હય.
ખયરસલાહ—બાતેં મીઠી મઆલુમ હોતી હય તો બાતેં કરો.
ડાલી—મયેં ઉમીદ કર સકતી હું કે આપ ફિર કભી તશરીફ લાયેંગે
ખયરસલાહ—જનાબ મેયેં વોહ કહના ચાહતા હું.
કપ્તાન—ચુપ રહો બાજુ ખડે હો જાવ.
ખયરસલાહ—લો હમારી જોરૂ ઔર હમહી બાજુ ખડે હો જાયેં યહેલી આજ કલ કા ફેશન હય.
કપ્તાન—મયેં આપકી જયારતકો જુરૂર...........
ખયરસલાહ—અજી મયેં તુમ્હે......
ડાલી—દો આદમી કે બિચમેં બારબાર બોલના યહે કહાંકા કાયદા હય !
ખયરસલાહ—ઇનકો જાને દો ફિર મયેં તુઝે કાયદા બતાતા હું.
કપ્તાન—અબ ચુંકે વક્ત બહુત હો ગયા હય ઇપ લિયે મયેં જ-યાદા નહીં ઠયર સકતા હું.
ખયરસલાહ—જનાબ યહે સલાહ તો આપકો મયેભી દે સકતાહૂં.
કપ્તાન—સુનો ખયરસલાહ, દો ઘટે કે બઅદ કીલ્લે કરિસે લેસ હોકર છાવનીમેં હાજીર રહેના.
ખયરસલાહ—બહુત અચ્છા !
કપ્તાન—બેગમ ખુદા હાફીજ !
ડાલી—મહેરબાની.

(જાના કપ્તાનકા)

ખયરસલાહ—દેખોજી મયેં તુમ્હે નોટીસ દેતા હું કે મુઝે તુમ્હારી બાજ હરકતેં પસંદ નહીં હયેં.
ડાલી—વોટ આઇ કેર અબાઉટ ! તુમ્હારી પસંદ નાપસંદ કી કૌન પરવાહ કરતી હય. (ડાક્ટર મુહબ્બતખાંકા આના)
ડાક્ટર—ગુડમોરનીંગ મેડમ.

બેયરસલાહ—અમે ગુડમોરનીંગ કે બદલ્યે પહેલે મિયાંકો સલામ કરતે હયેં યા બીવી કો!

ડાકટર—તો ક્યા તુમ ઇનકા સોહર હો?

બયરસલાહ—નહીં તો કયા ઇનકા ભાઇ હું!

ડાકટર—મુઆફ કિજીયે, મયેં તો આપકો મેમસાબકા બટલર સમઝા

ડાકટર—એ પાઉં, અયસે બટલર તેરે બાપકો ભી નસીબ હુવે થે!

ડાલી—ડાકટર સાહબ, વ્હે જરા અનપઢ આદમી હય, ઇનકે કહેનેય કુચ્છ ખ્યાલ ન કરના.

બયરસલાહ—અરે તેરે પઢે લીખે કી અયસી. અયસી મેરે ઘરમેં આકર મુઝેહી બટલર બનાતા હય.

ડાલી—તો તો ઇસમે તુમારા કયા જાતા હૈ.

બયરસલાહ—તો કયા મંય તુમારા બટલર હું!

ડાલી—ડીયર ખફા કયું હોતે હો તુમ સમજે નહીં.

બયરસલાહ—કયા નહીં સમઝે!

ડાલી—તુમહારી સુરત સે અયસા મઆલુમ હોતા હય.

બયરસલાહ—કે મયેં તુમારા બટલદ હું?

ડાલી—ડાકટર સાહેબ આપ કુચ્છ ખ્યાલ ન કરેં. આપ મેરી તરફ દેખેં

બયરસલાહ—વ્હે તો જબસે આયા હય આંખે ફાડફાડ કર તેરી હી તરફ દેખ રહા હય; મગર ઇસ કબરસ્તાનકે ઠેકદાર કો યહાં કયું બુલાયા?

ડાલી—તુમસે નહીં કહા થા કે મેરા કુતા બિમાર હક.

બયરસલાહ—તો કયા ઘરમેં ડાટર નહીં થા જો ડાકટર બુલાયા ગયા.

ડાલી—કયા તુમ ડાકટરભી હો?

બયરલાહ—મયેં તો ખાનદાની ડાકટર હું મરીજકી નબ્જ દેખતેહી ઉસકે બાપદાદા કા મરજ બતા દેતા હું.

ડાકટર—અચ્છા મિયાં ખાનદાની ડાકટર જરા વ્હે તો બતાવ કે આદમી પાગલ કયું હો જાતે હયેં.

બયરસલાહ—અરે તુમ ઇતના ભી નહી જાનતે આદમી હો યા દો પાંવકે ગદેડ! શેમ!! શેમ!!!

ડાલી—વ્હે ગાલી ગુફતાર કયસી?

બયરસલાહ—વલ્લાહ બખતજુ હો તો અયસા. બેટા અબલટેપુ,

હકીમ ખબાસકી કિતાબ અટકલ મિજાસ મતબુઅ મદરાસકી.

ડાકટર–જી–જી ? ક્યા કહા હકીમ ખબાસ ઔર ઉસકી કીતાબ અટકલ મીજાસકા નામ તો મયેને આજહી સુના.

ખયર સલાહ–કિતાબકા નામ બી નહીં સુના ! જબતો તુમ કે.ઇ ગટર કિલાસ ડાકટર હો.

ડાકટર–અચ્છા ક્યા કેતા હય !

ખયરસલાહ–તુમને ક્યા પુછા ?

ડાકટર—મહેને યહ પુછા કે આદમી પાગલ કયું હો જાતે હયે ?

ખયરસલાહ—આદમી પાગલ યું હો જાતે હયે કે ઉનકે હોશો હવાસ ખો જાતે હયે.

ડાકટર–મગર મયેં યહી તો પુછતા હું કે ઉનકે હોશો હવાસ કયું ખો જાતે હયેં.

ખયરસલાહ—મયે યહી તો કહેતા હું કે જબ આદમી પાગલ હો જાતે હયે.

ડાકટર–(ખુદસે)સમજ ગયા. યહે ડાકટરી વાકટરી કુચ્છ નહીં જાનતા અચ્છા એક બાત ઔર પુજતા હું ?

ખયરસલાહ —પુછો.

ડાકટર–ભલા યહે તો બતાવ કે આદમીકા દીલ કહાં રહેતા હય !

ખયરસલાહ–બિલ્લીકા દિલ છીછરેમેં કુંજુસકા દિલ પૈસેમેં પારસીઓકા દિલ ઇંગ્રેજી ઠાઠમેં ઔર હિંદુઓકા દિલ બાઇકાટમેં.

ડાકટર–મયેં યહે પુછતા હુ કે આદમીકા દિલ સીનેમેં કિસ જગાહ રહેતા હય ?

ખયરસલાહ–લીવરકે સામને ઔર કલેજેકે પીછે યાને ઠીક દહની પસલી કે નીચે.

ડાકટર–ગલત ! આદમીકા દિલ સીનેમેં બાયેં તરફ રહેતા હય.

ખયરસલાહ–અજી વોહ અગલે જમાનેમેં રહા કરતા થા. મગર જબ લારડ કરજનકી હકુમતસે ખબના ગયા તો બાયેં તરફ સે નિકલ કર દહની તરફકો આ ગયા.

ડાકટર—અચ્છા મેમસાહેબ મુજે વોહ કુતા દિખાવ ?

ડાહી–ચલિયે ડાકટર સાહિબ, મયેં આપના પયારા કુતા દિખાતી હું.

ખયરસલાહ–મગર સુનોતો કુતેકે લિયે ડાકટર ઘરમો બુલાયા જાતા

હય ઔર મયેં જબ બિમાર હોતા હું તો કુત્તા ઘરમેં નહીં આતા હય ?

ડાલી-ડીયર મુઆફ કરના, મુઝે અપના કુતા તુંમસે જ્યાદા પ્યારા હય. (દોનોકા જાના)

બયરસલાહ-(ખુદસે) પેહેભી આજકલકા ફેશન હયે. ખુદા જાણે ઇસ કુતેવાલી મદમ સે કિસ તરહ નિભાહ હોગા અગર ઇસ વકત વોહ કમીશન એજંટકા બચ્ચા આતા તો ઉસકુ કચ્ચાહી ચબા જાતા. (એજંટકા આના)

એજંટ-ગુડમારનિંગ ?

બયરલાસહ-હું આર યું !

એજંટ-જનાબ આપને અબી તક હમારા કમીશન નહીં ભેજા

બયરસલાહ—અબે કમીશનકે બચ્ચે, તુમ લોગો કો કોઇ દુસરા, ધંધા હી નહીં મીલતા. જો યેહે ધંદા કરતે હો; શરીફ આદમીઓકે ગલેમેં અયસી દુન્યાકી ઉંદી હુઇ ઔરતે લાકર બાંધતે હો ?

એજંટ-કયા કામ નિકલ ગયા તો બાતે બનાતે હો ! કમીશન દેના પડતા હય તો બહાને બતાતે હો ? લાવ લાવ હમારા કમીશન લાવ.

બયર"લાહ—(લાફ મારકર) યહે લે તેરા કમીશન.

એજન્ટ-અરે યહે કયા ના જાયજ હરકત ?

બયરસલાહ-યહેભી આજકલકા ફેશન હય.

એજન્ટ—અરે યહે ફેશન તુમકો કિસને સિખાયા ?

બયરસલ્લાહ—તેરી ફેશન એબલ જોરૂને.

એજન્ટ-કયા કહેતે હો મિયાં શુક્ર કરો કે તુમ્હે અયસી ગુડ લેડી મિલ ગઇ. વલ્લાહ મુઝેતો તુમ્હારી ખુશનસીબી પર રશ્ક આતા હય.

બયરસલાહ—અચ્છા તુઝે રશ્ક આતા હયે તો ચલ અપની જોરૂએં ટ્રીન્સફર કરે.

એજન્ટ-યાને ?

બયરસલાહ—યાને મેરી ફેશનેબલ જોરૂ તુ લે જા, ઔર તેરી બુઢી જોરૂ મુઝે દેજા.

એજન્ટ-તો કયા તુમકો જોરૂને નકો ચને ચબવાયા હય ?

બયરસલાહ-અરે ભાઇ ઉસને નોકરોંકો ભી અયસા સિખા હય કે વોહ ભી મેરી નહીં સુનતે.

એજન્ટ-કહીં અયસા હો સકતા હય !

ખયરસલાહ-મય તેરી ખાત્રી કરદું. અચ્છા આ ઇધર ખડા રેહ. સયપુ અરે ભાઇ સયપુ—

શયફુ-ક્યા હય સાહેબ. સારા દિન સયપુ—સયપુ—

ખયરસલાહ-(એજન્ટકો) કનું કમીશન લેતા હય ?

શયફુ-બોલો સાહેબ ક્યા કહેને હો, મુઝે કિરકેટ ખેલને જાના હય.

ખયરસલાહ—રાતકો મેમ સાહેબ કહાં ગઇથી ?

શયફુ-નાટક દેખને.

ખયરસલાહ—કિસકે સાથ ?

સયફુ—ડાકટર મુહબ્બતખાંકે સાથ.

ખયરસલાહ-મગર મયેંને તો કભી હુકમ નહીં દિયા!

સયફુ-તમ્હારી ઓર તુમ્હારે હુકમકી પરવાહ હી કૌન કરતા હય

ખયરસલાહ—(એજન્ટસે) કયું કમીશન લેતા હય ?

(ડાલી આતી હય)

ડાલી-નોકર બિલકુલ બેઅદબ હયેં. એકદમ ગોલી માર દેને કે કાબિલ હયેં. જબસે મયેં ચિલ્લાતી હું જબાબ નહીં દેતા

(સયપુ કો મારતી હય)

ખયરસલાહ-(એજન્ટકો) યો મેમસાહેબ ગુસ્સામેં હયેં—

(ડાલી-સૈજાને દો બેચારેકો કાંહેકો મારતી હો—

ડાલી-ખબરદાર ! તુમ મેરી બાતોંમેં બીચમેં મત દખલ દિયા કરો—હાં ડાકટર તુમને મેરે કુત્તેકો તપાસા !

ડાકટર-હાં ઉસકો જરા સર્દી હો ગઇ હય-

ડાલી-તો ફિર ક્યા કરના ચાહિયે ?

ડાકટર-બેફિક્ર રહિયે. મયેરે ડિસક્રિપશન લિખ દીયા હય ઉસકો દિનમેં તીન મરતબા પિલાઇયે.

ડાલી-ઓર ખાનેકો ?

ડાકટર—કુચ્છ નહીં સિરફ પાંચ છે બકરીકે ભેજે, સાત આઠ અંડે, દસ બારા મુરગી કા શોરબા, અયસી હલકી ખુરાક દેના.

ડાલી-ઓર પીનેકો ?

ડાકટર-હરએક ખાનેકે પહેલે એકસા નંબર વન કા એક એક પેગ

ખયરસલાહ-ભાઇ વાહ, મિયાંકો તો બેવડેકા વાંધા ઓર કુત્તેકો એકશા નંબર વન. અગર ખુદા મુઝે કુત્તાહી પયદા કરતા તો

અચ્છા થા, મેમ સાહિબકી ગોદમેં બયઠકર નંબર વનકા પેગ તો ઉડાતા ?

ડાકટર—અચ્છા મુઝે ઇજાજત દિજીયે.

ડાલી—ડાકટર સાહિબ મયેંભી આપકે સાથ ચલતી હું, જરા મુઝે લીડીઝ જીમખાના તક છોડ દેના.

ડાકટર—ખુશીસે. (દોનોકા જાના)

એજન્ટ—અરે વ્હે દુસરા સાહિબ કહાં ચલા ?

સયકુ—બીકવાઇટ યુ ફુલ !

બયરસલ્લાહુ—જા ભાઇ જા મયેં અપની જોરૂ તુઝે મુફ્ત દેતા હું.

એજન્ટ—અરે વાહ તુ અપની પીડા મેરે પીછે કહાં લગાતા હય.

બયરસલ્લાહુ—અબે અયસા વક્ત ફિર નહીં આયગા. અગર તેરે પાસ પેસા નહી હય તો લે વિકટોરયા કા ભાડાભી મયેં દેતા હું.

એજન્ટ—અયસી બીવી પર સો જુતે ઓર અયસે મિયાં પર લાખ લઅનત.

બયરસલ્લાહુ—મયેં કયા જાણુતા થા કે ડાકટર કોપરબરાસકી લડકી અયસી હોગી, વર્ના કયુ ઝક મારતા !

ગાના.

દેખો યારો કયા ઝક મારા બીબી અયસી લાએ.
કે જીસન આતેહી મેરા દીવાલા ફુકા હાએ હાએ
યારોંકે સાથ હોટલમેં ચંપીનકી બોતલ ખુલવાએ
ઓર યહાં તો મીસ્ટર બયરસલ્લાહુકા ડબ્બા ગુલ હોજાએ
મીલે જીસકો જોરૂ અયસી વોહ બહાર ધખે કયસી
લાઅનત ભેજો યારો અયસી જોરૂકી અયસી તયસી
કોઇ આવે સયકલ લેકર ઓર કોઇ લાવે મોટરકાર
મીયાં તો ઘરકી ખાએ હવા, ઓર બીબી જાએ બહાર
ગયરોકી દેકર હાથ બગલમેં ફીરતી હય બજાર
અયસી ફેશનએબલ ઓરતપર હો ખુદાકી માર—મીલે
ભટકે વોહરાતોકોં નાટક ફાટકમેં ઉલજુલુલ,
મીયાં રોકે તો બીબી કહેતી હય બીકવાયટ યુ ફુલ
દેખો યારો હા તુમભી ન કરતા કોઇ અયસી ભુલ
વરના તુમહારાભી યેહ કર દેવેગી ડબ્બા ગુલ

બાબ પહેલા.

પરદા સાતવા—તોફીક કા કિલા.

તાહેરા—ઓ ખુદા, ઓ ખુદા, યેહ ખોફનાક આવાઝેં કયસી આ રહી હય. શાયદ જંગ છિડ ગઇ. અફસોસ! મુલ્કકી ઔરતોં માતમ કરો કયું કે આજ તુમ્હારી સેંકડો બહન બેવા ઔર બચ્ચે યતીમ હો જાયેંગે. બચ્ચોં ગિરયાઓઝારી કરો. લોગોં સિયાહ લિબાસ પહેનો; આજ તુમ્હારે હજારો ભાઇ તુમસે હમેશાકે લિયે જુદા હો જાયેંગે.

શેઅર.

હજારોં જાન ઔર હજારોં તન ઇસ સિતમમેં આકર તબાહ હોંગે,
જો ઘરથે કલ તક કે જગમગાતે વોહ કોઇ દમમેં સીયાહ હોંગે,

તોફીક—પ્યારી બીવી.

તાહેરા—કોણ તોફીક! વાય બેઇજ્જતી બસ દુર પરે રહો. મેરે કરીબ મત આવો.

તોફીક—તાહેરા તુમ મુઝે ગુસ્સેસે દેખ રહી હો.

તાહેરા—હાં, મયેં તુમ્હેં ગુસ્સેકી હિકરત ઔર નફરતસે દેખ રહી હું.

તોફીક—લેકીન ઇસકા સબબ?

તાહેરા—તુમ બુજદિલ હો, ઔરત હોકર મર્દકા લીબાસ પહન કર દુન્યા કો ધોકા દે રહે હો. કયા જંગ ફતહ હો ગઇ?

તોફીક—અફસોસ! સિવાયે હાર ઓર શિકિસ્ત કે અબ હમારે નસીબો મેં ઔર કયા હય, તમામ ફોજ બેજબાન ભેડોંકી તરહ વફાદારીકી કુરબાનગાહમેં હલાલ હો ગઇ.

તાહેરા—તો તુમ ઉસકો સબસે પહેલે મરજાના થા કયસે ઝીંદા રહે! કહા શિકસ્ત ખાકર મયદાને જંગસે ભાગ કર મેરે પાસ કિસમતકી ફરીયાદ લાયે હો યા મૌતસે મુકાબલા કરનેકે બદલે મોતકે સામનેસે ભાગ કર મેરી ગોદમેં છુપને કે લિયે આયે હો!

તોફીક—યા ખુદા ! મંય ઇસકો કયા જવાબ દું ? પ્યારી બીબી મંય ઇસ લિયે આયા હું કે મરનેસે પહેલે તેરી આખરી વફાદારી આજમાઉં. મયેં ઇસ લિયે આયા હું કે મરનેસે પહેલે તુઝકો ઔર તેરે દિલકો કતલ કરૂં.

તાહેરા—કયા માલિક અપની લોંડીકો અજમાને આયા હય, શોહર અપની બીવીકો કતલ કરના ચાહતા હય, તો લો યહે સર હાજીર હય ખુશીસેં શૌકસે ગરદન ઉડાદો, ફરમાં બરદારી આજમાં ચુકે અબ વફાદારી ભી અજમાલો:—

તુમ્હારીથી પહેલે, તુમ્હારી હું અબભી;
જબાન ટુકરે હો જે. કરૂં મુંહસે ઉફભી.

ચલો હટો, બટો, મેરે માલિક ! મુબારીક હય વોહ ઔરત જો અપને ખાવિંદ કે કદમોંપર કુરબાન હો જાયે.

તોફીક—સીખો, અય દુન્યા કી ઔરતો ! ખાવીંદકા હુકમ કિસ તરેહ ફરજ હય ઔરતપર, વોહ ઇસ ઔરતસે સીખો તાહેરા મયે તુઝે કતલ કરૂંગા ઔર જરૂર કતલ કરૂંગા, મગર હાથસે નહીં એક બાતસેં.

તાહેરા—વોહ કયસી ખોફનાક બાત હય ?

તોફીક—સુનો, ઔર અચ્છી તરહ સમઝો. જીસ બચ્ચેકે હમને આઠ બરસ તક કલેજેમેં રખકર પાલા લિખાયા, પઢાયા, ઉસકી પ્રવરિશ મે રાતકો દીન ઔર દીન કોરાહ કરડાલા ઔર આંખોંસે લગાયા આજ ઉસકી કુરબાની કા દિન આયા.

તાહેરા—યાને ? યાને ? સાફ, સાફ, પ્યારે શોહર સાફ, સાફ.

તોફીક—યાને સુહેલકો વફાદાર હુરશામ કે સાથ કહીં ભગા દો, ઉસકે અવજમે દિલ પથ્થરકા કરકે જાલમ તુગરલકી શમશીર પર અપને લખ્તે જીગર રશીદકો ભેંટ ચઢાદો.

તાહેરા—હાય ! તુમ બાપ હોકર કયા ફરમાતે હો ? મયેં માં હોકર યહે કામ કિસ તરહ કર સકતી હું ! મેરે માલિક, મેરે શોહર મુઝે મુઆફ કરો.

તોફીક—અગર બેટેકી મહોબ્બત માલિકસે બેવફાઇ સીખાતી હય, દુન્યાકી ખુશીકે લિયે આકિબતકા ગુનાહગાર બનાતી હય,

તો ઇસ્કો જલાદો, તાહેરા તાહેરા, મુઝે ખૌફનાક અંજામકા ખ્યાલ હય; જબતક જાલિમ તુગરલકો યેહ યકીન ન હો જાયે કે દુશ્મન જીબેહ હો ગયા તબ તક સુહેલ કહીં છિપે; મગર જાલીમકી તલવારસે બચ જાના મુહાલ હય.

તાહેરા—મયેં માનતી હું મગર મામતા નહીં માનતી; મયેં રાજી હું મગર મહોબ્બત રાજી નહીં હોતી.

શએર—ઇસ દિલકો, મામતાકો, તબયતકો કયા કરે,
કમબખ્ત માં બતાવ મહોબ્બતકો કયા કરે ?

તોફીક—અયરી મમતાકો ફેંક દો, આગ લગાદો—
મેરે હર રૂએંપે જીસકો લાખ લાખ અહેસાન હય,
લાખ બેટેંભી હોં તો ઉનકે લાલ પર કુરબાન હય.

તાહેરા—ખયર, તુમ્હારી ઔર ખુદાકી યહી મરજી હય તો મય દિલ કડા કરકે અપને જીગરકો અપને સામને જીબેહ કરનેકો તૈયાર હું.

શએર.

ભોંક દુંગી ખંજર ઉસ માઅસુમ કે હલકુમમેં.
ઔર સમઝુંગી યહી લિખા થા બસ મકસુમમેં.

તોફીક—આફ્રીન—અય વફાદાર ઔરત આફ્રીન! અબ મયેં જંગમેં ખુશી ઔર રાહતકી મૌત મરૂંગા, ઔર કયામતકે દિન ફક્ર ઔર ઇજ્જતસે ઉઠુંગા—

રૂબાઇ—હશરમેં જબકે હિસાબોંકે લિયે જીંદા હોં—
યું ન કરના કે વફાદારોમેં શરમીન્દા હો;
જબ તલક હોશ રહે, જીસ્મ રહે, જાન રહે—
કૌલકા પાસ રહે—શરમ રહે—ધ્યાન રહે.

તાહેરા—મેરે માલિક કૌલ જાનકે સાથ હય.

તોફીક—મેરી ઇજ્જત સલામ; યહે આખરી મુલાકાત હય.

શએર.

ખુન બરસે હન બદન ઇસ તયગ જો હરદારસે,
મોતીકી બીજલી ચમકતી હો મેરી તલવારસે,

તાહેરા—હાય ! મેરે સીનેમેં દારેં માર કર કૌન રો રહા હય ! અય વફાદારી દુર હો, નિકલ જા; અય બેરહમી અલગ હો જા, અય બેટેકી મહોબ્બત મુઝે ખુદા ઔર શોહરસે બે ઇમાન બનાના ચાહતી હય ! નહીં. નહીં, મયેં બેટેકે ખુનસે વફાદારીકી કિતાબમેં દસ્તેખત કરૂંગી અય ઔરત કે દિલ હિમ્મત પકડ, અય બેરહમી તુ ઇસકે દરવાજે પર પહેરા દે તાકે આંસુ ઔર ટર ઘુસને ન પાયે ઔ રાત તું ઇતની અંધેરી હો કે મેરે હાથકા કામ મેરી આંખે દેખને ન પાયે.

(હુશામકા આના.)

હુશામ—હજુર, હજુર. બચ્ચોંકી હિફાજત કીજીયે; કિલેકા મગરેબી દરવાજા ભી ફતહ હો ગયા.

તાહેરા—હુસ્શામ, હુસ્શામ, વફાદારી દિખાવ, સુહેલકો લેકર ચોર દરવાજેસે ભાગ જાવો. મયેં ઇસકે એવજમેં અપને લખ્તે જીગરકો કુરબાન કર દુંગી.

હુશામ—મગર યહે દાંવ કયું કર ચલેગા ? દુશમન પહેચાન ન લેગા ?

તાહેરા—નહીં સુહેલ ઔર રશીદકી ઉમરમેં થોરાસા ફર્ક હય. ઔર ચુંકે શાહેજાદી બહોત કમછીનીમેં હમારે સપુર્દ કીયા ગયા થા ઇસ લીયે કોઇ તમીજ નહીં કર સકેગા, કીસીકો વહમભી ન ગુજરેગા. (સુહેલકા આના)

સુહેલ—અમ્મીજાન મુઝે કહાં ભેજતી હો ?

તાહેરા—વહાં જહાં દુશમનને એમાન હો.

સુહેલ—નહીં, નહીં, મંય કહીં ન જાઉંગા, કયા તુમ્હારે દિલસે મેરી મ્હોબ્બત જાતી રહી ?

તાહેરા—હાય ! મંય ઇસે કિસ તરેહ બતાઉં. કયા દીલ ચીર કર દિખાઉં ! સુહેલ ભાગ, ભાગ, ઇસ કસાઇખાનેસે નિકલ જા. દોજખકા કુત્તા છુરી લિયે હુએ તુઝે ભોંકને આ રહા હય.

સુહેલ—નહીં નહીં મયેં ન જાઉંગા.

તાહેરા—અચ્છા ખુદા હાફિજ !

(હુસ્શામ સુહેલકો ઉઠા લે જાતા હય, તાહેરા બેહોશ હોકર ગીરતી હય. રશીદ આતા હૈ)

રશીદ—અમ્મીજાન, અમ્મીજાન ! યા અલ્લાહ અમ્મીકો કયા હો ગયા ?

બોલતી ક્યું નહીં ? અમ્મી પ્યારી અમ્મી–

તાહેરા–કૌન ? રશીદ મેરા લાલ મેરા બેટા–મગર કમ બખ્ત દુર હો. તુ મેરા બેટા નહીં હય.

રશીદ–અમ્મી તુમ ક્યા કહે રહી હો ? મયેં તુમ્હારા બેટા હું.

તાહેરા—હાં હાં તું મેરા બેટા હય. મેરા રશીદ હય. આ મેરી ગોદમેં આ, તુ મેરે ઘરકા ઉજાલા હૈ. આ મેરે બચ્ચે મંયને તુઝે બડી મહેનતસે પાલા હય. મગર બચ્ચા કિસકા ? બચ્ચા કયસા ? બચ્ચા શયતાન બનકર મેરે ઇમાનકો ઠગને આયા હય. જા જા તુઝે કિસને બુલાયા હય ? મેરા કોઈ બચ્ચા નહીં. મયેં કભી મા નહીં બની. મેરી અંધેરી દુન્યા મેં કોઇ ચિરાગ પયદા નહીં હુવા.

રશીદ—અમ્મી ? અમ્મી ? તુમ દિવાની હો ગઇ હો ?

તાહેરા—હાં, હાં, મેં દિવાની હો ગઇ હું—ખુની હો ગઇ હું ડાય-ન ભી હો ગઇ હું.

(અંદર દૌડ જાતી હય ઔર બેહોશી કી શી શી લાતી હય)

તાહેરા—રશીદ ઇધર આ.

રશીદ—યહે ક્યા હય ?

તાહેરા—બેહોશી કી દવા.

રશીદ—ક્યું ?

તાહેરા—તાકે તુઝે મરને વકત તકલીફ ન હો.

રસીદ—નહીં અયસા ન કહો.

તાહેરા—અબે કમબખ્ત તુઝે સુંઘના હોગા–તુઝે મરના હોગા.

રશીદ—આહ ! રહમ !! રહમ !!!

(શીશી સુંઘાતી હય)

તાહેરા–સો ગયા, ખામુશ હો ગયા, જા જા રાહતકી દુન્યામેં જા, બાહિસ્તમેં ખેલના; હુરોંસે દિલ બહેલાના, વહાં તેરે બુજરગોં કી પાક રૂહેં મિલને આયે તો ઉનસે મેરી મુસીબત બયાન કરના, અય મેરી મા઼ઓં–મેરી તરફ નફરતસે નજર ન ઉઠાવ, અગર મેરી મજબુરી જાનતી હો તો બહુત નહીં ફકત દોહી આંસુ રહમકે બહાઓ.

હાય ! ચ્હે મૈંને કયા કિયા ? બેટા ! બેટા રશીદ કયા
ઇતની જલદી અપની માંસે ખફા હો ગયે–હમેશા કે
લિયે સો ગયે ! બોલો ફકત એક બાર બોલો—
ખફા માં સે નહો, ગર હો ગયે બેજાર જીનેસે,
ઉઠો આઓ મેરે પ્યારે જરા લગ જાવ સીનેસે.

(કિલેકી દિવાર ગીરતી હય)

યા ખુદા ચ્હે ખોફનાક ધમાકા ઔર ચ્હે યક–બ–યક દિવારમે દરવાજા કયસા હો ગયા ? અફસોસ ! દુશ્મન આ પહુંચા.

તુગરલ–ફતેહ–કામયાબી ! કામયાબી ! ચ્હી હય ગંજે મુદાદ, યહી હય ખજાને કામગારી.

તાહેરા—કૌન હૈ ? જમીનકા બોઝા બલા તું કૌન હય ?

તુગરલ—કૌન હું ! તુગરલ, બહાદુર, સિપાહી, ફાતેહ, જહાંકી ઇજ્જત.

તાહેરા—નહીં જહાંકી જીલ્લતુ, નેકી ઔર ઇમાનકા દુશ્મન.

તુગરલ—અગર સુહેલકો નહિં દિયા વો ઇસસે જિયાદા તેરા દુશ્મન બન જાઉંગા.

તાહેરા—અરે તુ કયા–અગર તમામ દુન્યા કે શયતાન મિલકર આવે તો સુહેલ કો ન લે જાને પાયેં.

તુગરલ—ઝલાલત ચ્હે બાત ! સફદર ઇધર આઓ, બાંધો ઔર કોડે લગાવ.

તાહેરા–અરે કોડે કયા; તુંમૌતકે શિકંજેમે ખિંચવા દે–સરતનસે ઉડાદે.

જલાદે, મિટાદે, સડાદે, ગલાદે,
તેરે પાસ જીતની હય તાકદ દિખા દે;
ન હોગા, ન હોગા, ન હોગા, ન હોગા,
ચ્હે મેરી જબાન તુઝકો ઉસકો પતાદે.

તુગરલ–મૌત મુઝસે જયાદા બે રહમ નહીં હય સફદર બઢો. સફદર તુ ખડા હય ! કયા મેરા હુકમ નહીં સુનતા ?

સફદર–હુજુર શરાફત મુઝે આપકા હુકમ સુનનેસે મને કરતી હય.

તુગરલ–બેદે ના મર્દ બુજદિલી દિખાતા હય !

સફદર—મુઆફ કીજીયે, બુજદીલ વોહ હયજો મર્દ હોકર એક કમઝોર ઔરત પર હાથ ઉઠાતા હય !

તુગરલ—જલીલ ! દગાબાજ !! નિમકહરામ !!!

સફદર—ઠયરીયે હેમેંયે નમકહરામ નહીં હું મેંને હમેશાં આપકે પસીનેપર ખુન બહાયા હય, ઇસ જંગમે અપને દો નૌજવાન બેટાંકા મત્લ કરાયા હય. મગર મજબુત હું કે ખુદાને ગ્હે હાથ ઔરત કે લિયે નહીં, મર્દકે લિયે બનાયા હય.

તુગરલ—તો કયા તું મેરા હુકમ ન બજા લાયગા ?

સફદર—જો શરીફ ઔર બહાદુર હય વોહ મર જાયેગા; મગર મરતી હુઇ ઓરત પર કભી હાથ ન ઉઠાયેગા.

(તુગરલ ફયેર કરતા હય સફદર મરતા હય. તોફીકકો સિપાહી લાતે હયેં.)

સફદર—ઓ ખુદા !

તુગરલ—કૌન મેરા શિકાર !

તાહેરા—મેરે ગરીબ શોહર.

તોફીક—મુસીબતોં કે તુફાન, તકલીફોંકી આંધીયાં, આફતોં કે રેલે, ફક્ત જીતેજી કે હૈ ઝમેલે. જમીનપર આસમાન ચકકીકે પાટકી તરાહ જા રહા હય, બચપર ઓર જવાની તો પીસ ચુકા બુઢાપેકી બારી હય.

શએર.

હેચ દુન્યા હય ગ્હે. ઉકબાકી તલબગારીમેં,
આખરી સાંસભી નિકલે તો વફાદારીમેં.

તુગરલ—અય જલીલ, બાગી મુજરસીમ ગદ્દારી ! ગ્હે ઇલ્લત તોબારી ઓર ફિરભી ન ગઇ વફાદારી ?

તોફીક—વફાદારી સચ્ચા દીન હય. પાક ઇમાન હય, વફાદારી પર બાલ બચ્ચે, બીવી સબ કુચ્છ કુરબાન હય. ઇબાઇ મત સમઝ દિલસે મેરે જહરે દગા નિકલેગા, ચીર ઓર દેખ શરાફતસે ભરા નિકલેગા.

રરતે મરતે ભી દગાબાજ મેરે હોટેસે,
યા ખુદા નિકલેગા યા હર્ફે વફા નિકલે ગા.

તુગરલ—નજીસ બુદ્દે જબાન બંદ કર, જીંદગી ઓર સુહેલ દોનોમેં જો ચીજ જિયાદા પ્યારી હો અપને લિયે પસંદ કર.

તોફીક—ખુની કુતે હમ જીંદગી દેંગે મગર પ્યારે સુહેલકો કભી ન દેંગે.

તુગરલ—કયા તું મૌતસે બિલકુલ નહિ ડરતા હય?

તોફીક—સિપાહી મોત કે સાથ રોજ ખેલા કરતા હય.

તુગરલ—તો લે મોત રહે તેરા શિકાર હય (ખંજર મારતા હય)

તોફીક—ઓ ખુદા! હક અદા. (મરતા હેય)

તાહેરા—હાય! કમબખ્ત જાલીમ! તુને કયા કિયા? ઓ ખુદા તું અપની ખુદાઇ છોડ કર કહાં ચલા ગયા.

(શએર)

ગફલતકી નીંદમેં કયા અબભી તું સો રહા હય!
કયા દેખતા નહીં હય કયા જુલ્મ હો રહા હય!

તુગરલ—ચુપ નાબકાર ખુદાકો નહીં મૌતકો પુકાર અગર સહેલ કો નદિયા તે તુઝેભી તેરે ખુનમેં નહેલાઉંગા, દુન્યા ઉલટા દુંગા. તમામ ઘરમેં આગ લગા દુંગા, કહીંસે ભી સુહેલકો ઢુંઢ કે લાઉંગા; ઓર ઉસકે ખુનસે તલવારકી પિયાસ બુઝાઉંગા.

તાહેરા—યા ખુદા!

શએર.

તાજે શરતો ગિર પડા, અબ ગોદ ભી ખાલી કરૂં;
અપને હાથોંસે મે અપને ઘરકી પામાલી કરૂં!

તુગરલ—બોલ ઓ મૌતકે નવાલે બોલ! મેરે ખંજરકા ચારંગ, મેરે તીરકા હદફ, મેરે નેજેકા નશાના કહાં હય?

તાહેરા—જા ખુની કુતે વેહ તેરી ખુરાક પડી હય. ખા લે માર ડાલ. નોચ લે, સર તનસે ઉતાર દે અય મુનઇમેં હકીકી કયા તું સો ગયા? કયા કાનુને કુદરત મનસુખ હો ગયા!

શએર.

ગુસ્સે કી આગસે ઉઠ તન મન જલાદે ઇસકા
કહેરો ગજબ સે અપને સબ જોર ઢાદે ઇસકા.

(તુગરલ રશીદ કો ઉઠા લાતા હેય).

તુગરલ—યહે હૈ મેરે દરખ્તે સુજાઅત કા સમર.

(ખંજર ભોંક દેતા હય.)

તાહેરા—ઓ ખુદા! ઓ ખુદા! યહે ખુદ્રિશાં મંજર કિન આંખોસે દેખા જાયગા. ક્યા તમામ દુન્યાકી મુસબત એક હમારેહી વાસ્તે હય!

શએર.

મેરા ઘર હય કે જાલીમ કરબલા હય,
યહીં હોતી જો નાઝીલ હર બલા હય.

(ડરાપ.)

બાબ દુસરા.

પરદા પહેલા. જંગલ.

ગાના—અબ મીલ જાવો ઓ ખોને વાલે.

થક થક હારે બન બનમેં ઢુંડકર ભટકે હમ નદદી નાલે,
છાન ફીરે સગર ડગર ટગર હમ ભટકે.
ખાએ હય સઓ ઝરકે.
હમદમ હય બંદ સબમીલ ઘર સટકે ઓ ખોને વાલે.

સીપાહી—મિલ જા, ભાઇ સુહેલ મિલજા. યાર તુને તો હયરાન કરદીયા.

શએર.

દરબદર ફિરતે હયેં હમ પયરોંમે છાલે પડ ગયે,
ધુપમેં અસ્લેત ચસ્લેત કાલે સબકે ચેહરે પડ ગયે.
„ —હાં અબ બતાવ સોચકે કિસ સિમ્ત હમ બઢે
બાધે કિધરકી સીધ કિધર કો કદમ બઢેં
„ —યહેં રાસ્તા યાર મુસ્કીલ ગુજાર હય!

દુસરા—ઔર યું બઢેં—

પેલા તો રાસ્તે મેં ૧ ગાર હૈં.

,, –જબ સબ તરફ ખતર હય ફિર અબ કીધર ચલેં ?

,, –મેરી તો ય્હે સલાહ હય કે સબ અપને ઘર ચલે.

,, –લો ય્હે તો લૌટ ચલને કો તૈયાર હો ગયા,
ક્યા જીંદગી સે અપની તું બેજાર હો ગયા,
શમશાકી સખ્તી આંકી તુઝે ક્યા ખબર નહીં,
પીછે હટે કદમ તો સમઝ લે કે સર નહીં.

સિપાઈ—અરે ભાઇ સુહેલકો અબ તક ન પાયા તો અબ ક્યા પાયેંગે; મુફતમેં યિસી શેર ભેડયે કા નિવાલા હો જાયેંગે.

૧ લા. ,, –તુ તો બુજદિલ મઅલુમ હોતા હય.

દુસરા—ઔર તુમ ક્યા રૂસ્તમ કે સગે હોતે હો ?

,, –બેશક હમ ખાનદાની બહાદુર હૈયે.

,, –શાયદ ફિરદોસીને શાહનામામેં તુમ્હારેહી બાપ દાદોંકા જીક કિયા હય !

,, –અરે તુમ સુહેલકો ઢુંડને નિકલે હો યા ગુલખપ કરને કો !

,, –તો બસ સવારી આગે બઢાઓ,

,, –ટટુ કો એડ લગાઓ.

બસ–સિપાહીકા ગાના ઉંચે નીચે કબતક ભટકેંગે અય યાર હમ સહરા નદીનાંલે.

બાબ દુસરા.

પરદા દુસરા. **શાહી મહલ.**

શમશા—બાગીઓંકા એક આઝમુશામે ગીરોહ સુહેલકી તરફકા બહાના કરકે અનકરીબ માબદૌલત કે મુલ્ક પર હુમલા કરના ચાહતા હય, ઈસે લિયે મયેં તુમસે ઔર કલુસે મશવરા કરના ચાહતી હું. તુમ દોનો ઠીક વકત પર પહુંચકર અપને મુહસીનકો કોઈ બેહતરીન રાયે દોગે.

કહરમાન—અય મલકયે આલમ ? ઇસ ઝુંટી ઔર દગાબાજ દુન્યા મેં બાપ બેટેકા, બહેન ભાઈકા, જોરૂ ખાવંદકા ગલાં કાટ કર શાદ હોના ચાહતા હય, અગરમંય વફાદાર હોનેકા વાઅદા કરૂં તો કિસકો યકીન હો ! લેકિન મયેં કોન હું ઔર કયા હું, અપને મુહસિન કે લિયે કયા કરના ચહાતા હું, વોહ આપકો ચંદ રોજ બાદ માઅલુમ હોગા.

શમશા—મેં ઉસ રોજ કા ઇન્તેજાર કરૂંગી (કહરમાનકા જાના)

શમશા—મેં જબ યેહ ખ્યાલ કરતીં હું કે ચાલાક તાહેરાને તુગરલ કી આંખોંમેં ખાક ઝોંક કર કિસ તરેહ સુહેલ કો બચા લિયા તો મારે જોશકે મેરા ખુન ખોલને લગતા હય.

કતલુ—બેફિક્ર રહો, સુહેલ અબ ચંદ રોજસે જ્યાદા નહીંજી સકતા. ઉસકી ગીરફતારી કે લિયે કાફી બંદોબસ્ત કર દિયા ગયા હય.

શમશા—અગર ઉસકા ખાતમા હો જાયે તો ફિર તુમ હમ ઇસ દુન્યા મેં બખુબી અયશ કર સકતે હયેં.

કતલુ—બેશક ! (દોનોકા જાના ઔર કહરમાનકા આના)

કહરમાન—ખુની, ગાસબ, મલાઉન કુત્તા ! કયા મજેસે હંસતે હુવે જા રહે હો કયા તુમ હમેશા ઈસી તરહ હંસતે રહોગે ? ઇસી તરહ ખુશિયાં મનાતે રહોગે નહીં, હરગીજ નહીં. તુમ્હારી ખુશી

ગમસે, તુમ્હારી હંસી માતમસે, ઔર જો તુમને અપને રહને કે લિયે બહિત બના રખી હય, હમેશા કે લિયે જહન્નુમસે ન બદલાઉ તો કહરમાન નહીં કહર બનકર ન ઝપટા, ગજબ હોકર ન લપકા તો કહરમાન નહીં, બાગિયોં કા એક હિસ્સા મેરી કોશિશાં સે બરી હય અબ દુસરે હિસ્સે મેં બી મેરે લલકાર તેહી ઇન્તેકામ કા ખંજર ચમકેગા, તુમને મેરે દોસ્ત તોફીક પર ઉસકે મઅસુમ બચ્ચે ઔર બીવીપર, જો સિતમ ગુજારે હૈં મુઝે વે સબ અચ્છી તરહ યાદ હૈં અય ગફલત મે ફંસે હુવે ગુમરાહો! તુમ યેહ સમઝતે હો, કે જનરલ કહરમાન ફકત ઓહદે ઔર તનખ્વાહ કે લિયે તુમ્હારા સાથ દે રહા હય? મેં કિસ લિયે તુમ્હારા શરીક હાલ હું ઔર કયા કરના ચાહતા હું? મોકઅ પાકર જો જુલ્મ મેરે દોસ્ત તોફીક ઔર માઅસુમ સુહેલ પર કિયે હૈં ઉનકા ઇન્તેકામલું મુસદદસ

તુમ કિસ્તીએ રાહત તો મેં તુફાને બલા હું,
તુમ ખિરમને ઇશરતર હો તો મેં બરકે કઝા હું.
તુમ અવશકી દુન્યા હોતો મયે ઉસમેં વબા હું,
તુમ હિર્સ કી જન્નત તો મેં દોજખકી હવાહું,
હા દેખના તુમ પાતે હેં યા ફતેહ વ જફરમયં.
અબ બિચમેં કિસમત હય ઉધર તુમ હોઇધર મયેં.

બાબ દુસરા.

પરદા તીસરા. મહલ તસનીમ.

માશાઅલ્લાહ–ઇધર મંય પહેલે જાઉંગા.
ખયરસલાહ–નહીં પહેલે મંય જાઉંગા.

માશાઅલ્લાહ–મ્હે દેખ પહેલે મંય આયા.

ખયરસલ્લાહ–નહીં પહેલે મંય આયા.

માશાઅલ્લાહ–અબે મુર્ગે ચોંચ સંભાલ!

ખયરસલ્લાહ–જા અન્ડે બેચ ઔર પેટ પાલ.

માશાઅલ્લાહ–તો કયા તુ લડને પર આમાદહ હય?

ખયરસલ્લાહ–બેશક અગર તેરા ઇરાદા હય.

માશાઅલ્લાહ–ભલા ઠીક ખમ.

ખયરસલ્લાહ—બશ! દોસ્ત બસ! હમ દોનો જેનટલમેન હંય ઔર દોનો જેનટલમેનોકા આપસમેં બોકસીંગ કરના કયા અચ્છી બાત હય!

માશાઅલ્લાહ–બિલકુલ ફેશન કે ખિલાફ હય, મગર તુમ કહોતો બતાવ કે યહાં કે કોઇ સુન્હેરી ઉલ્લુ ફાંસને કે લિયે આયે હો?

ખયરસલ્લાહ–દેખો મિશા માશાઅલ્લાહ, આજ તસનીમકી સાલ ગિરહકા દીન હે ઇસ લિયે મેં અપને આકા તુગરલબેગકી તરફસે યેહ મોતીઓકા હાર નજરાના લાયા હું.

માશાઅલ્લાહ–સુનો મંયભી ઇસી લિયે આયા હું ઔર યેહ ફુલોંકા હાર તુહફા નામદાર શહરીયાર કી તરફસે લાયા હું.

ખયરસલ્લાહ–અરે જા જા શહરીયાર કે તોહફે પર તસનીમ નજરભી ન ડાલેગી.

માશાઅલ્લાહ–ઔર તુગરલ કે નામકા કુત્તાભી ન પાલેગી.

ખયરસલ્લાહ–કયું?

માસાઅલ્લાહ–ઇસ લિયે કે શહરયાર શેર હય.

ખયરસલ્લાહ–તુગરલ સવાસેર હય.

માસાઅલ્લાહ–શહરીયાર રૂસ્તમકા બાવા હય.

ખયરસલ્લાહ–તુગરલ કૌવત્તમેં સુફેદ દેવકા દાદા હય.

માસાઅલ્લાહ–તુગરલ પાઉં હય ઔર શહરીયાર સર હય.

ખયરસલ્લાહ–અગર પાઉં ચાહે તો સરકો ઠોકરોં સે ઉડા દેયહે બી ખબર હય.

માસાઅલ્લાહ–અચ્છા બે અચ્છા દેખના. તઅરીફ કે દસ્તરખ્વાન પર વોહ મસાલા લગા કર શહરીયાર કો પેશ કરૂં કે મજા આ જાયે.

ખયરસલાહ–બેટા મયેંભી વોહ નમક મિર્ચ છિડકું કે તેરા પકા પકાયા કુરમા ફીકી દાલ હો જાય,

માસાઅલ્લાહ–કયા તુ મુઝસે જિયાદા લસ્સાન હય !
ખયરસલ્લાહ–કયા તુ મુઝસે જિયાદા ચર્બ જુબાન હય !
માસાઅલ્લાહ–જાતના નહીં મેંબ એક શાયરકા બેટા હું.
ખયરસલ્લાહ–તો બેટા મયેંભી ફિરદોસીકી કબ્ર પર મુદ્દતો લેટા હું.
માસાઅલ્લાહ–અચ્છા તુઝે શાયરી કા ગરૂર હૈ તો મેરે મિસરે પર મિસરા લગા.

ખયરસલ્લાહ–બોલતા જા.

માશાઅલ્લાહ–સુન, બુલબુલકી અંતડીઓમેં રગે ગુલકી ફાંસ હય.
ખયરસલ્લાહ–બુલબુલકી અંતડીઓમેં રગે ગુલકી ફાંસ હય, નાટકકે મુનશીઓ કે ભેજેમેં થોડાસા ભુંસા, થોડાસા ગોબર, ઔર થોડીશી ઘાસ હય.

માસાઅલ્લાહ–અબે મિસરા તો બઢ ગયા !
ખયરસલ્લાહ–શાયરી હમારે ઘર સે નિકલી હય; મિસરે કો બઢાને ઘટાનેકા હમેં ઇખ્તયાર હય.

માસાઅલ્લાહ–અચ્છા તો અબ એક ટેડી સુનાતા હું.
ખયરસલ્લાહ–બોલ મયેં મારકુટ કર સીધી કર દેતા હું.
માસાઅલ્લાહ–કલ શબકો મુઝે ખ્વાબમેં ઉલ્લું નજર આયા.
ખયરસલ્લાહ–આંખે જો ખુલી સામને તો તુ નજર આયા.
માશાઅલ્લાહ–જાજા ભાઇ તુઝે શાયર ખુદા જાને કિસ ઉલ્લુને બનાયા હય.

ખયરસલ્લાહ–કયું બચ્ચા કાફિયા તંગ હો ગયા.
માશાઅલ્લાહ–ભલા અબકે તિસરે મિસરે પડતો મિસરો લગા, સુન,
ખયરસલ્લાહ–ઉગલ !
માશાઅલ્લાહ–રાતકો અંડા પકાયા વોહભી કચ્ચા રેહ ગયા.
ખયરસલાહ—મર ગયે શાયર ફકત ઉલ્લુકા પઠ્ઠા રેહ ગયા.
માશાઅલાહ—કયુંબે શએર કહનેસે ઘબરાયા તો ગાલીયાં દેનેપર ઉતર આયા, જાજા ઘાંસ ખા.

(દોનો લડતે હૈં તસ્નીમ ઔર સહેલીયાં આતી હૈં)

સહેલી—હંય ! હંય !! યે કયસી હાથાપાઇ, મુફતકી લડાઇ ?
ખયરસલાહ–દેખો યે જલીલ રિજાલા, નાનકબાબ બેચનેવાલા, મર જાય ઇસકી ખાલા, મુફતમેં કરતા હય ગડબડ ઘોટાલા.
તસનીમ—મગર ઇનસે પ્હેતો પુંછો કે આયે કિસ લિયે હો !

ખયરસલ્લાહ—મેં અપને આકા તુગરલ બેગકી તરફસે આપકી સાલગીરહ કી તકરીબ મેં યહે મોતીઓંકા હાર નજરાના લાયા હું.

તશનીમ—ઔર માશાઅલ્લાહ તુમ કયસે આયે હો ?

માશાઅલ્લાહ—મેં ભી અપને આકા શહરીયારકી તરફસે આયા હું. ઔર યહે ફુલોંકા હાર નજરાના લાયા હું.

તશનીમ—આહા, તુગરલકી તરફસે મોતીઓંકા હાર, ઔર શહરીયારકી તરફસે ફુલોંકા હાર, ઇસ હારકી તૈયારી મેં એક ભી જાનકા નુંકસાન ન હુવા હોગા, ઔર ઇસ હારકી તયારીમેં સેંકડો માછલીયોં ઔર ગોતે ખોરાંકી જાને ગઈ હોંગી. યહે હાર ઇનસાનોં કે ગલે કટવાતા હેય, ઔર યહે હાર ગલેકી જીનત બઢાતા હય. યહે હાર દિમાગ કો ફીક્રાં સે ચુર કરતા હય ઔર યહે હાર થકે હુવે દિમાગ કા બોઝ દુર કરતા હય, યહે ફકત અમીરોંકે મહેલો મેં ચમકતા હય, ઔર યહે અમીરોંકે મહેલોં ઔર ગરીબોંકી ઝોંપડીઓંમેં હર કહીં મહકતા હય; ઇસકો અદના, આલા અમીર, ફકીર, પીર, પયગમબર સબ અપને પાસ રખતે હય. ઔર ઇસકો નફરત ઔર હિકારત સે દેખતે હંય. ઇસ લિયે આ, અય પીર પયગમબરકી પસંદીદા ચીજ ? મયેં તુઝે મંજુર કરતી હું ઔર જાઝુટા દુન્યાકે ચમકતે હુવે ફરેબી ? તુઝે નફરતસે દુર કરતી હું.

ખયરસલાહ—હંય ? હુજુર યહે કયા કરતી હો ?

તસનીમ—બસ જાવ, અપને આકાસે કહેદો કે આઇન્દા કોઇ તુહફા ભેજનેકી તકલીફ ન ઉઠાવે.

માસાઅલ્લાહ—ચલ નિકલ, ઔર ડુગડુગી બજાતા ચલા જા.

ખયરસલાહ—તુગરલ ફેલ ઔર શહરીયાર પાસ !

માશાઅલ્લાહ—ચલા જા બેટા ખબ્તુલ હવાસ.

ખયરસલાહ—અચ્છા બચ્ચા યહે સબ તેરા હી ફિતુર હય, કયા તું કભી હમારે મહેલ્લેમેં ન આયગા ?

માશાઅલ્લાહ —અબે જા નહીં તો માર ખાયગા.

ખયરસલાહ—નામરદા દ્રહીંકા, પીઠકે પીછે મારતા હય મુંહપર મારતા તો મજા ચખા દેતા. (જાતા હય)

માશાઅલ્લાહ—અચ્છા અબ મુઝેભી ઇજાજત હય ?

તશનીમ—મગર તુમ અપને આકાસે બાદ તસલીમ કે મેરી તરફસે શુકરીયા અદા કરના.

માંશાઅલ્લાહ–બહોત ખુબ !

ગાના.

બનો બનો બનો સખી દુલહનીયાં
બને પ્યારેકે ગરવામે ડારો ગોરી બૈયાં
રહો ગુઇયાં વાકી છઇયાં કયસો પાયો તુને સૈયાં.

શએર.

ગુલુકે ચરખે સીતમગાર દેખીએ કયા હો
કીયા હુએ જોએ ગુલુ હાર દેખીએ કયા હો
ઉમ્મીદે દીલમેં તો લાખો બહાર અફ્ઝા હય
કે રંગ ગયબસે ઇજહાર દેખીએ કયા હો
વાહજી વાહ કયા ખુબ મીલા હૈ યેહ પ્યારા
પ્યારા દીલદાર—બનો.

બાબ દુસરા.

પરદા ચોથા. જંગલ પહાર.

કહેરમાન–કરીબ હય, કરીબ હય, ઉસ મલઉન કત્તુ ઔર નજીસ શામશાકા ખોફનાક અંજામ કરીબ હય.

સાથી—ઉન્હીં ખબીસોંકે મુઝાલિમ સે હમ સબ વતનસે બેવતન હોકર વહશીઓંકી તરહ આજ પહાડોં ઔર જંગલોંમેં અપની જીંદગી કે દિન પુરે કર રહે હેં, ઔર ઇસી રોજ કે ઉમિદવાર હયે જબકે ઇન્તેકામકા ખંજર દુસ્મનોકી આંખોકે સામને ચમકતા હોગા ઔર વોહ જીબેહ હોકર ઈન પયરોંકે સામને સિસકતા હોગા.

સાથી—ખુદાકા શુકર હય કે માઅસુમ સુહેલ વફાદાર હુસ્શામ કે સાથ પહાડકી કોહમેં છુપા હુવા ઔર બદનસીબ તાહેરા જંગલમેં ભટકતી હુઇ હમે મિલ ગઇ.

કહેરમાન–હાં, બદનસીબ નાશાદ તાહેરા કો અબ કૌન કેહ શકતા હય કે વોહ જીંદા હય ? ઘર લુટ ગયા, સુહાગ ઉજડ ગયા, જીંદગીકે સહારે કો ખો બયઠી, દિનરાત દિવાનાવાર જંગલો

ઔર પહાડમેં ભટકતી હય. હાં, મગર કભી કભી જરા હોશ આ જાતા હૈ વરના વહી દિવાનગતકા દૌરા ચલા જાતા હય.

સાથી—દેખ્યે વહી ઇસ તરફ આ રહી હૈ.

કહેરમાન—અન્દોહનાક નજારા ! (તાહેરાકા આના)

તાહેરા—રાતેં ગઇ નિશાતકી ઇશરત કે દિન ગયે,

દો લઅલે શબ ચિરાગ થે સો વોહ ભી છીન ગયે.

કહેરમાન—અય ઇનકલાબે જમાનેકી જીંદા તસ્વીર યહે તેરા ક્યા હાલ ?

તાહેરા—અય ખુબસુરત ચાંદ તુહી અપના એક ટુકડા દેદે, મંયે ઉસકો રશીદ સમઝકર પ્યાર કરૂંગી—

રૂબાઈ—અસમાન પર ચાંદ હય ઔર જમીન પર ચાંદની

હો રહી હય તેરે દમસે આજ ઘર ઘર ચાંદની

આ ઉતર આ તાકે રખલું અપને સીને મેં તુઝે.

મેરે ભી વીરાને મેં હો જાય દમ ભર ચાંદની.

સાથી—હાય ! બીચારી કો ઝનુન હો ગયા !

તાહેરા—અરે કીસી ઔલાદ વાલેસે પુંછ તો વોહ કહેગા તુ મજનુન હો ગયા.

સાથી—બાનુ મેં ભી ઔલાદ રખતા હું.

તાહેરા—હાં સચ હય મગર—

તું એક સર સબ્જ શાખ ઔર તાહેરા એક ખુશ્ક ડાલી હય,

તેરી ગોદી ભરી હય ઔર મેરી ગોદ ખાલી હય.

કહેરમાન—બાનુ મેરી ભી એક બાત—

તાહેરા—નહીં એક નહીં વોહ દો થે ! એક આંખોંકા નુર, દુસરા દિલકા સુરૂર. એક જીંદગીકા સહારા, દુસરા જીંદગી સેભી જિયાદા પ્યારા. દેખો ! દેખો ! શમશા મેરે બચ્ચોંકો માર રહી હય. અરે ખુની તુગરલ તુ છુરી કયું તેજ કર રહા હય ? અબ મેરી ગોદમેં કોઇ બચ્ચા નહીં રહા હય—

શેઅર.

લુટા બયઠી હું સબ કુચ્છ મયેં જો થા અફલાક કે નીચે,

દબી હય જીંદગી ભર કી કમાઇ ખાક કે નીચે.

સુહેલ—પ્યારી અમ્મા—

તાહેરા—લડકે તુ કોન હે? શાયદ મેને તુઝે કહીં દેખા હય, લડકે તુઝે કહાં દેખા હે ?

દુશ્મન—કયા આપ મઅસુમકો ભુલ ગઇ ?

તાહેરા—ભુલ ગઇ–મેં કભી નહીં ભુલી કોઇ માં અપને બચ્ચે કો કભી નહીં ભુલતી, મેરા બચ્ચા મુઝે ભુલ ગયા મગર મેં ઉસે નહીં ભુલી.

એક સાથી—બાહે વ્હે કોન હય ?

તાહેરા—લડકે તો કોન હય ?

સુહેલ—અચ્છી અમ્મી મંય આપકા સુહેલ–હું.

તાહેરા—કોન ? સુહેલ ! બાદશાહકી આખરી નિશાની! મેરા દુલારા, મેરે પ્યારોંકા પ્યારા !

સાથી—બાનુ ! ગમકે દરખ્ત કો આંસુઓંકે પાનીસે સીંચ સીંચ કર હરા રખના કયા ફાયદા દેગા !

તાહેરા—હાં મુઝે રોને દો, રોને દો, જી ભર કે રોને દો; મંય અપની આંખોસે ખુનકા દરિયા બહાઉંગી, ઉસમેં તયરૂંગી, નહાઉંગી ઓર આખીર ઉસીમેં ડુબ કર મર જાઉંગી.

કહેરમાન—બાનુ અગર આપકી અહી હાલત રહી તે. યતીમ ઓર બેકસ શાહજાદેકી કૌન હીફાજત કરેગા ?

તાહેરા—આહ ! મેરે બચ્ચે મેં તેરે વાસ્તે કુચ્છ ન કર સકી.

કહેરમાન—ખુદાવા ઇસકી મુસીબતકા ખાતમા કર.

બાબ દુસરા.

પરદા પાંચવા, તુગરલકા હેલ.

(તુગરલકા ખયરસલ્લાહકો ગરદનમેંસે પકડકે ચલાના)

ખયરસલ્લાહ—દેખયે, દેખયે, એક જેનટલમેનકી ઇજ્જત પર હમલા કરના અચ્છી બાત નહીં હય,

તુગરલ—તો બોલ મેરે હારકા ક્યા હુવા ?

ખયરસલ્લાહ—મગર ગરદન તો છોડીયે જનાબેવાલા,

તુગરલ—બોલ તસનીમને મેરે હારકે સાથ કયા સુલુક કિયા ?

ખયરસલ્લાહ—ઉસને તો આપકે હાર પર નજર ભી ન ડાલી ઓર કહેની લગી અયસે બીસીયોં કુતે મેરી ગલીમેં ઠોકરેં ખાતે હયેં.

તુગરલ—મેરી મહોબ્બત કા યેહ અંજામ !

ખયરસલ્લાહ—મેરી મહેનત કા યેહ ઇનામ !

તુગરલ—મેરે હારકી યહ બેઇજ્જતી !

ખયરસલ્લાહ—એક એડીકાંગકા યહ ઇનસલ્ટ !

તુગરલ—ગજબ !

ખયરસલ્લાહ—સિતમ !

તુગરલ—અચ્છા આગે બોલ ?

ખયરસલ્લાહ—મેંને કહાકે મેરે આકાકી શાનમેં યહ લાજવાની, તે કહેને લગી તુમ્હારે આકાકે મુંહપર સુરખાબકી ઝાડુ ઔર હુકકે કા પાની.

તુગરલ—નમકહરામ ટુંકરગદે ઉસને અયસી અયસી બેનુકત સુનાઇ ઔર તુઝે શરમ ન આઇ !

ખયરસલ્લાહ—ગાલીયાં આપકો સુનાય ઔર શરમ મુઝે આયે ?

તુગરલ—તો કયા તું મેરા એડીકાંગ નહીં હય ?

ખયરસલ્લાહ—એડીકાંગ કયા બલ્કે શયતાનકી ટાંગ હું,

તુગરલ—તો ફિર તુને કયું નહીં કુચ્છ મેરી તરફસે કહા ?

ખયરસલ્લાહ—મેનેભી ખુબ કહા.

તુગરલ—કયા કહા ?

ખયરસલ્લાહ—મેંને કહાકે મેરે આકા બડે મુજી, બડે પાજી હય જબ ઉનકો ગુસ્સા આતા હય તો દિવાને, કુત્તેકી તરહ કાટ ખાતે હય.

તુગરલ–અબે તો શયતાન યહ તુને મેરી તઅરીફ કી !

ખયરસલ્લાહ–તઅરીફ કી જબ તો કહેને લગી કે જહાંફરિસ્તોંકા ગુજર નહીં, વહ! અયસે ભુતોં કો કૌન પુછતા હય.

તુગરલ–અયસી નફરત : હજાર લઅનત ! !

ખયરસલ્લાહ–ફિરભી મ્હોબ્બત હજાર ફિટકાર.

તુગરલ—અય ખુદા મેંય કયા કરૂં ?

ખયરસલ્લાહ—ડેમેજીસકી ફરીયાદી.

તુગરલ કિસ પર ?

ખયરસલ્લાહ–અપની મઅશુક કે આશીક પર, અપને યાર કે યાર પર, અપની દિલદાર કે દિલદાર પર.

તુગરલ–તો કયા તસનીમકા દિલ કિસી ઔર પર શયદા હો ગયા ?

ખયરસલ્લાહ—જીહાં જો હાંડી આપને પકાઇથી ઉસકા ખાને વાલા એક ઔર પયદા હો ગયા.

તુગરલ—યાને કોન ? બોલ ! બોલ !

ખયરસલ્લાહ—લેફ્ટનન્ટ શહરીયાર.

તુગરલ—શહરીયાર ?

ખયરસલ્લાહ—જી હાં સરકાર.

તુગરલ—મગર શહરીયારકો તસનીમકી તરફ દેખનેકી જુરાઅત ક્યું કર હુઇ ?

ખયરસલાહ—તો ક્યા કિસી ઔરત કી તરફ દેખને કે લિયે લાયસન્સ લેના પડતા હય ?

તુગરલ—બદજાત તેરા સિરતો નહીં ફિર ગયા હય ?

ખયરસલાહ—આસાર તો અયસેહી પાયે જાતે હયેં.

તુગરલ—મેરે ફુલકી તરફ હાથ બઢાનેકા ઉસે ક્યા હક હય ?

ખયરસલાહ—કોઇ નહીં સાહેબ, કાનુન સાફ ના કહેતા હય.

તુગરલ—ક્યા તસનીમ મેરે હાથસે નિકલ જાયગી ?

ખયરસલાહ—નો સર.

તુગરલ—મેં જો ચાહું સો કર સકતા હું.

ખયરસલાહ—યસ સર.

તુગરલ—બસ જા નિકલ જા, મેં તનહાઇ ચાહતા હૂં.

ખયરસલાહ—હજુર એડીકાંગકો હમેશ સાથ રખના ચાહીયે.

તુગરલ—એડીકાંગ કા બચા નિકલ જા વરના ખા જાઉંગા કચા.

ખયરસલાહ—થેંક્યુ,

તુગરલ—નાહિનજારો નાબકાર મેં તુમસે ખોફનાક ઇન્તેકામ લુંગા.

ખયરસલાહ—નહીં અયસા ન કરના.

તુગરલ—અબે તું ગયા નહીં નાફરજામ, કયું ખડા હય ?

ખયરસલાહ—આપકો દિલાસા દેને કે લિયે

તુગરલ—ચલા જા, મુઝે દિલાસે કી કોઇ જુરૂરત નહીં હય.

ખયરસલાહ—હજુર આપકો દિલાસે કી સખ્ત જરૂરત હય,

તુગરલ—બસ, ફોરન ચલા જા; વર્નો તેરે અંજર પંજર ઢીલે કર દુંગા.

ખયરસલાહ—ઓલ રાઇટ.

તુગરલ—શહરયાર, શહરયાર મયેં તેરા ખુન કરૂંગા.

ખયરસલાહ—નેસર.

તુગરલ—અરે ફિર આ ધમકા, તું નહીં જાયેગા ખાના ખરાબ.

ખયરસલ્લાહ–ગુડમોરનીંગ (જાના)

તુગરલ—શેરકા શિકાર લોમડી છીને ? ભેડયે કા લુકમા ભેડ હજમ કરે ? તુંને મુઝે અભી તક અસલ સુરતમેં નહીં પહચાના. અબ પહચાનેગા ઓર પુરી તરહ પહચાનેગા.

બાબ દુસરા.

પરદા છઠા. તસનીમકા મહલ.

ગાના.

આવોજી આવોજી છયલા જાઉં મય વારી તોરે
ગરે બયાં, ઓ સૈયાં મોહનીયાંકે ડારો છયલા મોરે
ઓજી બાકે છયલા મોરે—આવોજી
આનબાનપર વારે જાન તેરી રાધા
ઓ મોરે રાજા, એ હાં તુંઝે મેરી કસમ મેરે પ્યારે સન
દીલદાર સીતમ નહીં કરના
બાર બાર દીલદાર યારપર જીનીસાર હય—આવોજી

શાહરયાર—પ્યારી તસનીમ, લોગ સચ કહેતે હે કે ઈસ્ક કે દેવતા કો આંખે નહીં હોતી હૈ

તસનીમ—યહે આપ કયેસે ફરમાતે હે ?

શાહરયાર—અગર ઇસ્ક કે દેવતાકે પાસ આંખે હોતી તો તુગરલ કે મુકાબલે મેં એક સિપાહી જો શરાફત ઓર વફાદારી કે સિવા કુચ્છ નહીં રખતા ઇસ કદર કામયાબી ન પાતી.

ખયરસલ્લાહ—પ્યારે સચ હય લેકિન જીસ તરહ ચાંદ નિકલને કે બાદ તારોંકી વકત નહીં રહેતી, ઇસી તરહ શરાફત ઓર વફાદારી કે આગે માલો જર કી કોઇ હકીકત નહીં રહતી. સુનો ઇશ્કકી બાસરી કયા કહતી હય.

(સહેલી આતી હય.)

ગાના.

ચલે ઇશક મે આરે, જીગરપર દાઉ ધારે
ચયન આશકકો દમભર કયું કર હો
મુસીબત ઝેલી બલાસર લેલી
તબીયત ખેલી પહેન ગલે સખેલી બજે ઇશક કો

પ્રેમ પીયાલા જબ તુમ દીનો મત હમરી બઔરાઇ
હીરદે બાન નયનકે લાગે સુધ બુધ સબરાઇ
પ્યારી પ્યારી બતીયાં, કરત, ધતીયાં તજોજી છતીયાં
લગોજી પ્યારે તોરે વારી—ઇશ્ક મેં.

શહેલી–જનાબે આલી, આપકી મુલાકાતકા ઉમ્મેદવાર એક શખ્સ દરવાજે પે ખડા હય.

શહરીયાર—જરા દેખું તો યહે કોન આયાહય ?

તસનીમ—મગર જલ્દ આના દેર ન લગાના.

શહરીયાર–મેં અબી આયા.

તસનીમ–આહ ? આહ ? કયા શાને પરવર દિગાર હય ! તસનીમ કી દુસરી બહિસ્તકા નામ શહરીયાર હૈ.

(તુગરલકા આના)

ગાના.

હેરિ કોઇ બાંકો સીપાઇયા લભાએ ગયો
હરિ મોહે જીયા હીયામે સમાએ ગયો—હરિ
તનમન બાના જોબન પ્યારી ફ્બન વારૂં જીયરવા
સૈયાં દીવાની બનાએકે સોહાએકે રીઝાયે ગયો—હરિ
કોઉ ઔર કછુ સુઝત નાહીં અયસી ઝલક દીખાએ
આએ બસે નયનનમે મોરે રાખું પલક છુપાએ
અબતો હએ ધ્યાન રહી, ઉનપર કુરબાન ગઇ, તન મન ધન
વાર દઇ–છયલા મોરે મન ભાએ ગયો.

તસનીમ—હાં રહે મુજી સાંપ કયા જહર ઉગલને આયા હય !

તુગરલ—તસનીમ ઇધર આવ, કરીબ આવો ઔર જો મંય પુંછતાં હું ઉસકા જવાબ દો. **શએર.**—

બના રહે તો કે લઅનત બેવફા એયાર કિસકા હય ?
યહે ફાંસી કિસને ભેજી હય, ગલેમેં હાર કિસકા હય ?

તસનીમ—ફાંસી નહી. યહે ફાંસ હય દુશમનકે જીગરમેં,
ઔર હલકએ જંજીરે વફા મેંરી નજરમેં.

તુગરલ–બેવકુફ. **રૂબાઇ**—

કાંટા કહાં ઔર એક બુતે લાલા રૂ કહાં !
નાચીજ શહરીયાર કહાં ઔર તું કહાં !
જહરીલા વોહ દરખ્ત હય ભાગ ઉસકી છાંવસે
ઇસ હારકો ઉતાર કે મલ ડાલ પાઉંસે.

તસનીમ—મેરે હાર હો ! ગયર મુમકિન હે ગલે સે દુર
ચાહે જો આજાર હો યા જિંદગી કી હાર હો.

તુગરલ—નહીં ?

તસનીમ—હરગીજ નહીં.

તુગરલ—યેહી જીદ. યેહી વતીરા જો સિતમ શહાર હોગા,
તો ન યહે ગલા રહેગા ન ગલે મેં હાર હોગા.
સર પે રખ કર હાથ રોયેગી નસીઓં કે લિયે.
એક દૌલતમંદ સે નફરત ગરીબોં કે લિયે.

તસનીમ–ચૌલી અબતો બંધહ ગઇ હૈ ઉસકે દામન સે મેરી.
ઉન્હાર હાર યેહે ઉતરેગા ન ગરદનસે મેરી.

તુગરલ—સરપર રખકર હાથ રોયેગી નસીબોં કે લિયે.
એક દૌલતમંદ સે નફરસ ગરીબોં કે લિયે.

તસનીમ—શહરીયાર એક તાજા ફરહત હૈં મેરે ગુલજાર કી.
જાનસે ઇજ્જત જિયાદા હૈ મુઝે ઇસ હાર કી.

તુગરલ—મેરે આગે ઇસ કદર તોકીર નાહનજાર કી,
દેખ યહે ઇજ્જત હય ઉસકી ઔર ઉસ્કે હારકી

તસનીમ—આહ અવજલ્લાદ જાલીમ ! યહે તુને કયા કયા ?

તુગરલ–જો હુવા અચ્છા હુવા જો કિયા અચ્છા કિયા.
વોહ બીયાં હોતા તો યુંહી પાયેમાલી દેખતા,
આસમાન ફરશે જમીનકો ઉસ્સે ખાલી દેખતા.

તસનીમ—બસ ! બસ ! જબાનકો લગામ દો, અયસે મનહુસ અલફાજ મેં અપને પ્યારે કી નિસ્બત સુનના નહીં ચાહતી.

તુગરલ—કયા પિયારા ? વોહ રજીલ આવારા, નાકારા ઔર તેરા તસનીમ તેરા પિયારા !

તસનીમ—હાં, હાં, મેરા પિયારા.

તુગરલ–તસનીમ હોશ કર, દેખ, સંભાલ સુન, માન તુ ધોકા ખા રહી હય.

તસનીમ—છોડો મુઝે જાને દો. મેં તુમ્હારે લાયક નહીં હું

તુગરલ–ફીર કિસકે લાયક હૈ ?

તસનીમ—જો તુમ્હારી નજરોંમેં નાલાયક હે.

તુગરલ—દેખો તુમ દોનોં પછતાવગે.

તસનીમ—જયસા કરોગે વયસા પાવગે. (જાના)

તુગરલ—મગરૂર, સરકશ, મુરદાર, મુઝસા જરરાર જીવીકાર તરહદાર માલદાર આશીક જાર ઔ શાદીસે ઇન્કાર.

શહરીયાર—કોન ? તુગરલ, (શહરીયાર કા આના)

તુગરલ—લુટેરે ડાકુ, મકકાર, આકાકા શિકાર ! માલિક પર વાર તુઝે શર્મ ન આઇ નાબકાર ! (શહરીયારકા આના)

શહરીયાર—જનાબ ઇસ ખફકી કા સબબ આપ બતા સકતે હયે !

તુગરલ—અછી તરહ બતા દિયા જાયગા. બેઇમાન નમકહરામ !

શહરીયાર—બસ હુજુર શહરીયાર નોકર હય ન કે ગુલામ.

તુગરલ—ખુદાકી શાન, કહાં જમીન કહાં અસમાન ! કહાં પુલ કહાં બબુલ ! કહાં મીઠા શહદ કહાં કડવી નીમ ! તુ ઔર તસનીમ !

શહરીયાર—તો કયા આપ ઇસ લિ નારાજ હયેં કે મય તસનીમ સે મુહબ્બત કરતા હું ?

તુગરલ—દુર દુર હો શહરીયાર મેરે રાસ્તેસે દુર હો.

શહરીયાર—આપ મુઝે ધમકી દેતે હંય !

તુગરલ—મુઝે ધમકી દેનેકી તાકત હય.

શહરીયાર—આપકો કોઇ તાકત નહીં હય.

તુગરલ—એક બાઅદબ માતાહત કી તરહ કલામ કરે.

શહરીયાર—આપકી એક શરીફ અફસર કી તરહ કલામ કરે.

તુગરલ—દેખ પછતાયગા ?

શહરીયાર ઇંટકા જવાબ પથ્થરસે દીયા જાયેગા.

તુગરલ—કયા તું મુઝસે જિયાદા તાકતવર હય ?

શહરીયાર—ઇસકા જવાબ બાજુ દેંગે.

તુગરલ—કયા મુઝસે જિયાદા ખુબસુરત હય ?

શહરીયાર—ઇસકા જવાબ આયના દેગા.

તુગરલ—કયા તું મુઝસે મુકાબલા કર કે જીત સગેગા ?

શહરીયાર—ઇસકા જવાબ કિસમત દેગી.

તુગરલ—કયા તુ મુઝસે જ્યાદા તસનીમ હકદાર હય ?

શહરીયાર—ઇસકા જવાબ ખુદ તસનીમ દેગી.

તુગરલ—શહરીયાર મેં તુઝે ફિર કહેતા હું કે મેં તસનીમકા તુઝસે જ્યાદા હકદાર હું.

શહરીયાર—કિસ તરહ ?

તુગરલ—ઇસ તરહ કે તું એક મઅમુલી સિપાહી હય ઔર મેં સિપાહસાલાર.

શહરયાર—તો કયા છકે મહોબત પર સિપાહસાલારીકી મોહર લગી હય ?

તુગરલ—ચુપ બદ લગામ,

શહરીયાર—કયું ?

તુગરલ—યોં કે તુ મેરા માતેહત હય.

શહરીયાર—અગર અફસરી ઔર માતહેતી પર દારોમદાર હય તો બંદા અયસી નોકરીસે દસ્ત બરદાર હય.

તુગરલ—શહરીયાર હોશ સંભાલ.

શહરીયાર—અપની નોકરી ભાડમેં ડાલ.

તુગરલ—યહે બાત ! પકડલો—જકડલો.

(ચંદ સિપાહોંકા આના ઔર શહરયાર પર કાબુ પાના.)

તસનીમ-ધોકા, ચોકા, યા પ્રવરદીગાર !

તુગરલ—ખબરદાર !

બાબ દુસરા.

પરદા સાતવાં. માશાઅલ્લાહકા મકાન,

ગાના.

સંસારી ઘરબારી મયનારી કયા જાનું કયસો હય
સુંભાત નરવા
અયસા રોકે ટોકે મોહે નીફરવા
વાસે જરે બરે મોરા જીગરવા—સંસારી.
ધુડકી ઝીડકી સુનત સુનત ભરે ભરે મેરા જીયરા
કાટે કાટે મોહે કદયકો ધરવા રોકત મોરા ડગરવા.

મુમતાજ-યહે મરદુએ તો લઇ કુચ્છ ખ્યાલમેં નહીં લાતે હમ ઔરતોં કો ગોયા પાઉંકી જુતી કે બરાબર જાનતે હયેં, લો ઘરમે ઝાડુ હમ દેં, બરતન હમ માંજેં, રોટી હમ પકાવેં, બચ્ચેં હમ પાલેં, ગરજ કે તમામ ઘરકા ઇન્તેજામ હમ કરેં ઔર જરા કહીં બાહેર સયેર કે લિયે જાયેં તો ગઇ કયું ? ખીડકીમેં ઝાંકા કયું ઉસે કયું દેખા ? ઢિમકા કયું આયા ? ઢિમકે કો કયું બુલાયા ? મગર શુકર હયે કે મેં પહેલીસો અબ બેવકુફ નહી રહી, કુચ્છ ઇંગ્રેજી પઢને લીખનેસે, કુચ્છ **મીસીસ ખયરસલ્લાહકી** સોહબતમેં રહેનેસે આંદ ગાંઠ

કુમેત હો ગઈ હું. અબ મીયાંકી એક નહીં માનતી; કુચ્છ કહેતે હયેં તો એક એક કી દસદસ સુનાતી હું. (ડાલી આતી હય.)

ડાલી–ગુડમોરનીંગ મેડમ, મુઝે મુઆફ કરના કે ટાઇમકે ખીલાફ જરા દેર હો ગઇ.

મુમતાજ–કયા ઉનકે રોકને પરભી તું ચલી આઇ ?

ડાલી–નહીં તો કયા–ઉનકે રોયને સે હમ રૂક સકતે હયેં. ઉંનકો તો હમ જુતીકે નીચે દબા કર રખતે હયેં મર્દોં કો હમેશાં જુતી કે નીચે દબાકર રખના ચાહીયે. મગર તુમ્હારી **માશાઅલ્લાહ** કે સાથ કયસી ગુજરતી હય ?

મુમતાજ–બન આખીર મેં ભી તો તુમ્હારીકી સાગીર્દ હૂં ના. મિયાં કો એક મુંહસે સોસો સુનાતી હું.

ડાલી–અયસાહી કરના ચાહીયે, મગર શબકો ઉસ મર્દાના લિબ-સમેં થિયેટર દેખને ચલોગીના ?

મુમતાજ–ચલુંગી તો સહી મગર આજ મુઝે મરદાના લિબાસ મેં આતે જાતે દેખકર લાગોને મિસ્ટર માશાઅલ્લાહસે કયું કહે દિયા હૈ કે તુમ્હારે ગરમેં કોઇ મરદ આતા જાતા હય, ઇસસે વોહ શક્કી બન ગયા હય.

ડાલી–નેવર માઇન્ડ, અગર વોહ શક્કી બિન ગયા હય તો ઉસકો બનાનમેં ઔરભી ઝ્યાદા મજા આયગા. દેખો વોહ યહીં આ રહા હય. (દોનોંકા ચલે જાના માશાઅલ્લાહકા આના.)

માશાઅલ્લાહ–અજીબ દિલ લગી હય ! મકાનકે અંદર, ઘરકે આગનમેં; કોઠેકે ઉપર, છજ્જે કે નીચે, અનાજકે મટકેમેં. મુર્ગીકે દરબેમેં, ગર્જ કે સબ છાન મારા મગર હયરત અજાયબ પુરા સાડે પાંચ ફિટકા આદમી ગાયબ. પતા નદારદ. કોઇ જીનથા, ભુતથા, સાયાથા, છલાવાથા; થા તો કૌન થા ? ઔર ગયા તો કીધર ? કયા જમીન ખા ગઇ યા હવામાં ઉડ ગયા ? યા બારીતાઆલા અબ તુહી હૈ મેરી ઇજ્જત સંભાલને વાલા. (ખયરસલ્લાકા આના)

ખયરસલ્લાહ–કયું જનાબે વાલા.

માશાઅલ્લાહ–કૌન ખયરસલ્લાહ ? રો યાર રો.

ખયરસલ્લાહ—અરે પર કયું રોઉં કૌન મર ગયા !

માશાઅલ્લાહ–યાર મેરી કીસમત પર રો, મેરી હાલત પર રો.

ખયરસલ્લાહ–કયું ખયર તો હૈ ?

માશાઅલ્લાહ—જીસ શહરમે કાલ હો, જીસ મુલ્કમેં પ્લેગ હો, જીસ ઘરમે ફેશનેબલ જોરૂ હો ઉસ ઘરમેં ખબર કયસી ?

(મુમતાજકા આના.)

મુમતાજ—કયા કહા ? કયા કહા ?

ખયરસલ્લાહ—આઇ ગરીબકી કમ બખ્તી કુચ્છ નહી જરા આપકી તઅરીફ કર રહે થે.

માશાઅલ્લાહ—તું ઝુંટા હય, ઇસમેં ખુબીહી કૌનસી હય જો મેં તઅરીફ કરૂં !

ખયરસલ્લાહ—તો ફિર ઇનમેં બુરાઇ કૌનસી હય ?

માશાઅલ્લાહ—બુરાઇ, અરે બુરાઇ ? એક નહીં બલ્કે એક લાખ.

મુમતાજ—ઝુટેકે મુંહમેં ખાક,

ખયરસલ્લાહ—ભઇ વાહ યહે તો મેરી જોરૂકીભી નાની મઆલુમ હોતી હય.

માશાઅલ્લાહ—કયા ઔરતોં કો ખુદાને ઇસ લિયે પયદા કીયા હય કે વોહ અઝાદીસે ફિરા કરેં ?

મુમતાજ—નહીં તો કિયા કરેં ?

માશાઅલ્લાહ—ઘર સંભાલે ચલે ઓર બચ્ચે પાલે.

ખયરસલ્લાહ—તો કયા ઓરત કોઇ મુરગી હે જો બચ્ચે લેકર દડબેમેં બયઠી રહે.

મુમતાજ—હાં દેખોતો–ચ. ઓરતોં કો ખુદાને અયસે જલીલ કામકે લિયે પદા કિયા હય ?

માશાઅલ્લાહ—ફિર કીસ લિયે પયદા કિયા હય ?

મુમતાજ—ઓરતકો ઇસ લિયે પયદા કિયા હય કે અચ્છેસે અચ્છે ખાને ખાયે, ઉમદાસે ઉમદા કપડા પહેને, થિયેટર દેખે, લેકચર કરે, પાર્ટી દે, ડેન્સ કરે.

ખયરસલાહ—યહે પ્રોગ્રામતો બિલકુલ બરાબર હય.

માશાઅલ્લાહ—ચુપ ! કમબખ્ત તુહી મેરી જોરૂકો હાં મે હાં મિલા કર બીગડતા હય. અચ્છા બોલ મરદકી બાત ન માનના યહે ઓરતોંકો જેબા હય ?

ખયરસલ્લાહ—હરગીજ નહી.

મુમતાજ—અગર જુરૂરત પડે ઓર ઔરત કહીં બાહેર જાયે તો કુચ નુકશાન હય ?

ખયરસલાહ—કુચ ભી નહીં.

માશાઅલ્લાહ—બિલા ઇજાજત મર્દ કે દીનભર બાહેર રહેના ઔરતે કે લાઝીમ હય ?

ખયરસલ્લાહ—બિલકુલ નહીં.

મુમતાજ—ઔરતોં કો દિનભર ઘરમેં બંદ રખના યહે મરદોંકે જેબા હય ?

ખયરસલ્લાહ—કભી નહીં,

માશાઅલ્લાહ—મરદો કો રાજી રખના ઔરતોંકા ફરજ હય.

ખયરસલ્લાહ—બરાબર,

મુમતાજ—ઔર ઔરતોંકો ખુશ રખના યહે મરદોંકા ફરજ હય.

ખયરસલ્લાહ—યેભી બરાબર,

માશાઅલ્લાહ—લાહોલવાલા ! યહેભી બરાબર વોહભી બરાબર.

ખયરસલ્લાહ—ઔર કયા ?

માશાઅલ્લાહ—અચ્છા તુમ્હેં મેરી રાયસે ઇન્તેફાક હય ?

ખયરસલ્લાહ—હાં ઇન્તેફાક હય.

મુમતાજ—ઔર મેરી રાયસે ?

ખયરસલ્લાહ—તુમ્હારી રાયસેભી ઇન્તેફાક હય.

માશાઅલ્લાહ—ભલા મરદકા રૂત્બાજિયાદા હય યા ઔરતકા ?

ખયરસલ્લાહ—મરદકા.

મુમતાજ—મગર ઇસ તરક્કી કે જમાનેમેં ઔરતકી ઇજ્જત જિયાદા હય યા મરદકી ?

ખયરસલ્લાહ—ઔરતકી.

માશાઅલ્લાહ—અજબ દુદમૂલ મકીન આદમી હય. થાલી કે બયેં-ગનકી તરહ કભી ઇધર લડહકતા હય કભી ઉધર.

ખયરસલ્લાહ—અરે યાર ખફા કયું હોતા હય ? મયેં તો સહી ફયસલા કરતા હું.

માશાઅલ્લાહ—નહીં ! નહીં ! કભી આગ ઔર પાની એક નહીં હો સકતે. કયા યેહે ઔરત હય યા ફરિશ્તા ? મયેં આદમી હું યા ગધા ?

ખયરસલ્લાહ—તુમ્હારે ગધે હોનેમેં શક હી કયા હય ! અગર તુમ આદમી હોતે તો કરતે મેરે ફયસલેકી તઅરીફ નહીં ક-રતે ! ઔર દીલસે કદર.

મુમતાજ—લુક હીયર ! મીયાં દુન્યામેં તુમ્હારા હીસ્સા હય તો હ-મારાભી હીસ્સા હય. તુમ અજાદી બરતોગે તો હમભી અજાદી દીખાયેંગે, દુન્યામેં ઇન્સાન તો ઇન્સાન હયવાનભી આજાદીકે

મામને સમઝતે હૈં, ઔર પઢને: લીખનેસે ઉન ઔરતોંકી આંખ ખુલ ગઇ હય વોહ કભી તુમસે દબકર નહીં બયઠેંગી તુમ આજાદી કરોગે તો હમભી આજાદી દીખાયગે તુમ બાહર ચયેન ઉડાઓગે તો હમભી મજે ઉડાયેંગે કયા ખુદાને તમ્હેં ઇન્સાન બનાકા હય ઔર હમેં જાનવર ?

ગાના.

હમભી મોટરપે સયકલપે સયન કરન નીત જાએ.
હાંજી બેશક જહાં મન ભાએ વહીં જાએ
બાતીયાં કરેંગે નેંગેી નઇં નઇં ફેશનકો ખુંસલાં
બતીયાં સારી ઠીક હંય ઇનકી એહી ચાહત મન ઇનકા
ફાડ ફેકુંગી મેં દેસી સાડી
પહેનું ઇંગરેજી પોશાક ભારી
ઘરમેં બયઠું તો ચયન નહીં પડે
ટેનીસ ખેલું થીએટર દેખું–મોટરપે,

ખયરસલ્લાહ–ભઇ વાહ, યહી હય આજ કલકી ફેશનકા નમુના. મેરે પાસ ન હુવા કેમેરા વર્ના ઉતાર લેતા ફોટ઼ તેરા.

માસાઅલ્લાહ—તોબાહ ! તોબાહ !

ખયરઅલ્લાહ—કયું દેખા ? આરતોંકોં ઇંગ્રેજી પઢાનેકા નતીજા ! મે ન કહેતા થા કે આરતોં કો ઇંગ્રેજી ન પઢાવ ! ઉસ વકત ન માના અબ ભુગતો મજા, મગર યાર અબ મેં અપની ઔરતકો તેરી ઓરતસે ન મિલને દુંગા, વર્ના તેરી નાબકાર ઔરત કે ચાલ ચલન દેખકર મેરી નેક બીબીકકા ચલન બીગડ જાયેગા.

માસાઅલ્લાહ—અરે તેરી હાં માર કર મર જાઉં. ઔરત કે તો યહે સબ વતીરે હ જબસે વોહ ફેશનેબલ બલા મેરે ઘરમેં આને જાને લગી હય તબસે મેરી બીવીકા સત્યાનાસ કર દિયા હેય.

ખયરસલ્લાહ—અરે મેરી બીવી જૈસીનેક તો દુનિયા કે પડદે મેં ભી નહિ હોગી તોબાહ ! કર તોબાહ નહિ તો બક્ષાન જાયગા. ખુદા યુસ્કો બક્ષેં અપને બાપકી તરફ મેરી ઇજ્જત કીરતી હૈ.

માશાઅલ્લાહ—બસ જીમેં આતા હૈ કે અપને ભેજેમેં પિસ્ટોલ

ખયરસલ્લાહ—તો ઇસમે ઉસકા કયા જાયેગા ? વોહ ઔર કોઇ સાંઇ તલાસ કર લેગી.

માસાઅલ્લાહ—જાજા દિલ લગી ન કર, મેં એક ઔરતકા સતાયા હું જુરૂર ઉસને કોઇ યાર પયદા કિયા હય.

ખયરસલ્લાહ—અરે કયા બોપરકી ઉડાતા હય !

માશાઅલ્લાહ—અરે યાર મીર ખયરાતી, શેખ શુબરાતી, ખુદાબખસ બસાતી ખટપટ હલવાઇ, સલારૂ નાનબાઇ, પીરૂ ભટયારા કલ્લું ઘસિયારા યહ સબ લફંગે મેરે ઘરમેં આતે જાતે હંય.

ખયરસલ્લાહ—અરે ભાઇ સિરફ તુઝે ધોકા હય. તું નાહક કયું જી જલાતા હય ?

માશાઅલ્લાહ—નહીં! નહીં ? વોહ જુરૂર આયા હય ઔર મેરી બીવી ને કહીં છીપાયા હય.

ખયરસલ્લાહ—તુને આંખોસે દેખા હય ?

માસાઅલ્લાહ—દેખા નહીં મગર કાનોંસે તો સુના હય.

ખયરસલ્લાહ-અરે બેવકુફ અગર કોઇ આકર કહેદે કે તુ મુર્ગી કે અંડે સે પયદા હુવા તો કયા માન લેગા ?

માસાઅલ્લાહ—બસ કુચ્છ નહીં, ઇસ ઉઠાઇગીરેપર, ઇસ ઔરત પર ઇસ ઘર પર, સબ પર લઅનત કરતાહું. બોલ તો મેરા દોસ્ત હય કે નહીં ?

ખયરસલ્લાહ—દોસ્ત કયું નહીં હું !

માશાઅલાહ—ઔર સચ્ચા દોસ્ત ?

ખયરસલ્લાહ—સિદક દિલસે.

માશાઅલ્લાહ-તુ મેરા સાથ દેગા ?

ખયરસલ્લાહ—જરૂર.

માશાઅલ્લાહ-કહાં તક ?

ખયરસલ્લાહ-ઇસ દુન્યામેં કબ તક ઓર ઉસ દુન્યામેં જહન્નુમ તક.

માશાઅલ્લાહ—માર હાથ.

ખયરસલ્લાહ-લે લે (હાથપર પાંવ ઉઠાતા હૈ)

માસાઅલ્લાહ—અરે હાથ કે બદલે પાઉં ઇસકે કયા માઅની !

ખયરસલ્લાહ-યાઅને બંદા અપને કોલ પર સાબિત કદમ રહેગા.

માસાઅલ્લાહ—બસ મેંને ઠાન લિયા હય કે પિસ્તોલકે જરીયે અગની ગમગીન જીંદગીકા ખાતમા કરૂં.

ખયરસલ્લાહ—અરે યાર કયું ઔરત કે લિયે ખ્વાહ મ-ખવાહ જાના દેતા હય ?

માશાઅલ્લાહ—મુઝે મજબુરન અયસા કરના પડેગા ઔર તુબી મેરે સાથ મરના પડેગા,

ખયરસલ્લાહ–હંય ! હંય !!

માશાઅલ્લાહ–હંય હંય કુચ્છ નહીં, ચલ તૈયાર હો જા.

ખયરસલ્લાહ–તૈયાર હો જા ! કિસ લિયે ?

માશાઅલ્લાહ—મેરે સાથ મરને કે લિયે,

ખયરસલ્લાહ–અરે વાહ મેં કયું મરને લગા !

માશાઅલ્લાહ–કયું તુને અબી નહીં કહા થા કે મેં કબ્ર તક સાથ દુંગા ?

ખયરસલ્લાહ—કબ્ર તક સાથ દેને કો અબબી તયાર હું.

માશાઅલ્લાહ–વોહ કિસ તરહ ?

ખયરસલ્લાહ—ઇસ તરહ કે તું મર જા, ફિર મેં તુઝે નિહલાઉંગા, કફન મંગાઉંગા, સિલાઉંગા, કફનાઉંગા, જનાજેમેં રખ. કર કબ્ર તક લે જાઉંગા. ચાહે અબી મરકે દેખ લે.

માશાઅલ્લાહ–તો કયા સાથ દેનેકે યહી માઅને હૈં ?

ખયરસલ્લાહ–નહીં તો કિયા બીન બુલાયે ખુદા ગંજ પહુંચ જાયે.

માશાઅલ્લાહ—દેશ યાર યેહ દુન્યા એક દોજખ હૈ ઔર વહાં બહિસ્ત મીલેગી.

ખયરશલ્લાહ–તુઝે બહિસ્તકી ઊમીદ હય તો તુ ચલા જા. મુઝ ગુનાહગાર કો તો યહા દોજખહી મેં પડા રહેને દે, યાર તુ નાહક શકી બના હય, દેખ આજ રાતકો મેં રૂપ બદલ કર તેરી બીવી કે પાસ જાઉંગા ઔર તેરે મરનેકી ખબર સુનાઉંગા; અગર વોહ સુન કર રોએ ગમ કરે તો નેક હય ઔર બેપરવાહી કરે ઔર હંસે તો સમઝ લેના કે બદકાર હય, ફિર મરનેકા તુઝે ઇખતીયાર હય.

માશાઅલ્લાહ–ઠીક હય, મંજુ હય; તુ જુરૂર જાના ઔર જલ્દ આકર મુઝે ખબર સુનાના. (જાના માશાઅલ્લાહકા)

ખયરશલ્લાહ–તોબાહ ! તોબાહ ! યેહ કૈસા જીન સવાર હૈ કમબખ્ત અપને સાથ મુઝે બી મારને કો તઇયાર હૈ મગર ઇસમેં ઇસ બચોરકા કયા કુસુર હૈ યેહ તો સબ ઇન ઔરતોં કાફીતુર હૈ, આહ ! મેરા બસ ચલે તો અલ્લાહ મીયાં કે પાસ સબ દાડહી મુછો વાલોં કા ડેપ્યોટેશન લેકર જાવું ઔર વ્હાંસે ઇન ઔરતોંકા પયદા હી હોના બંદ કરા દું, ન યેહ પૈદા હોંગીન દુન્યામેં ફીતુર હોગા. (જાના)

બાબ દુસરા.
પરદા આઠવા. જંગલ.

સુહેલ–દેખો હમ કયસે પુર ફિઝા મુકામ પર રહેતે હયેં. બુલ–બુલકી કુલેલ, કોયલકા કુહ્ કરના, છત તારે દરખ્ત પર ઝરને પુર આબ સબઝા શાદાબ, ફલ ફુલ બહાર દિખાતે હૈં, દિલકો કયસી ફરહત પહુંચાતે હૈં.

હુશ્સામ–બેશક હુઝુર સિનઅ તે કિ કિરદેગાર હૈ અજબ જાયે પુર બહાર હયે.

સુહેલ—જહાંભરકા સામાને રાહત યહીં હય,
યે જંગલ નહીં હય બહિસ્તે બરી હય.
(શમશા કે ચંદ સિપાઇ આતે હયેં)

એક સિપાહી—યહે હય પકડ લો જકડ લો બાંધ લો !

સુહેલ–નહીં નહીં મયેં નહીં: આઉંગા, હુસ્શામ મુઝે બચાલો !

હુશ્શામ–છોડો, બદકારો ઇસે છોડો.

સિપાહી–નાહનઝાર બંદ કર તકરાર. (તલવાર મારના)

હુશ્શામ–ખુની લુટેરે ચોર દોડો, દોડો હાએ !

[અંદરસે તાહેરા ઓર સાથી આતે હયે]

સિપાહી—કયસા ચોર ? કિધર હય ? કૌન હય ?

તાહેરા–હુસ્શામ તુમ લહુમેં તર હો.

હુશ્શામ–મેરી ફીક્ર છોડો. મુઝે મરને દો જાવ; સુહેલકો દુશ્મનોં કે પંજેસે છુડાઓ, યતીમ કો બચાવો.

તાહેરા–હુસ્શામ હુસ્શામ તુ કયા કહેતા હય ? કયા તકદીર ફિર બિગડ ગઇ ?

હુશ્શામ—અફસોસ ! કિસમત !! મજબુરી !!!

તાહેરા–નહીં, નહીં, જબતક મેં ઝીંદા હું વોહ કભી જાયા ન હોગા મેં અભી આંધી બન કર જાઉંગી ઓર અપને બચ્ચે કો છુડા લાવુંગી. (દોડતી જાતી હય)

એક સાથી–અબ કયા કરના ચાહિયે ?

દુસરા–હીંમત ઓર મદદ. (જાના)

બાબ દુસરા
પરદા નવાં—જંગલ
ગાના.

પીયા બીન ચયન ન આએ મોહે, ઉઝી કયા કાસે કહું
હેરી દઇ, મદન મોહન બીન સુધ બુધ ગઇ મોરી ‹ હાં

શઅેર.

તા કુજા શોરીશે ફરીયાદ ન આએ લબતક,
સબ એક શએ હય મગર ફીરભી કહાંતક કબતક.
રહમકર દરદે જીગર જાન નીકલ જાએગી
ચુંટી આએગાજે ખીંચ ખીંચકે કલેજા લબતક.
ઇતની બીનતી વાસે કહોજા તુમબીન બાવરી ભઇ

તસનીમ—યા ખુદા! મેં કિસસે મદદ માગું? તુ હી મેરા હામી ઔર મદદગાર હય. શહરયાર ઔર તસનીમ કી જાન સિરફ તેરેકી હાથમેં હય. તુને હમેશા ડુબતે કો બચાયા હય અબ મેં ડુબતી હું, મુઝેભી સંભાલીયો. (ચલી જાના)

બાબ દુસરા.

પરદા દશવા. લશકરી છાવની.

અફસર—શહરયાર, ચંદ મિનટકે બાદ મોત આકર તુમસે મુસાફા કરેગા; કયા તુમ એક દિલેર સિપાહી કી તરહ ઇસકે ઇસતે-કબાલકો તઇયાર હું?

શાહયાર—બેશક તઇયાર હું.

અફસર—કોઇ ખ્વાહીશ હય?

શાહરયાર—કોઇ નહીં.

અફસર—કુચ્છ કહેના ચાહતે હો?

શાહરયાર—કુચ્છ ભી.

શાહરરાય—કયા કહું? જો ઇનસાફ ઔર કાનુન કે ગલેપે છુરી ચલાયેં, અદાલતકા મઝહદાકકા ઉડાયેં ઝુંટી ગવાહીયાં દેકર દુન્યા કે લાલચકે વાસ્તે બે ગુનાહોં કત્લ કરાયેં, ઉનસે મેં કયા કહું!

તુગરલ—પ્હે બેહુદા બકવાસ તેરે સીને કો ગોલીઓંકા નિશાના બનાનેસે નહીં બચા સકતી.

શાહરયાર—ચુપ! નામર્દ કુતે, મેં તુઝસ બાત કરના ભી અપની બે ઇજ્જતી સમઝતા હું. અગર તુઝે અપની શિકસ્તકા બદલા લેના થા તો એક બહાદર સિપાહીકી તરહ મયદાનમેં આતા. તુઝે અપને મુકાબલે કે લિયે બુલાતા, દોદો હાથ અજમાતા, ઔર એક શરીફ સિપાહીકી તરહ મારતા યા મર જાતા—

શઅેર

સામને આકે જો ટોકે મરદ ઉસકા નામ હય,
આડ લેકર વાર કરના પાજીઓંકે કામ હય.

તુગરલ—અહમક, તેરે પાસ અબ ચંદ સાસેં બાકી રહ ગઇ હયેં ઇન્હે

બેહુદા બકવાસસે જાયા કરનેકે બદલે મૌતકે માતમ મેં સરફ કર.

શહરયાર—મોત પર માતમ કરના ઔરતો યા તેરે જયસે નામરદોં કા કામ હય. મૌત કયા હય? એક મુકામસે દુસરે મુકામ પર જાનેકા નામ હય.

સાહેબે તાજ ગયે, મુફલીસો મુહતાજ ગયે,
હમભી જાનેહી કે। થે કલ ન ગયે આજ ગયે.

તુગરલ—તો કયા તુઝે અપને મરનેકા ગમ નહીં હય?

શહરયાર—મુતલક નહીં, હાં મગર અફશોસ હય તો યેહે હય કે મયદાને જંગમેં કિસી બહાદુર શરીફકી તલવારસે મારે જાને કે બદલે તેરે જયસે નામરદ કે હાથસે મારા જાતા હું. ઔર ઇસ દગાબાજ દુન્યામેં પ્યારી તસનીમ કો અકેલી છોડે જાતા હું.

તુગરલ—તસનીમ! જીંદગીમેં તસનીમ ઔર મરતે વક્ત તસનીમ?

તસનીમ નજર આયેગી અબ મેરી બગલમેં.
તુ ગોરમેં હોગા વોહ મેરે રંગ મહલમેં.

શહરયાર—હરગીજ નહીં, ફિરસ્તે ગુમરાહ હો જાયેં, સિતારે સ્યાહ હો જાયેં, ચાંદ સુરજ ટકરા કર તબાહ હો જાયેં મગર તેરી ઉમ્મીદોંકી દુન્યા હમેશા અંધેરી રહેગી, તસનીમ મેરીથી, મેરી હય, ઔર મેરી રહેગી. (તસનીમકા આના)

તસનીમ—હાં હાં તેરી હું ઔર તેરીહી રહુંગી.

તુગરલ—કમબખ્ત! નામુરાદ, કયા તુ ઇસ બદનસીબકી લાશ પદર માતમ કરને આઇ હય.

તસનીમ—નહીં, નહીં, મેં યેહે કહેને આઇ હું કે મૌત હર વક્ત હમલા કરનેકો તય્યાર હય, વોહ હાથ, જીસને બડે બડે ફીરોનોંકો નેસ્તો નાબુદ કર દિયા અભી તક વયસાહી તાકતદાર હૈ.

મુસદદસ.

અગર જાનતે હો કે તુમ એક બશર હો,
અગર અપની તાકતકી તુમકો ખબર હો.
તો હસ્તી મિટાવ ન ઇસ બે ગુનાહકી,
કરો રહમ—રહમ એક સિફત હય ખુદાકી.

શહરયાર—તસનીમ, વોહ રહેમ જો શયતાનકે આગે હાથ ફયલા કર હાસલ કિયા મુઝે નહીં ચાહિયે

તસનીમ—નહીં પ્યારે ઠહેરો, મુઝે બોલને દો, કિસમત આજમાને દો. કયું સાહેબ?

અફસર—નહીં, જીસકે વાસતે અદાલતસે સજાએ મૌતકા હુકમ હો ચુકા હૈ, ઉસકે લિયે હમ કુચ્છ નહીં કર સકતે.

તસનીમ–અગર અદાલતસે હુકમ હો ચુકા હય તો મેં તુમ્હારી ઇનસાન્યતની અદાલતમેં અપીલ કરતી હું.

શહરીયાર–તસનીમ અપને મુંહકે મોતીઓં કો કુત્તોં કે આગે ન ફેંક તું કયસી સૌદાઇ હય! ક્યા તું મેરે કમીન હરીફ કે સામને મરતે વક્ત મુઝે જલીલ કરને આઇ હય?

તસનીમ—દો મીનીટ, સિરફ દો મિનટ, મુઝે ઓર બોલને દો.

શહરીયાર–બસ કર! તસનીમ બસ કર!! મેં તુજે મ્હોબ્બત કી કસમ દેતા હું કે મુજે મરને દે.

તસનીમ–મેરે પ્યારે તુમ કયા કહેતે હો?

શહરીયાર–બેહી કે મયેં નાશાદ હું; નામુરાદ હું; બદનસીબ હું. દુન્યા જવાહેરાત સે ભરી હુઇ હય, અક્કલકી રોશની મેં દેખકર અપને લિયે કોઇ નાયાબ હીરા પસંદ કર લેના. જા, જી ઔાર ખુશ રેહ.

તસનીમ–પ્યારે કયા તુમ મુજે બેવફા જાનતે હો! મેરી મ્હોબ્બતકો બાજરી ઔારતોંકી મ્હોબ્બત જાનતે હો?

અફસર–વક્ત પુરા હુવા.

તુગરલ–હઠ જાવો, તસનીમ મુલજીમ કે પાસ સે હટ જાઓ,

તસનીમ–નહીં, જબ તક મેં લાશ બનકર અપને પ્યારેકે કદમોં પર ન ગીર જાઉં મુઝે કોઇ નહીં હટા સકતા.

તુગરલ–દેખ મેં ફિર કહેતા હું કે ઇસ કમબખ્ત કે લિયે અપની જાન ન દે.

તસનીમ–ઓર મેંભી કહેતી હું કે ચંદરોઝા જીંદગી કે લિયે ઇમાન ન દે.

શએર.

ચાર દિન હય શાનો શોકત ચાર દિન કા જશ્ન હય,
ફિર ખુદા હય ઔાર તુ હય ઔાર અંધેરી કબ્ર હય.

તુગરલ–બેવકુફ કયા ઇસ અજલ રસીદાકી સાથ તુભી અપની કિસમતસે હાથ ધોના ચાહતી હય;

તસનીમ–છિન ગઇ આંખેં તો ફિર ઇસ જીંદગી કો કયા કરૂં!
જીંદગીકા સુખ ગયા નો જીંદગી કો કિયા કરૂં!
ઔારતોં કા ફર્જ હય મ્હદીન હય ઇમાન હય,
અયસે મરને પર મેરી સૌ જીંદગી કુરબાન હય,

તુગરલ—નહીં માનતી તો ઇસકે સાથ ઇસ મુરદારકોભી જહન્નુમમેં જાને દો, ગોલીયાં ચલાવો.

તસનીમ—ઓ ફિરસ્તો મેરે ફિરસ્તે કો બચાવો.

(જનરલ કહરમાન કા અંદરસે ફયેર કરના ઓર જલ્લાદકા ગોલી ખાકે મરના, ઔાર તુગરલ કે સિપાઇઓંકા ગિરફતર હોના)

બાબ દુસરા.

પરદા અગિયારહુવાં. શમશાકા મહુલ.

શમશા—કલ્લુ ક્યા ખબર લાયા હય ?

કલ્લુ—મયેં અયસી ખબર લાયા હું જીસકો સુનકર તુમ ઉછલ પડોગી મારે ખુશી કે આપે સે બાર હો જાઓગી.

શમશા—બોલ જલદી બોલ—એકહી લફ્જમેં બોલ—એકદમ બોલ ક્યા મર ગયા, ખપ ગયા, ગિરફતાર હો ગયા.

કલ્લુ—સુનો સુહેલ હમારે હાતમેં ગિરફતાર હો ગયા.

શમશા—કલ્લુ કલ્લુ યેહે તુ ક્યા કહેતા હય ?

કલ્લુ—મયેં સચ કહેતા હું.

શમશા—બસ તો જલદી કરો— શએર.

આસ્તી ઉલટો છુરીલો, આજ દરદે સર ગયા,
આકે ફિર જલદી કહે દો કે મુજી મર ગયા.

કલ્લુ—નહીં નહીં ઇસ તરહ મરના ખુબ ન હોગા.

શમશા—કયું ?

કલ્લુ—અગર યું ખુલે તોર પર સુહેલકો કત્લ કર દેંગે તો રઇયત જુરૂર બદગુમાન હો જાયગી ઔર ખોફ હય કે બગાવત પર સર ઉઠાયેગી.

શમશા—આખિર ક્યા કિયા જાય ?

કલ્લુ—જીસ મકાનમેં શુહેલ કો કયદ કીયા હય, કલ રાતકો બરાબર બારા બજે સુરંગ કે જરીયે બારૂદસે મકાન ઉડા દેંગે ઔર કહે દેંગે કે ઇ તેફાકકે તોરસે મકાન ગિર ગયા, ઔર ઉસમેં શાહજાદા સુહેલ દબ કર મર ગયા.

શમશા—બહોત ખુબ ! અચ્છા જાવ ઔર નુરંગકા ઇન્તેજાર કરો.

કલ્લુ—મગર શમશા વોહ શાદીવાલા કૌલ ?

શમશા—સુહેલકા ખાત્મા હો જાને દો, ફિર શમશા તુમ્હારી ઔર તુમ શમશા કે. હો, (જાના કતલુકા) બેવકુફ કહીંકા ! મુઝસે શાદી કી તમન્ના ! કતલુ કતલુ તું કયસા સમજદાર હયે ! કોન શખ્સ યેહે ચાહેગા કે જીસ બિમારીસે અભી અચ્છા હુવા હો ફિર ઉસ બિમારીમેં ગિરફતાર હો ! બેશક મયેંને શાદીકા વાઅદા કિયા થા; મગર કયું ? સિરફ અપના મતલબ નિકાલને કે લિયે. મયેંને અપને ખાવિંદકો ઝહેર દે કર મારા, કયું ? અજાદીકે લિયે, મયેંને અપને સગે ભાઇ કો તેરે-હાથોં જીબેહ કરાયા, કયું ? સલતનકે લિયે તું યહે ચાહતા હય કે શાદી કે જરીયેસે શમશા કો

અપને ઇખ્તીયારમેં લેકર ઇન દોનો ચીજોંસે મહરૂમ કર દિયા જાય ! નહીં ! નહીં ! કતલ ઠેર ! સુહેલકી મેત તક ઠેર જા, ફિર તેરા ભી ખાતમા કર દિયા જાયેગા–

દુબાઈ.

મેં કઠિન હું તુ અભી જાનતા નહીં મુઝકો;
મેં કયા બલા હું યહ પહેચાનતા નહીં મુઝકો;
છુરી હય મેરી દગાબાજ ઔર ગલા તેરા,
મયેં વોહ બલા હું કે પી જાઉંગી લહુ તેરા.

બાબ દુસરા.

બારહવાં માસાઅલ્લાહકા મકાન.

ખયરસલ્લાહ–વાહ વાહ, માશાઅલાહબી કિતના ખુશ કિસમત હય જો આપકી જોરૂ પાઈ હય, જીસને મરનેકી ખબર સુનકર એ ધુમ ધામકે જલસે કી તૈયારી હય ભઈ વાહ ! જોરૂ હો તો અયસી હો મરે ખાવિંદ કરે જલસા, જોરૂ હો તો અયસી હો. અબ હમારી જોરૂકી સુનિયે વોહ તો કહેને લગી, ખાવિંદ મરા ઔર ગલીકા કુત્તા મરા બરાબર.

(માશાઅલાહકા આના)

માશાઅલ્લાહ–મરનેકી ખબર દેને આયા ઔર ખુદહી મર રહા હય. કયા હુવા–કયા કહા ? બોલ; મેરી મરનેકી ખબર સુનકર ઉસપર કયા અસર હુવા ? મેરી જોરૂ કયા બોલી ?

ખયરસલ્લાહ–ઉસને કહા એક કુત્તા મર ગયા ઔર ખુબ હસી ખુશી હુઇ.

માશાઅલ્લાહ–બેવફા, કુત્યા, કહબા, ગમકે બદલે ખુશી, રોને કે બદલે હંસી માતમકી જગોહ યહ જબાબ !

ખયરસલ્લાહ–અરે વોહતો કહેને લગી પલેગ ગયા પાપ કટા અબ મેં ઘી કે ચીરાગ જલાઉંગી ઔર હર જુમેરાત કો જાકરે ઉસકી કબ્ર પર ઢોલ બજાઉંગી.

માશાઅલ્લાહ–ઇસ જીંદગી પર લાઅનત, ઇસ જીને પર હુદ બસ અબ મેં ઝઘડા હી મિટાયે દેતા હું પિસ્ટોલ લાકર ઉસકા ભેરા ઔર અપના ભેજા ઉડાયે દેતા હું.

ખયરસલ્લાહ–અરરરર ! મેરા કિસ લિયે ?

માશાઅલ્લાહ–ઇસ લિયે કે તેરી મેરી દોસ્તી હય.

ખયરસલ્લાહ–મેં બાત મેં તેરા [illegible] હું.

માશાઅલ્લાહ—ફિર કોન ? દુશ્મન !

ખયરસલ્લાહ—હાં તુ મુઝે અપના દુશ્મન હી જાન.

માશાઅલ્લાહ—અગર દુશ્મન હય તો સબસે પહેલે તુઝે મારૂંગા.

ખયરસલ્લાહ—અરે વાહ દોસ્ત હો જબ મરો, દુશ્મન હો જબ મરો ! ચિત્ત બી ઇસકી પટ બી ઇસકી.

માશાઅલ્લાહ—હાં દેખ ખબરદાર! જબ તક મેં પિસ્ટોલ લેકર ન આઉં યહાંસે હીલનેકા નામ ન લેના.

ખયરસલ્લાહ—અરે પર સુનતો ?

માશાઅલ્લાહ—ક્યા સુનું ?

ખયરસલ્લાહ—અરે ભાઇ મુઝે તો જાને દે.

માશાઅલ્લાહ—નહીં, બસ ! મારૂંગા ઓર મરૂંગા.

ખયરસલ્લાહ—મારૂંગા—મારૂંગા ખ્વાહ મ-ખ્વાહ.

માશાઅલ્લાહ—અબ મેં એક હર્ફ બી સુનના નહીં ચાહતા બસ મરનેકા તૈયાર રહેના. (જાના)

ખયરસલ્લાહ—લો ઇસ તરફ દરવાજા બંદ હય ઓર યહાં સે તો વોહી આયગા. હાં યહાં પરદે કે પીછે છિપ જાઉં.

(પરદે કે પીછે છિપના હય ઓર ડાલી આતી હય)

ડાલી—અચ્છાજી. આપ અભી યહીં મોજુદ હુંય !

(મુમતાજકા આના)

મુમતાજ—ચલો ચલો થિયેટરકા વક્ત હો ગયા.

ડાલી—તેરો થિયેટરસે જિયાદા તો યહીં તમાશા હો રહા હય.

મુમતાજ—વોહ કયસે ?

ડાલી—ઇસ પરદે કે પીછે મેરે મિયાં છિપે હેં, જરા તુમ આશક બનકર મુઝે છેડના શુરૂ કરો.

મુમતાજ—હાં, હાં, ઠીક હય મેરી જાન કિસ ખ્યાલમે હો ?

ડાલી—ઇસ બિનાબસે તો આપ મુમતાજકો પુકારા કરો.

ખયરસલ્લાહ—અરરર ! યહે કોન બદલગામ કહીં વોહ તો નહી જીસકા જીક માશાઅલ્લાહને કિયા થા.

મુમતાજ—ક્યા આપકો મેરી મહોબ્બતસે ઇનકાર હૈ ?

ડાલી—દેખિયે મેં એક ગયેર ઓરત હું મુઝસે યહ કલામ ન કરો.

ખયરસલ્લાહ—બેશક યહે ઠીક કહેતી હય.

મુમતાજ—ક્યા આપકો મેરી મ્હોબ્બતકા યકીન નહીં હય ?

ડાલી—મગર આપ તો મુમતાજસે પ્યાર કરતે હૈ ?

મુમતાજ—અગર મયેં તુમતાજસે આપના દિલ વાપર લેકર તુમ્હેં દું જબતો મંજુર હય ?

ખયરસલ્લાહ—સાફ નામંજુર.

મુમતાજ—કયું જવાબ નહીં દેતી ?

ખયરસલ્લાહ—મયેં જો જવાબ દે રહા હું.

મુમતાજ—યેહ કૌન બોલા ?

ડાલી—ઘરકા કુત્તા.

ખયરસલ્લાહ—દેખો કમબખ્ત મુઝે કુત્તા બનાતી હય.

ડાલી—ભલા ખાવ કસમ !

ખયરસલ્લાહ—અરરર ! યહે તો ફિસલ ચલી અય ખુદાયે તવાના મેરી બીવીકા ઇમાન બચાના !

મુમતાજ—અપને દિલકી કસમ તુમ્હારી મ્હોબ્બતકી કસમ.

ડાલી—જબતો મુઝે મંજુર હય.

ખયરસલ્લાહ—અરરર ! કામ બિગડ ગયા. આખર આ ગઇ ન અપની વાઘરનકી જાત પર.

(માશાઅલ્લાહકા છુરી લિયે હુવે આના)

માશાઅલ્લાહ—ખયર પિસ્ટોલ ન મિલી તો છુરી હી સહી. એક વાર ઔર ઝગડા હી પાર. હંય ! ખયરસલ્લાહ કહાં ગયા ?

ખયરસલ્લાહ—લો યહે તો ફિર આ ગયા.

માશાઅલ્લાહ—યહે કૌન ! સમઝા, સમઝા, યેહી હય વોહ રીઝાલા ઉસને મેરા ઘર ઘાલા કયુંજી તુમ યહાં કયસે આયે ?

મુમતાજ—હમારી ખુશી.

માશાઅલ્લાહ—ખુશીકા બચ્ચા સાફ સફ બોલ વરના ખા જાઉંગા કચ્ચા.

મુમતાજ—બસ દિલને ચહા તો હમ આયે.

માશાઅલ્લાહ—અબે તુઝે ઇસ ઘરમેં આનેકા કયા હક હય ?

મુમતાજ—હક કયું નહીં યહે મેરી મઅશુકકા ઘર હય.

માશાઅલ્લાહ—કૌન મઅશુક ?

મુમતાજ—મસ્તે નાજ સરાપા અંદાજ મેરી પ્યારી મુમતાજ.

માશાઅલ્લાહ—તેરી પ્યારી તેરી પ્યારી કયસે ? કયા તુને ઉસસે શાદી કી હય ?

ખયરસલ્લાહ—હાં ઇસને ચોર બાજારસે ખરીદી હય.

મુમતાજ—શો મુફતમેં એક હસીન ઔરત હાથ આયે તો કરનેકી કયા જરૂરત હય ?

માસાઅલ્લાહ-બદમાશ તુઝે નહીં મઆલુમ કે વોહ મેરી બીવી હય?

મુમતાજ—તુમ્હારી હોકે તુમ્હારે બાપકી; મગર આજ કલ તો હમારી હય.

માશાઅલ્લાહ—કમબખ્ત, પાજી, બદમાશ મેંબે તેરીં જાન લુંગા ચલ મેરે મુકાબલેકી તયારી કર.

મુમતાજ—કયા તુમ્હરા મુઝસે લડનેકા ઇરાદા હય!

માસાઅલ્લાહ—બેશક!

મુમતાજ-(ડાલીસે) અચ્છા તો આપ જાઇયે ઓર દો પિસ્ટોલ લે આઇએ.

ખયરંસલ્લાહ—ભુત ઓર શયતાનકી જંગ શુરૂ હો ગઇ.

માશાઅલ્લાહ—પાજી, દેખુતો મેરે હાથસે કયું કર બચના હય! અભી જાહેર હો જાયેગા કે બુજદિલ કૌન ઓર બહાદર કૌન હય!

મુમતાજ—બેશક! અભી માઅલુમ હો જાયગા કે હમ દોનોંમેં મરદ કૌન ઓર ઓરત કૌન હય?

ડાલી-(દો પિસ્ટોલ લાતી હે) યેહ લીજીયે ઓર યેહ આપ લીજિયે. અચ્છા દોનો સાહેબ અપની અપની જગેહ પસંદ કર કે ખડે હો જાવો.

માશાઅલ્લાહ-મંજુર, મેં યેહ જગેહ લેતા હું.

ડાલી-(મુમતાજસે) ઓર આપ ઇસ જગેહ ખડે હો જાવો.

ખયરસલ્લાહ-અરે યહાં કહાં ખડા હોતા હય. વોહ પિસ્ટોલ ચલાયેગા તો મેરા તો ખાતમા હો જાયગા. (હટતા હય)

ડાલી-ઠહેરો યેહ જગેહ ઠીક નહીં હય. તુમ યહાંસે નિશાની બાંધો.

ખયરસલ્લાહ-અરે યહે કમબખ્ત યહાંબી આ ગયા. ઇસકો મરનેકી કોઇ જગેહ હી નહી મીલતી.

માસાઅલ્લાસહ-અરે યહે પરદા આપ હી આપ કયસા ખીસકતા હય.

ડાલી-રેડી-વન-ટુ ઠહેરો યહે જગેહબી ઠીક નહીં. તુમ યહાં.

ખયરસલ્લાહ-બેટા ખયરસલ્લાહ, અબ જાનકી ખયર નહીં.

ડાલી-રેડી-ટુ-થ્રી. (દોનોંકા પિસ્ટોલ ચલાના ઓર ખયરસલ્લાહકા પરદે કે પીછેસે બાહેર નિકલ આના.)

માસાઅલ્લાહ-હયં! કૌન ખયરસલ્લાહ?

ખયરસલ્લાહ-અરે માર માર, ઇસને તેરી હી નહીં મેરી જોરૂબી હજમ કી હય.

માસાઅલ્લાહ-અબે લુંગાડે તુને કિતને શરીફોંકે ઘર બિગાડે!

ખયરસલ્લાહ-દેખો બદમાશ જવાબ દેનેકે બદલે મુછોં પર તાવ દેતા હય. અચ્છા મેં ઇસકી મુછેં ઉખાડ લેતા હું.

માશાઅલ્લાહ-હેં કૌન મુમતાજ!

ખયરસલ્લાહ-મરદકી જગેહ ઓરત!

ડાલી-મુમતાજ-કયું કયસા બનયા?

ખયરસલ્લાહ-દેખો બીવી યહે ઓરતોંકા શેવા નહીં.

માશાઅલ્લાહ—ઔરત હોકર અયસી હરકતેં કરતે હુવે તુમ્હેં શર્મ નહીં આતી ! તુમ્હારે ફેશનકે પીછે હમારે હજારોં રૂપીયેકા નાશ હો ગયા, ફિરભી તુમ અપની હરકતોંસે બાજ નહીં આતીં.

મુમતાજ—અગર તુમકો હમારી હરકતેં પસંદ નહીં થી તો એક એક ફેશનએબલ લેડી સે શાદી કયું કી ? ઇસકે બદલે કિસી બુઢિઆસે શાદી કરતે.

બખરસલ્લાહ—કમબખ્તસે મેહી તો ભુલ હો ગઇ, અગર બુઢીસે શાદી કરતા તો જેરૂ ઔર માં દોનોં કા મજા આતા.

મુમતાજ—તુમકો કોઇ લીડર હી નહીં મિલા જો અયસે ખુસટ સે શાદી કી ?

ડાલી—મયેં તો ખુદાસે દોઆ કરતી હું કે મુઝે ઇનકે પંજેસે છુડાય; મગર ખુદાભી નહીં સુનતા.

બખરસલ્લાહ—અબ જુરૂર સુનેગા કયું કે આજ કલ વોહ ઔરતો પર ખાસ દિલ સે મેહેરબાન હય.

મુમતાજ—દેખો તુમ હમારા ઇનસલ્ટ કર રહે હો હમ તુમ્હારે પર નાલેશ કર દેંગે, તુમકો ઉસકા જવાબ દેના પડેગા

માશાઅલ્લાહ—કયું નહીં કરોંગી તુમ્હારી તરફસે તો વકીલ બારી-સ્ટર ભી લડનેકે લિયે મુફત તૈયાર હો જાયંગે

બખરસલ્લાહ—અગર કોઇ ટીનપાટયા જજ હોગા તો તો ફેસલાભી ઇનકા ઇનકા ફેવરમેં હો જાયેગા.

મુમતાજ—અચ્છા હમારી હરકતેં તુમકો પસંદ નહીં આતી હય, તો તુમ યહે રસ્તે જાવ ઔર હમ યહે રસ્તે જાતે હયેં.

(જાના દોનોંકા)

બખરસલ્લાહ—કયું ભાઇ દેખા !

માશાઅલ્લાહ—હાં ભાઇ ખુબ મજા ચખા.

બખરસલ્લાહ—અબ ઇન ઔરતોંકા એક રસ્તા બાકી રેહ ગયા હય સબ દાઢી મુંછોવાલે લોગ જમા હોકર અલ્લાહુતઆલા કે પાસ ડેપ્યુટેશન લેકર જાયેં ઔર ઇન ઔરતોંકા પયદા હી હોના બંદ કરા દે.

માશાઅલ્લાહ—ઔર હમ કયા કરેં !

બખરસલ્લાહ—તુમ બુટ્ટે બેચો-

માશા અલ્લાહ—યાર તું તો હંસતા હય !

બખરસ લ્લાહ—અરે હંસતા કૌન હય ! મેં ભી તો તેરી તરફ રોત હું.

માશાઅલ્લાહ—તો કયા તુમ ઉસકો તલાક દે દોગે ?

બખરસલ્લાહ—તલાક ન દુંગા તો કયા કરૂંગા. ઇનકી ફેશન કે પીછે મેરા દીવાલા તો નિકલ ગયા, ફકત જેલમેં જાના અબ બાકી રેહ ગયા બસ અબ ઇનપર લઆનત ભેજો.

માશાઅલ્લાહ—બસ તો મુઝે તમ્હારી રાય કબુલ હય.

ગાના.

હુવે બધકાંટ, મીલા ટીનપાટ અધ જોરૂજી
તેરી મેરી જોરૂજી, કયસી ડાલીથી લુટ, માંગે ટાસનકા બૂટ-
કભી લાવે ન સુટ, તો મડમજાએ રૂઠ,
અયસી બનીથી ફેશનપે લોહ,
મુઝે તો મેરી જોરૂને સમજાથા બોટ.
ગઇ ઘરસે બલા, પાપ સરસે ટલા.
અબતો લોહ ટોપી અમ્મામા પુરાના લોહ જામા સજાકે કરે.

ડાઇ બાટ.

બાબ દુસરા.

પરદા તેરહમા — **જંગલ.**

કહેરમાન—નિકલ ગયા–નિકલગયા. મયેં હોતા તો મુઝઓં કો કભી ન છુટ્ટા જાને દેતા.

સાથી—અફસોસ! હમ જાલીમ શમશા ઔર નાપાક કલુ કે લિયે બારતયેં ઇન્તેજામ કરતા હયાં ઔર કર રહે હયાં મગર ગરીબ સુહેલ કે લિયે કુચ્છ નહીં કર સકતે. ઔર કમબખ્ત શમશા આજ હો શા કલ ઉસકા ફયસલા કર દેગી.

કહેરમાન—અફસોસ! અબ હમ કુચ્છ નહીં કર સકતે હયં.

સાથી—ઔર કરો, આપને ઉસ તરહ અયન મૌકે પર પહુંચકર શાહજાદીકી જાન બચાઇ હય વયસેહી તદબીર કોઇ ઔર ખિયાલમેં આ જાયેગી.

કહેરમાન—દેખો, દેખો, એક બાત મેરે ખિયાલમેં આતી હયં આજ શબકો જબકે રાતકી સિયાહી પુરી તરહ ફયલ જાયે હમારે તમામ સિપાહી મુખતેલિફ મુકામોં પર છીપે રહે ઔર વક્ત ઔર મૌકા પાતેહી એકદમ હમલા કરે.

સાથી—મેં ઇસ રાય કે સાથ ઇન્તેફાક કરતા હું.

દુસરા—આપ વક્ત મુકરર કરે.

કહેરમાન—ઠીક બારા બજે.

સાથી—અચ્છા ઇન્તેજામ કરને કે લિયે ઇજાજત ફરમાઇયે.

કહેરમાન—જાવો કિસમત ઔર ખુદા મદદ કરે. (સાથીઓંકા જાના) દિલમેં ઇમાન હય, જીસમમેં જાન હય, હાથમેં તલવાર હય, ઔર ઉસમેં ધાર હય, વહાં તક કહરમાન મજ્બ. સુમ સુહેલકી હિફાજતકાબી જીમાવાર હય.

બાબ દુસરા.

પરદા ચોથવાં. **પુરાના શાહી મહલ.**

શાહુસ્વાર—આહીસ્તા આહીસ્તા ઓર હુસ્યારીસે કા લેના.

તાહેરા—આગે જો શાહી આરામગાહ કહેલાતા થા વાહ અબ કસાઇખાના હય. અય બેરહમ સંગી મકાન, ખુની દરેક દિવાર કયા તુમકો બનાતે વક્ત કારીગરોંને અચ્છી તરહ પાની નહીં પિલાયા થા જો એક મઅસુમ બચ્ચે કે ખુનસે અપની પ્યાસ બુઝાના ચાહતે હો! અપર ઇસમે જાને કે લિયે રાસ્તા ન મિલા તો મંય અપને સરકી ટકરોંસે ઇસમે રસ્તા બનાઉંગી ઓર પ્યારે સુહેલકો છુડા લાઉંગી. સુહેલ? સુહેલ? તુ કયસા બદનસીબ હય જો તેરે ખુન કે પ્યાસે હયે માટી ઓર પથ્થર બી......

શાહુસ્વાર—નિકલા, નિકલા, કામયાબીકા રાસ્તા નિકલા. દેખો ઇસ તરફકી દિવારમેં એક ઇંટ સરકી હુઇ હય. મયેં જાકર કોઇ હથ્યાર લાતા હું તુમ યહાં ઠેરો.

તાહેરા—યા ખુદા! જીસ તરહ તુને યેહ રોશન દિખાયા હય કામયાબીકા રાસ્તા બનાયા હય ઉસી તરહ દસ્તે દિફાજત ફેલા કર મેરે લાલકો બચાના. (શામશાકા આના)

શામશા—કૌન તાહેરા?

તાહેરા—અફસોસ! શામશા!

શામશા—ગયર વકત યહાં આનેકા તેરા મતલબ?

તાહેરા—મતલબ યેહ કે ખુદાસે ડર અપને ભતીજે કે ખુન સે હાથ ન ભર.

શામશા—કયા તુયહે ચાહતી હૈ કે ઇસ સાંપ કે બચ્ચે કો છોડદું; ડસને કે લિયે બડા હોને દું: નહીં કભી નહીં, યહ ખ્યાલ ખામ હૈ ઉસ મુજી કા ગલા ઘોટના ઇસહાથ કા પહેલા કાંમ હય.

તાહેરા—દેખ છોટા બચ્ચાભી અપને ખુબસુરત ખિલોનેકો જાન બુઝકર નહીં તોડતા, ફિરભી તું એક ચલતે ફિરતે, હંસતે ખેલતે ખિલોનેકો જીસકો ખુદાને પુરે નવ (૯) મહીનેકી મહેનતમેં બનાયા હય એક લહજેમેં તોડ દેના ચાહતી હય, યહે બાત કાબિલે નફરત હય.

શામશા—બેવકુફ ઓરત, અગર તું મેરે હમખિયાલ હોતી તો કયું ઇસકદર પાયેમાલ હોતી!

તાહેરા—ઠીક હય કે મેં તેરે જયસી નહીં હું હાં ઓરત હોનેકે લેહાજસે તુ ઓર મેં એક હે લેકીન તેરે ખિયાલાત બદ હે ઓર મેરે ખિયાલાત નેક હે તુને દોલત ઓર હુકુમત કે

લિયે અપને ભાઇ કો કત્લ કરકે ભતીજેકી જીંદગી ખ્વાર કરદી, ઔર મેંને તેરે ભાઇ ભતીજેકે લિયે અપને બહાદુર ખાવિંદ ઔર મઅસુમ બચ્ચોંકી જીંદગી નિસાર કર દી, તુઝકો દૌલત ઔર હુકૂમત કે સામને ઇજ્જત ઔર ઇમાન તક અજીજ નહીં ઔર હુકૂમત કોઇ ચીજ નહીં

શઅેર.

તુઝકો સિતમ અજીજ હય મુઝકો રહમ અજીજ.
તુઝકો દગા અજીજ હય મુઝકો વફા અજીજ.
તેરી જુદા પસંદ હય મેરી જુદા પસંદ,
તુઝકો ખુદી પસંદ હય મુઝકો ખુદા પસંદ.

સમસા—ઇન સબ ફુજુલ બાતોંસે તુ મેરે દિલમેં ગુહેલ કે લિયે રહમ પયદા નહીં કર સકતી.

તાહેરા—નહીં શામશા તુઝે જરૂર રહમ કરના ચાહિયે.

સમસા—હાં જરૂર કરૂંગી.

તાહેરા—ખિયાલ કર, અગર વોહ તેરા બચ્ચા હોતા તો તેરે હાથ ઉસકે કત્લ કે લિયે તઇયાર બન જાતે ?

શામશા—હાં મયેં વોહ ઔરત હૂં અગર મેરે દૂધ પીતે બચ્ચે સેભી આગે ચલકર કોઇ ખૌફ હો તો ઉસ બચ્ચેકી મહોબતકો તાક પર ધર દૂં, ઔર ઉસી વકત ઉસમુજીકો જમીનપર લેટાકર જીબાહ કર દૂં.

તાહેરા—દેખ ! વોહ ઔરત જીસને અપના ઘર લુટતે હુવે આંખોસે દેખા મગર ઉફ તક નહીં કી, વોહ ઔરત જીસને અપને બચ્ચેકો કત્લ હોતે આંખોસે દેખા ઔર આહ તક ન કી, વોહ ઔરત જો સિવાય ખુદા ઔર ખાવિંદ કે કિસીકે સામને સર ન ઝુકાઇ, વહી ઔરત આજ અપને માલિકકે બચ્ચે કે વાસ્તે તેરે કદમોં પર સર રખકર દામન ફયલા કર ગુહેલક જીંદગી તુઝસે ભીકમેં માંગતી હય.

શામશા—મયેં તેરી ભીકમેં ઠોકર દેતી હું.

તાહેરા—નહીં, નહીં, મુઝે મેરા બચ્ચા દે.

શામશા—હાં દુંગી, મગર જીંદા નહીં મુર્દા. ઠેર ઔર દેખ કોઈ હય ? (સીપાહી આતા હય)

સિપાહી—હુજુર,

શામશા—આંધા ઇસે. મયેં અભી સુરંગ ઉડાતી હું. (જાના)

તાહેરા—નહીં નહીં મુઝે અપને બાપ્રી બચ્ચે કે સદકેમેં છોડ દે.

(શહરયાર કા આકર સીપાહી કો મારદેના)

શહરયાર—ચલિયે ! ચલિયે ! ! જલદી કિજયે ! ! !

(તાહેરાકા સિપાહીકે પંજેસે છુટના ઔર મહલ કી દિવાર તોડ કર અંદર ઘુસના. શહેરયારકાભી સીપાહીકો માર કર અંદર જાના બઅદ તુગરલકા આના)

તુગરલ-કૌન ? શહરયાર ઔર તાહેરા, (અંદર જાના)

(તુગરલકા અંદર જાના, તાહેરા ઔર શહરીયાર કા સુહેલકો બાહેર નિકાલ લાના, ઉસી વક્ત મકાનકા ગીર પડના. તુગરલકા દબકે મરના, શમશા ઔર કહેરમાનકા આના)

શમશા—ફતેહ ! ફતેહ ! ! ખુશી-ખુશી ! ! !

કહેરમાન-નહીં શિકસ્ત ! શિકસ્ત !

શમશા—તુ કૌન ?

કહેરમાન—મેં !

શમશા-કૌન ? દગાબાજ કહેરમાન ?

(કહેરમાન લગેરા શમશા કતલુ કો કયદ કર લેતે હે)

કહેરમાન-ઉધર દેખ.

શમશા-કૌન ? તાહેરા ઔર સુહેલ. જિંદા ઔર આઝાદ !

બાબ તીસરા.

પરદા પહેલા. કવાયદ.

સુહેલ-ક્યું કૌન । અગર દુશ્મનને ફિર સર ઉઠાયા, લડને મરનેકા મૌકા આયા । તુમ ક્યા કરોગે ?

પહેલા—લડકા-હમ ક્યા કરેંગે । અગર વોહ પહાડ હોગા તો ઉસમેં પિલ પડેંગે

દુસરા—અગર વોહ દરિયા હોગા તો ઉસમે હમ કુદ પડેંગે.

તીસરા—અગર વોહ આગ હોગી તો ઉસમેં હમ કુદ પડેંગે.

ચૌથા—કાફરકે દો હીં હાથ જો મયેં દું જનોકા.
મુંહ ફેર દું એક આનમે થોપડેસે દેવ કા.

પાંચવાં—મયાદાન જંગ ઉસીકા હય મયે જીસકા સાથ દું,
રૂસ્તમભી બોલ જાયે અગર એક હાથ દું

છઠા-દેખે ઉન આંખ ઉઠાકે તો સુરત બિગાડ દું,
દુશ્મન પહાડભી હો તો જડસે ઉખાડ દું,

સુહેલ-શાબાશ ! મેરે બાહાદુર દોસ્તો શાબાશ ! ચલો અબ કવાયદ શરૂ કરેં;

ગાના.

આજ ચલા હય લશ્કર રનપર બનકર મસ્તાના
ઘનઘોર જૈસે ગરદું પર હો બાદલકા આના
હાં—ઝુમકર હરએક સીપાહી મીસ્લે પરવાના
મુશતાક હય જંગી આતીશમેં ગીરના મરદાના
અરમન જરમન યુનાની રશીયન પુરફન જાપાની
દુશમન તે ગજન ઇરાની, સબસે યહે પલટન લાસાની

(બાદ કવાયદકે લડકોંકા જાના)

બાબ તીસરા.

પરદા દુસરા. શાહી હુતયારખાના.

તાહેરા—શમશા ઔર કલુ, જહાં એક હાકમકા કાનુન ઔર ઈનસાફ જારી હોતા હય વહાં કોઇ ફરદે બશર જુર્મકા ઇરતિકાબ નહીં કરતા; મગર તુમને તુમ દોનોંને જહાં ખુદાસે હાકમ, ચાંદ સુરજસે ગવાહ, ફરિશ્તોંસે જાસુસ, જહાં હકીકી ઇનસાફ ઔર કાનુન જારી હોતા હય વહાં કયેસે ગુનાહ પર ગુનાહ કિયે ઉસકી બરયતકા કોઇ સુબુત તુમ્હારે પાસ નહીં હય.

શમશા—યહે સબ તુ કિસસે કહે રહી હય ?

તાહેરા—તુઝસે જીસને ચંદ રોજા જીંદગીકે લિયે કયસે કયસે જુલ્મો સિતમ કિયે ઔર ઇસરો જો ગુસ્સેમેં જમીનકો આસમાન પર ઉછાલતા થા અબ વોહ તેરા કરંફર રોબ દાબ કહાં હય ? દેખ ઇસવક્ત તુ કિસ હાલમેં હય; વોહ તેરા ગુરૂર કહાં હય ?

શમશા—બેશક સર્દી કે બાદ ગરમી, ગરમી કે બાદ બારીશાદીન કે બાદ રાક; તુલુ કે બાદ ગુરૂસ, પયદા હોનેકે બાદ મુરઝાના ઇન્તેદાયે ગુલદી પર પહંચને કે બાદ નીચે આના કુદરતકા કાનુન હય. અગર મેં અપને કો ઇસ હાલમેં દેખકર અફસોસ કરું તો અહમક હું, ઔર તુ ખુશ હોતી હય તો મજનુન હય.

તાહેરા—કિસીકી મુસીબતો કો દેખકર ખુશ હોના બદોં કા કામ હય. મેં ખુશ નહી હું બલ્કે મેરી રૂહ બેફૂસ થરરાતી હય મેં યહે દેખતી હું કે તું પહેલે કયાંથા ઔર અબ કયા હો ગઈ. અબ તુ કિસ મુંહસે મુઆફી માગ સકતી હય.

શમશા—મુઆફી ? તુમ અબ્બાંસે, જો મેરે દસ્તરખાનમે ગીરે હુવે ટુકડે જમઆ કરકે પેટ ભરતે થે. ઉનસે મેં મુઆફી માગુંગી! આસમાન જમીનકે આગે સર ઝુકાયેગા ! શેર કુત્તોકે આગે ગિડગિડાગા ! શમશા અપને જલીલ ગુલામોંસે રહમકી દરખાસ્ત કરેગી ?

કહેરમાન—કયોં કલુ કયા હો ગયા ? લાશકી તરહ સર્દ કબરકી તરહ ખામોશ, વયરાનેકી તરહ ઉદાસ ખડા હય ?

શમશા—ખબરદાર ! કલુ ખબરદાર ! ઇજ્જતમેં પયદા હુવા, ઇજ્જતમેં જીયા ઇજ્જત મેં મર જાના; મગર જવાબ દેતે વક્ત જલીલ દુશ્મનકો બુજદિલી ન દિખાના.

કલુ—બસ શમશા, અબ હમ દોનાં ઇસ કાબિલ નહીં રહે કે ખુદા ઔર ઇનસાન કો ગુરૂરસે જવાબ દે.'

શમશા–શર્મ કર શર્મ નામર્દ બદ તેરી બાતોંસે બુજદિલી કબુ આતી હય.

કતલુ–મગર તુજે મઆલુમ હય કે ઇસ નહીં કા ક્યા નતીજા હોગા ?

શમશા—ક્યા હોગા ! સિર્ફ મોત.

કહેરમાન—ખુદાકી કસમ, અગર અયસી કાફર ઓરતકે લિયે ફિરિસ્તેભી સિફારીશ કરે તો ભી રહમ ન કરના ચાહિયે

તાહેરા–નહીં કહેરમાન, ખુદા રહીમ ઓર કરીમ હય, ઓર વોહ અપને બંદોમેંભી રહમ ઓર કરમ દેખના ચાહતા હય અગર હમને ઇસકો માર ડાલા તો ઉસકી મોતસે હમેં કોઇ ફાયદા ન હોગા; અગર યહે જીંદા રહેગી ઓર આયંદા કે લિયે તોબાહ કરકે નેક બન જાયગી તો હમકો એક ગુનાહગાર રૂહકો દોજખસે છુડાનેકા સવાબ મિલેગા. શમશા કલકા જીક્ર હય કે મેં સર જુકા કર ગિડગિડાકર ફકીરનીકી તરહ દામન ફયલાકર સુહેલકી જીંદગી ભકમેં માંગતીથી.

શમશા–ક્યા તુ યહે સમઝતી હે કે મેંભી તેરી તરહ આજેજી કરૂંગી?

તાહેરા—નહીં, નહીં, મેરા યહે ખિયાલ નહીં હય; મેં ફક્ત તુજે યાદ દિલાના ચાહતી હું કે ઉસ વક્ત મેરી ભીકમે તુને ઠોકર દી થી.

શમશા—હાં દી થી.

તાહેરા–મગર મેં આજ તુજે બગયેર માંગે તેરી જીંદગી બખ્શતી હું.

શમશા—તુ મુજે મુઆફ કરતી હય, મેં તેરી મુઆફીકો તેરે જલીલ ચહેરેપે નફરતસે વાપસ ફેંકતી હું.

કતલુ—શમશા નાશુકર ગુજાર ઓરત જીંદગી કી કદ્ર કર.

શમશા–ગુલામોકી તરહ જીનેસે આકાઓં કી તરહ મર જાના બહેતર હય.

કતલુ–મગર હમ દોનોં મોતકે લિયે તયાર નહીં હય.

શમશા—ક્યોં ?

કતલુ–મોતસે જીંદગી જયાદા પ્યારી હય.

શમશા—ચુપ ! બુજદિલ પસ્ત હિમ્મત શર્મ કર. મય ઓરત હોકર મોતસે નહી ડરતી ઓર તુ મર્દ હોકર ખોફ ખાતા હય !

કતલુ–ખુદાકે લિયે જી ઓર જીને દે.

શમશા–હાં મેં તુજે જીને દુંગી ઓર જીઊંગી યું.

(શમશાકા કતલુકો ગોલી મારના ઓર ખુદભી ગોલી માર કર મર જાના.)

કતલુ–અફસોસ ! યહે હય બદકાર ઓરતકી મ્હોબ્બતકા નતીજા !

તાહેરા—જો ચંદ મીનટ આગે ઇસ જીસ્મ મેં ગરેરોંકા ખુન ઉબલતા થા, અફસોસ ! વોહ જમીન પર બેહસી હરકત પડા હુવા હય યહે પાઉં જો ઠોકરે માર માર કર હજારોં ગરીબોંકે

સર તોડતે થે, યહે હાથ જીસમે ખોફકા ખંજર ચમકતા થા યહે સર જીસકે સામને હજારોં આદમી સર ઝુકા થે, અલગરજ યહે શમશા ઔર કતલુ ગુસ્સેસેં જમીનકો આસમાન તક ઉછાલતે થે વહી ઇસ વક્ત ધુલ કંકર, પથ્થર પર પડે હુવે દુન્યાકો અપની જીલ્લત કા તમાશા દિખા રહે હય અય લોગો જો દુન્યા પર ફુલ ગયે હો, આખિરત કો ભુલ ગયે હો, ઇસકો દેખકર ઇબરત પકડો—

શએર.

જહાં નહીં હયબિહીસ્તો દોઝખ, યહીં જઝાઓ સઝા મીલેગી,
ભલા કરોગે ભલા હી હોગા, દગા કરોગે દગા મીલેગા,
સમઝો વર્ના એક દિન તુમ્હારા ભી યેહી હાલ હોગા.

બાબ તીસરા.

પરદા તીસરા. રાસ્તા.

(શીરીંકા આકર દોડ જાના ઉસકે પીછે પાગલ શાહેબાજકા હાથમેં ડંડા લિયે હુવે. આના)

શાહેબાજ–મેરા નામ શાહેબાજ ઉરફ ડંડેબાજ, ઔર મેરે ડંડેકા નામ પાઉનવાજ કોઇ જરા કનમનાયા કે મયંને સોંટા જમાયા. આજ મેં એક આદમીકે કહેનેસે એક ઔરત પર આશક હો ગયા હું; મગર વોહ મેરે દામમેં નહીં આતી હય, અપનેકો શોહરદાર બતાતી હય, ખયર દેખા જાયગા. અબ મયેં ઉસકી જુસ્તે જુમેં જાતા હું. [જાતા]

બાબ તિસરા.

પરદા ચૌથા. ડાક બંગલા.

ખયરસલ્લાહ—શુક્ર હય કે નાક કાન સલામત લેકર ઇસ પોશાકકી બદઉલત ઇસ સલામતી કે દરએમેં આન પહુંચા, વર્નાજો ગત ઉગરલકે હાલી મવાલીઓંકી હુઇ વોહ મેરીભી હોતી.

(આના શીરીંકા)

શીરીં–ઉઇ અલાહ ! યેહ મુવા તો મેરા પીછાહી નહીં છોડતા.

ખયરસલ્લાહ–હયેં અંધેરેમેં યહે કીટસન લાઇટ કહાંસે આ ગઇ.

શીરીં–સાહેબ ?

ખયરસલ્લાહ–બેગમ મેં સાહેબ નહી હું, મેં એક મઅમુલી દેસી આદમી હું.

શીરીં–મુઆફ કીજયે આપકે લિબાસસે મુઝે સાહેબ કા ધોકા હુવા.

ખયરસલ્લાહ—ઉસકી વજહ મયેં આપકો સમઝાતા હું. ચુંકે આ-જકલ—રેલવે કુંપની વાલે દેસી પેસેનજરોંકો લાવારીસ જાન કર ભેડ બકરીકી તરહ ઉપર તલે ઠસાતે હયેં ઇસ લિયે મેંને કોટ પટલુન પહેનં લિયા, તાકે મેરે કમ્પાર્ટમેન્ટમેં કોઇ ઘુસ ન આયે.

શીરીં—આપકા નામ ?

ખયરસલ્લાહ—ખયરસલ્લાહ.

શીરીં—જનાબ આપ કો યહે સુનકર રંજ હોગા મેં અપને શૌહરકે સાથ રેલમેં આ રહીથી કે એક સ્ટેશનપર વોહ કીસી જરૂરત કે લિયે ઉતરે, ઇતનેમેં સીટી હુઇ ઔર રેલ ભાગ નીકલી. મેં યહાં આતીથી કે એક નીમ વહશી મેરે પીછે પડકર સતાતા હય.

ખયરસલ્લાહ—તુમ જયસી હસીન ઔરતકો હરગીજ હરગીજ તન્હા સફર ન કરના ચાહીયે. કયા આપકો મઅલુમ નહીં આજ કલ બરાબર બુજદિલાના હમલે હોતે હેં.

શીરીં—મેં જાનતી હું કે આપ કોઇ શરીફ આદમી હે.

ખયરસલ્લાહ—ઇસમેં કયા શક હય યહે તો મેરી શકલ કહેતી હય, ચુંકે દેહલી દરબારમેં લાટ કર્જન ઔર મેં એક હી હાથી પર બયઠે થે.

શીરીં—મેં ઉમીદ કરતી હું કે મેરે શોહર કે આને તક મુઝે ઉસ સખ્શસે બચાયેંગે.

ખયરસલ્લાહ—આપ બિલકુલ બેફિક્ર રહેં. અગર વોહ યહાં આયા તો એક હી ધુંસેમેં ઉસકી ખોપડી કે સાઢે સતરા ટુકડે કર દુંગા.

શીરીં—મેં જરા બાજાર તક જાતી હું, લેકીન વોહ દુશ્મને જાન મેરે પીછે ન આને પાયે.

ખયરસલ્લાહ—મજાલ હય ! મેં ઉસકી મુશ્કે કસ લુંગા.

શીરીં—તો મેં આપ પર ભરોસા રખ્ખું ?

ખયરસલ્લાહ—બલ્કે યહે સમઝિયે કે આપ આપને શોહરકી હિફાજતમેં હે.

શીરીં—તસલીમ ! (જાના)

ખયરસલ્લાહ—કયા લજીજ ઔરત હે, અગર યહે કિસી નાટક કંપનીમેં નોકરી કરે તો કંપનીવાલોં કે દિન ફિર જાયેં.

(શહેબાજકા આના)

શાહેબાજ—અબે તુ કૌન હય ? ઇસકા બાપ હય, ભાઇ હય, નૌકર હય, કૌન હય, વોહ કહાં હય ?

ખયરસલ્લાહ—યહે નઇ ટાઇપકા જાનવર કહાંસે નિકલ આયા ?

શાહેબાજ—અબે ગધે કે બચ્ચે મેરી તરફ ક્યા દેખ રહા હય નિગાહ નીચી કર ઔર બોલ વોહ કહાં હય ?

ખયરસલ્લાહ—વોહ ! કૌન વોહ !

શાહેબાજ-વોહ બીલ્લી જો મેરે ચુહે જયસે દિલકો જખમી કરકે યહાં આઇ હય.

ખયરસલ્લાહ—મેં કીસીકો નહિં જાનતા.

શાહેબાજ—દેખના, ખબરદાર, હોશયાર, વરના ઇસ ડંડેસે તેરા ભેજા હવામેં ઉડતા નજર આયેગા.

ખયરસલ્લાહ—અરે અરે યહે ક્યા કરતા હય ?

શાહેબાજ—દૂર જા, મેં દેખતા હું કે તુ કિસ તરહ મરતા હય ?

ખયરસલ્લાહ—ક્યા દુન્યામેં મેં કોઇ ફાલતુ આદમી હું જો મરૂં.

શાહેબાજ—દુન્યાકો તેરી કોઇ જુરૂરત નહીં હય.

ખયરસલ્લાહ—મગર મુઝે તો દુન્યાકી જુરૂરત હય.

શાહેબાજ—અગર તુ કોઇ અયરા ગયરા નથ્થુ ખયરા હય તો ઇસ પાજી ફટકાર કે ડંડેસે તેરા ભેજા ફોડ ડાલુંગા.

ખયરસલ્લાહ—અરે દોસ્ત ખુવાહ મખુવાહ લડતા હય, અપના મતલબ તો બતા.

શાહેબાજ—અચ્છા તો દેખ તુ ઉસકા શૌહર હય તો મેં ઉસ્કે ઇશ્કસે બાજ આ જાઉંગા.

ખયરસલ્લાહ—જા દોસ્ત મેં કહેતા હું કે તુઝે ઉસસે બાજ આના પડેગા.

શાહેબાજ—ક્યું ?

ખયરસલ્લાહ—ક્યું કે વોહ મેરી બીવી હય.

શાહેબાજ—ક્યા બીવી ? અરે જા જા તું તો ઉસકા બાપ માલુમ હોતા હય ?

ખયરસલ્લાહ—તેરે બાપકી કસમ અગલી જુમેરાતકો મેરા ઉસકા નિકાહ હુવા હય.

શાહેબાજ—ખયર અગર નાલાયક માબાપને અપની લડકી તેરે જયસે ચીડીમાર કે હવાલે કર દી હય તો મેં ભી ઉસકે ઇશ્કસે હાથ ઉઠાતા હું, ઔર અપને ઇશ્કકે જનાજે કો કિસી મઅશુક કી કબ્રકે પાસ દફન કરનેકો લે જાતા હું. મગર તેરા નામ ?

ખયરસલ્લાહ—મેરા નામ ખયરસલ્લાહ.

શાહેબાજ—તુ ઝુંટા હય, બદમાશ હય, ઉસને અપને શોદરકા નામ મુશ્કીલ આસાન બતાયા હય.

ખયરસલ્લાહ—હાં, હાં, દોસ્ત મેરા વ્હી નામ હય,

શાહેબાજ—તો પહેલે કયું નહી બતાયા.

ખયરસલ્લાહ—મેંને જરા તુઝે દીલલગીમેં ઉડાયા.

શાહેબાજ—અચ્છા તો મેં જાતા હું.

ખયરસલ્લાહ—જા ભાઇ ખુદાકે લીયેય જા,

શાહેબાજ—મગર દેખના, અગર તુ ઉસકા શોદર ન હુવા તો મારે ડંડોકે તેરી ખોપડી પીલપીલી કર દુંગા.

ખયરસલ્લાહ—અરે કમબખ્ત ફિર આ ગયા, જા ભાઇ મેં સચ કહેતા હું. (જાના) કમબખ્તને ડંડા તાન તાન કર મેરા આધા દમ નિકાલ ડાલા. પર વ્હે સામનેસે પુલીસકા બાગડ બોલ્લા કયસે આ રહા હે !

જમઆદાર—ઇધર આવો.

ખયરસલ્લાહ—સો ઇનકે બાવાકા હુકમ ચલતા હય, ઇધર આવો.

જમઆદાર—તુમ જાનતે હો હમ કોન હય ?

ખયરસલ્લાહ—આપ ઇસ શહરકી ઝાડુ હય.

જમઆદાર—ઇસકા ક્યા મતલબ ?

ખયરસલ્લાહ—જયસે કચરપટી મ્હોલેકે ગધે કુરે કરકટકો સાફ કરતે હય, વયસે હી આપ બદમાશોસે પાક કરતે હય.

જમઆદાર—ભલા યહે કયા હય ?

ખયરસલ્લાહ—લકડીકા ઉસ્તરા જીસસે બાદમાશોં કી હજામત કી જાતી હય.

જમઆદાર—અચ્છા દિલ લગી છોડો ઔર યહે બતાવો ઇધર કોઇ નીમ વહશી આદમી તો નહીં આયા થા ?

ખયરસલ્લાહ—હાં હાં અભી એક લમતડંગા હાથમેં ડંડા લિયે નાઝલ હવા થા, જો બાત બાતમેં સોટા તાનતા થા.

જમઆદાર—તો તુમને ઉસકો પકડા કયું નહીં ?

ખયરસલ્લાહ—યહે કામ તુમ્હારા હય.

જમઆદાર—દિવાને કો પકડના હમારા કામ નહીં હય

ખયરસલ્લાહ—ફિર તુમ્હારા કામ ક્યા હય ? રાસ્તે પર સોદા બેચને વાલે કો સતાવો ખટારે વાલોકો પકડ લેજાવો, ખુદા બ-

ખ્સ નાટક દેખને આવો, મિયાં સીધી તરહ ચલે જાઓ વરના સુપ્રીન્ટન્ટ સાહેબકો ખબર હો ગઇ, ઔર ય્હે કાફી કફની ઉતર ગઇ તો કરાફ્ર્ડ મારકીટમેં હેલપાટી કરની પડેગી.

જમઅદાર—દેખો ગ્રાંટ રોડ પર રહેના હય તો પુલીસવાલોંસે આડી તીરછી બાતેં ન કરો.

ખયરસલ્લાહ—અચ્છા ભઇ ખતા હુઇ મુઆફ કરો.

જમઅદાર—બતાવો વોહ કિસ તરફ ગયા ?

ખયરસલ્લાહ—વોહ સીધા કાંગ્રીહાઉસ કી તરફ ગયા હય,

જમઅદાર—અચ્છા હમ ઉસકી તાલાશમેં જાને હય અગર ઇતનેમેં યહાં આ જાય તો ઉસકો પકડ રખના.

ખયરસલ્લાહ—જુરૂર જુરૂર મયેં ઉસકી મુસ્કેં જકડ કર પુલીસ સ્ટેશન પર ભેજ દેતા હું (જમઅદારકા જાના) લો મેં ઉસકો પકડને લગા. કમબખ્ત બાતબાતમેં તો સોંટા તાનતા હય, અગર પકડનેકા નામ લું તો મેરા ભેજા હી ન નિકાલ દે.

(શહેબાજ ઔર મુસ્કીલઆસાનકા આના)

મુસ્કીલઆસાન—હાં મેરે ચચાકા યહી નામ હય.

સહેબાજ—કયોં મુસ્કીલઆસાન ?

મુસ્કીલઆસાન—હાં મુસ્કીલઆસાન.

સહેબાજ—તો દેખો વોહ હૈં.

મુસ્કીલઆસાન—કૌન ? ય્હે !

સહેબાજ—કયા તુમ અપને ચચા કો નહીં પચાનતે ?

મુસકીલઆસાન—નહીં.

સહેબાજ—સબબ ?

મુસ્કીલ—સબબ યહે કે વોહ બ્હોત અરસેસે યહાં ચલે આયે હૈ. આજ તક મયેંને ચચાકી સુરત ઔર ચચાને મેરી સુરત નહીં દેખી હય (ખયરસલ્લાહસે) ચચા જાન મુઝે અપને કદમ ચુમનેકી ઇજાજત દીજીએ.

ખયરસલ્લાહ—હેં ! તુ કૌન હય ભાઇ ?

મુસ્કીલ—આપકા ભતીજા,

ખયરસલ્લાહ—(ખુદસે) મેરાતો કોઇ ભાઇ હી ન થા ફીર યહે ભતીજા કહાંસે ટપક પડા !

મુસકીલ—મંય આપકા ખત પાતે હી ખિદમત મેં હાજિર હોતા મગર રાસ્તે મેં રેલ છુટ ગઇ ઇસ લિયે વક્ત પર ન આ સકા મુઆફ કિજિયે.

ખયરસલ્લાહ—ખુદા જાને કિસ બાતકી મુબારકી મંગાતા હય! મઅ-લુમ હોતા હય કિસી આફતકે ધોકેમેં મુઝે ચચા બનાયા હય, અગર કુચ્છ બોલું તો કમબખ્ત સોંટા તાનતા હય, ઇસ લિયે અબતો જો કુચ્છ આયા અંટ સંટ બક દું.

મુશકીલ—ચચા જાન!

ખયરસલ્લાહ—ચુપ શયતાન તુ બડા નાલાયક હય.

મુશકીલ—બેશક.

મુશકીલ—તેરા બાપ તુઝસેભી જયાદા નાલાયક થા.

મુશકીલ—સચ હય; મયેંને ચચાકા જયસા અતિશ મિજાજ સુનાથા વેસાહી પાયા,

ખયરસલ્લાહ—ચલ મેં એક શરીફ આદમી હું ઇસ લિયે તેરા કુસુર મુઆફ કરતા હું.

શાહેબાજ—ચલ અપને ચચાકો આદાબ બજા લા.

મુશકીલ—આદાબ,

ખયરસલ્લાહ—આદાબ સે કયા હોતા હય કાન પકડ.

મુશકીલ—લીજયે કાન પકડતા હું.

ખયરસલ્લાહ—કાન પકડનેસે કયા હોતા હય પાઉં પડ.

મુશકીલ—લીજયે પાઉંભી પડતા હું.

ખયરસલ્લાહ—પાઉં પડનેસે ક્યા હોતા હય નાક રગડ.

શાહેબાજ—બસ, દોસ્ત બસ? ઇતની આજીજી પરતો ખુદાભી મુ-આફ કરતા હય. ચલો અબ અપને ભતીજેકો ગલે લગાવો (મુશકીલ ઔર ખયરસલ્લાહકા ગલે મિલના) ઓહો ખુશી-ખુશી—હીપ—હીપ—હુરરે.

મુશકીલઆસાન—ચચા જાન આપકી કનીજભી આઇ હય અગર ઇજાજત હોતો ખિદમતમેં હાજીર કરૂં?

શાહેબાજ—પુછનેકી કયા જુરૂરત હય, જા ચલા લા.

(મુશકીલઆસાનકા જાના ઔર ઉંસકે અસલ ચચા મુશકીલઆસાન કા આના)

ખયરસલ્લાહ—ચલો એક બલાતો ટલી, દુસરી બલા ટલ જાયે તો બંદા યહાંસે નિકલ જાય.

ચચા—મેંને અપને ભતીજેકો ખત લિખકર યહાં બુલાયા હય, ય-કીન હય કે વોહ આયા હોગા બોલો તુમ દોનોં મેંસે મેરા ભતીજા કૌન હય, મેં કિસકા ચચા હું? બોલતે કયોં નહીં? ક્યા તુમ દોનો ગોંગે હો? તુમ્હારા નામ?

શાહેબાજ—શહેબાજખાં ડંડેબાજ.

ચચા–ઔર તુમ્હારા નામ ?

ખયરસલ્લાહ–મુશકીલઆસાન.

ચચા–મુશકીલઆસાન, તો બસ તુહી મેરા ભતીજા હય.

ખયરસલ્લાહ—સો થોડી દેર પહેલે ચચા થા અબ ભતીજા બનગયા.

ચચા—નાલાયક ઇધર દેખ, બતા મેં તુઝે કયા કહું !

ખયરસલ્લાહ—તુમ મુઝે કુચ્છ ન કહો.

ચચા—તુ ઇસ દુન્યામેં એક હી બેવકુફ હય.

ખયરસલ્લાહ—નહી ઔર મેં દો હયેં.

શાહેબાજ–ક્યું બે !

ખયરસલ્લાહ–મુઆફ કર દોસ્ત.

ચચા—મુઝે ઇસ બાતકા જવાબ દે કે તુને શાદી કયું કી ?

ખયરસલ્લાહ—ઇસ લિયે કે તીસરા બેવકુફ ઔર પેદા હો.

ચચા–મગર શાદી ભી કી તો ઔરત સે કયોં કી ?

ખયરસલ્લાહ–ઔરત કે સાથ નહીં કરતા તો કયા કીસી મર્દ કે સાથ કરતા ?

ચચા–ઔર ફિર યહ ઢીટાઇ કે શાદી કે લિયે મેરા હુકમ ભી ન લિયા.

ખયરસલ્લાહ–શાદી કે લિયે હુકમ લેનેકી કયા જુરૂરત થી ?

ચચા—જુરૂરત કયું નહીં થી; આજ તો મિલા હુકમ ચચાકે એક બીવીકા શૌહર હો ગયા, કલ બગેર ઇજાજત એક બચ્ચેકા બાપ બન જાયેગા.

ચચા–ખયર અગર તુ ચ્હે ચાહતા હય કે વસીયત નામેસે તેરા નામ રદ્દ ન કરૂં તો અપને ગુના હોં કી મુઆફી માગ.

ખયરસલ્લાહ–કિસ ગુનાહ કી મુઆફી માંગું ?

શાહેબાજ—કયું મુઆફી કયું નહીં માંગતા હય કયા શર્મ આતી હય ?

ખયરસલ્લાહ—શરમ કાહેકી ? મુઆફી માંગના તો આજ કલ ફેશનમેં દાખિલ હય.

ચચા–તો બોલ કે ચચાજાન મેં ખતાવાર હું.

ખયરસલ્લાહ–ચચાજાન મેં શયતાનસે જિયાદા ગુનાહગાર હું.

ચચા—ઔર મુઆફીકા ઉમીદવાર હું.

ખયરસલ્લાહ–ઔર મુઆફીકા તલબગ ાર

ચચા—શાબાશ! જીંદાબાશ, બસ અબ મેં તેરે કુસુર મુઆફ કરતા હું. ઔર તેરી બીવીકી તરફસેભી દિલકો સાફ કરતા હું.

ખયરસલાહ—મેં આપકા શુક્રીયા અદા કરતા હું.

(શીરીકા આના)

શીરીં—મઅલુમ નહીં. મેરે મીયાંને ઇતની દેર કહાં લગાઇ.

ખયરસલાહ—ઐગમ આવો અપને શૌહર કે ચચાકો આદાબ બજા લાવો.

શીરીં—આહા, આપ તશરીફ લે આયે હંય; મંય કદમબોસ હોતી હું.

ચચા—બેટી તુ યહે સુનકર જયાદા ખુશ હોગી કે મયેંને તેરે ઔર તેરે શૌહર કે કુસુર બિલકુલ મુઆફ કર દિયે.

શીરીં—ચચાજાન ઇસ વકત શુક્રીયા અદા કરનેકે લિયે ગો મેરા સૌહર મૌજુદ નહીં હય, લેકીન મેં ઉનકી તરફસે ભી શુક્રીયા અદા કરતી હું.

ચચા—બેટી તેરા શૌહર તો યહાં પહેલેસે મૌજુદ હય.

શીરીં—આપ કિસે શૌહર બતાતે હયેં! મયેં સમઝી નહીં.

ખયરસલાહ—બીવી ઇધર આવ મયેં સમઝાઉં.

શીરીં—હેં સાહિબ આપે દિવાને તો નહીં હો ગયે?

ખયરસલાહ હુવા તો નહીં મગર અબ હો જાઉંગા.

શીરીં—છોડો, છોડો, મેરે હાથ મેં તુમ્હેં એક શરીફ આદમી સમઝી થી.

ખયરસલાહ—શરીફ તો હું મગર જરૂરત કે લિયે પાજી બન ગયા હું દેખો એક શરીફ આદમી તુમ્હારે પાઉં પડતા હય.

શીરીં—પાઉ પડતે હુવે તુમ્હે શરમ નહીં આતી?

ખયરસલાહ—પાઉં પડના તો આજકલ ફેશનમેં દાખિલ હય,

શાહેબાજ—કયું બે ઉધર છીપ છીપકે કિયા સમઝાતા હય!

ખયરસલાહ—ચુપ! મિયાં બીવી કે મુલ્લાંમિલાતમેં કયું દખલ દેતા હય.

શીરીં—તુમને ફિર મુઝે બીવી કહા?

ખયરસલાહ—ખુદાકે લિયે પાંચ મિનટ કે વાસ્તે મેરી બીવી બન જાવો મુઝે આફતસે બચાવો.

શીરીં—તુમ કહીં દિવાને તો નહીં હો ગયે હો?

ખયરસલાહ—દેખો બીવી માન જાવો,

શીરીં—અરે જા ભાઈ જા,
ચચા—નાલાયક, યહે મુઆમિલા ક્યા હય ? મહે તુઝે ભાઇ કહેતી હય તુ ઇસે બીવી બતાતા હય, તુમ દોનોંકા ગડબડ ઘોટાલા મેરી સમઝમેં નહીં આતા હય.

(મુશકીલઆસાનકા આના)

મુસકીલઆસાન—આહા, પ્યારી શીરીં તુમ આ ગઇ ?
શીરીં—વાહ સાહેબ ખુબ રાહ દિખાઇ.
ખયરસલાહ—બસ, અબ, જુતીયાં ખાનેકી નૌબત આઇ.
મુશકીલઆસાન—મેંને રાહ દિખાઈ યા તુમને દેર લગાઇ, ચલો ખયર ચચાજાનકે કદમ ચુમો,
શીરીં—હે તુમ્હારે ચચાતો યે હે.
મુસકીલઆસાન—કૌન યે હે બુઢા ?
સીરીં—નહીં પ્યારે મુશકીલ આસાન તુમ્હારે ચચા તો યે હૈં
ચચા—હય મુશકીલઆસાન ! મુશકીલઆસાન તો ઇસકા નામ હય,
સીરીં—કૌન કહેતા હય ! ઇસકા નામતો ખયરસલાહ હય.
ખયરસલાહ—બસ અબ અલ્લાહી અલ્લાહ હય,
ચચા—માઅલુમ હોતા હય કે યે મેરા ભતીજા નહીં હય,
મુસકીલઆસાન—માઅલુમ હોતા હય કે યે મેરા ચચા નહી હય
શાહેબાજ—માઅલુમ હોતા હય કે યે ઇસકા શૌહર નહી હય,
સીરીં—માઅલુમ હોતા હય કે યે શરીફ નહીં હય,

(જમીઅદારકા સિપાહીઓંકો સાથ આના ઔર શહેબાજ કો પકડ લેના)

જમઅદાર—હત તેરેકી, બડી મુશકેલીસે હાથ આયા,
ચચા—અરે ભાઈ ઇસ બેગુનાહકો ક્યું પકડતે હો ?
જમઅદાર—યે નીમ યહેશી પાગલ ખાનેકી દિવાર ફાંદ, કર ભાગ નિકલાથા, કમબખ્તને હમેં પરેશાન કર રખાથા.
શાહેરબાજ—અરે છોડ નહીં તો માર ડાલુંગા પીસ ડાલુંગા, રગડ, ડાલુંગા.
ખયરસલાહ—ક્યું ચચા અબ સોંટા ચલાના ભુલ ગયે! કમબખ્તને (પકડ કરકે જાના) મેરા નાકમેં દમ કર રખા થા.
જમઅદાર—લે ચલો,
ખયરસલાહ—ચલો મેં ભી તુમ્હારે સાથ ઇસકો પાગલખાને પહુંચાને આતા હું.

ચચા—આગલા કહાં હય નાફરજામ, તુ મેરા ભતીજા હૈ યહે તુને કહાડી કિયું ?

મુશકીલઆસાન—તુ મેરા ચચા હય શોહર હય યહે તુને કહાડી કિયું ?

સીરીં—તુ મેરા શોહર હય યહે તુને કહાડી કયું ?

ખયરસલાહ—અચ્છા મેં તુમ સબકો અલગ અલગ જવાબ દું યા એકદમ ?

ચચા—એકદમ.

ખયરસલાહ—બહુત અચ્છા લેડીઝ એન્ડ જેન્ટલમેન મેં નિહાયત શુક્ર ગુજાર હું કે આપ લોગ અપના કીમતી ટાઈમ વેસ્ટ કરકે મેરા સોરટ એન્ડ સ્વીટ લેકચર સુનને કે લિયે તૈયાર હુંય,

ચચા—તુઝે લેકચરબાજી કરને કો કિસને કહા ?

ખયરસલાહ—માઇ લોરડ એન્ડ જુરી, મેં ખયરસલ્લાહ વલ્દ શે. ખસલ્લાહ, સાકિન કસાઇ મુહલ્લા તુમ સબકે સામને ખુદાકો હાજરો નાજીર જાનકર ઇકરાર કરતા હું કે ન મેરા કોઇ ચચા હય, ન ભતીજા હય, જોરૂ હય, યહે સબ ગડબડ ઘોટાલા ઇસ ડઉબાજ કે સોટિકા હય, મેરે બુઢે ઔર જવાન દોસ્ત, યહે પાગલ ઇસ ઔરત કે પીછે પડ ગયા થા, ઇસકો સતાતા થા, મેંને યહે બલા અપને સર મોલ લી ઇસકી ઇસનત બચાઇ, ઔર ઇસ આફતમેં નાહક અપની જાન ફંસાઇ.

ચચા-મગર તુને અપના નામ મુશકીલ આસાન કયોં બતાયા ?

ખયરસલાહ-અગર મેં અપના અસલ નામ બતાતા તો યહે કમબખ્ત સોટિસે મેરા ભેજા હી તોડ દેતા.

ચચા-તે હાબા તોબાહ ! કયસે ભલે માનસકો હમને સતાયા ભાઈ મેરા કુસુર મુઆફ કરના,

ખયરસલાહ-ખુદા સમઝે.

મુસકીલઆસન-મેંનેભી જો કુચ્છ કિયા હય ઉસકી મુઆફી ચાહતા હું.

ખયરસલાહ—શયતાનકા હવા.

સીરીં-જનાબ, ફકત મેરી ઇજ્જત બચાનેમેં આપ પર યહે મુસીબત આઇ ઈસ લિયે મેરાભી કુસુર મુઆફ કિજીયે.

ખયરસલાહ-પહેલે નંબરમે તુમ્હારા કુસુર મુઆફ.

ગાના.

હમકો માફ કરો સાહેબ તુમકો જો કુચ્છ હય કહા,
મુજકો બીલકુલ ધન ચક્કર યેહ ડંડેબાજને કીયા;
બેશક પાગલને હમ સબપર યેહ અંધેર કર દીયા
ગડબડ ઝાલા, સબ ગોટાલા હુવા ઉજીયાલા
અંદેશા લો મીટ ગયા, હર એકથા ભુલાબાલા કયા
બર આયા હય મુદ્દાઆ ક્યાહી દોબાલા બારીતા બાલા વાહ

બાબ તીસરા.

પરદા પાંચવા. જશ્નતાજપોશી.

દરબારી—ખુશા નસીબો કે મુસ્ક અજ સર નો ખુતનમેં આઈ,
દિલોંકોં ફરહત હુઈ મયસર કે રૂહ ફિર જાનોં તનમેં આઇ.
મુબારિક અફસુરદા ખાતિરોંકો બહાર રફતા ચમનમેં આઇ,
નવીદ હો ચશ્મ મુન્તજીરોંકો કે શમ્અ ફિર અંજુમનમેં આઇ.

કહેરમાન—ગુજર ગઇ રાત રંજો ગમકી જહામેં રાહતકા રોજ આયા,
જુલુસ કરનેકો તખ્તે દોલતપે મહેરે આલમ ફેરોજ આયા.

ગાના.

શોભે નિત મુકટ સીસ બાજે સંસારમેં ડંકકા ગગન ગરજ ગરજ સરકારકા,
ઢુંડે જગ તુમારી છાંવ ચરન ન લાંગે ગાંવ ગાંવ
લોગનમાં સદા નાવ ગુંજે દરબારકા—
જીયો તુમ જુગ જુગ હમ તારે તુમ ચંદ્રમાન
તુમસે જગ ચમકે જોતીશ રૂપ પ્યારે—હાંજીયે
નસીબ યાર જહાં જોરે ઇકતેદાર રહે
હમેશાં ગુલશને ઇકબાલમેં બહાર રહે
છીન છીન બડહે તુમરી શાન આન બાન હો નીસાર
સારે-- જગત પ્રાણુવારે-- મગન મગન -જીયો

સુહેલ--અમ્મીજાન, હ્રદય ખુશીકિ બદલે રોતી કયું હો ?

તાહેરા-યહે ગમકે આંસુ નહીં હય ખુશી કે આંસુ હય જનાબ ચુકે આપ મુલ્કકે મ્હોસીન હય ઇસ લિયે તાજપોશી કી મુબારિક રસ્મ આપહી કે હાથોંસે અદા હોની ચાહિયે.

શાહરીયાર—યહે મજમા તમામ મુલ્કકી જબાન બનકર ઇસ બયા નકી તાઇદ કરતા હય.

કહેરમાન-મંય ઇસ તહરીકકો અપનાફખ્ર ઔર ઇજ્જત સમઝતા હું

સુહેલ—ઠહેરીયે, ઠહેરીયે, પહેલે અમ્મીજાનકો પહનાઇએ.
તાહેરા—નહીં બેટા યહે તુમ્હારેહી સરપર અચ્છા માઅલુમ હોગા.
સુહેલ—નહીં મેં ન માનુંગા, તુમકો તાજ પહનના હી પડેગા.
તાહેરા—બેટા તુમને કભી માંકે સાથ જીદ નહીં કી આજ ક્યું કરતે હો ?
સુહેલ—અચ્છી આમાં તુમને ભી કભી બેટે કી બાત નહીં ટાલી આજ ક્યું ટાલતી હો ?
કહેરમાન—કિતની ખુબ સુરત દલીલ (સુહેલકા તાજ લેકર તાહેરકો પહેનાને ચાહના, તાહેરાકા રોકના)
સુહેલ—લો પહેનો.
તાહેરા—બેટા યહે તુમ્હારે હી સર પર અચ્છા મઅલુમ દેગા, તુમ હી પહેનો તાકે મેં દેખકર ખુશ હું ઔર તુમકો દોઆયેં દું.
સુહેલ—દેખીયે સમઝાઇયેના.
કહુરમાન—બાનું અગર અયસે હજાર તાજભી આપકો પહનાયે જાયેં તો આપને જો જો કીંમતી કુરબાનીઆં ઇસ મઅસુમ કે લિયે દી હંય, ઉસકો અદાઇ નહીં હો સકતી.
તાહેરા—જનાબે આલી, આપ મેરે પીછલે દુખોં કી તરફ બારબાર ઇશારા કરકે અપની મોજુદા ખુશી કો બેમજા ન કરેં.
કહુરમાન—મુહતરમ ખાતુન, બસ ! અબ હમારે શાહજાદેકા દિલ છોટા ન કિજયે.
તાહેરા—અગર આપ લોગોંકી યહી મરજી હય તો મેયભી અપની મરજીકો સુહેલકી ખુશી કે તાબે કરતી હું.
સુહેલ—(તાજ પહેના કર) દિલ બહોત ખુશ હવા.
તાહેરા—બસ ખુશી પુરી હુઇ, લો અબ તુમ પહેનો ઔર ઉસકે સાએમેં અદલો ઇનસાફસે રઇયતકો ખુશ કરો.
સબ—તુરે ઇકબાલ તેરા આજસે ઘર ઘર ચમકે,
હશર તક તાજે હુકુમત તેરે સરપર ચમકે,
યા ઇલાહી તેરા ઇકબાબ તાબંદા રહે.
મુલ્કકી કિસમતકા માલિક હશર તક જીંદા રહે,
આમીન ! આમીન !! આમીન !!!

નાચ હોકર તમાસા ખતમ હોતા હૈ.

તમામ શુદ.

ડરાપસીન.

। શ્રીરૂલઅલમકા
જામે સખાવત
કુ ખુદાદારત
ફતાનેમાતમ
૮ ખટાવ રાને મોહીના
૦-૧-૦ શહાદતનામા મએ મો-
જેજાહિરની.

ગઝલો.

૦ ૨-૦ સૈત્રે સખુન ઉર્ફે
મજમુએ કવ્વાલી
૦-૨-૦ નવનેહાલે ગુલશન
નવનહાલે ખુશ્બુ
૦ ૧ ૦ ગુલજાંગે ખુશ્બુ
૦ ૧ ૦ નવબહારે કવ્વાલી
ઉર્ફે ગુલશને ખુશ્બુ
૦-૨-૦ ગે ૮ે હલીયર ઉર્ફે
મજમુએ મીરાં
૦-૨-૦ અહાઝરનાને ખુશ્બુ
ઉર્ફે ગુલીસ્તાને ક-
વ્વાલી
૦ ૧ ૬ કમામાને ખ્વાજા ઉ
ર્ફે ખહાં આજમેર
૦-૧ ૬ ગુલદસ્તે કવ્વાલી
૦-૨-૦ નામહા મદીના ઉ
ર્ફે ગુલશને કવ્વાલી
૧, ૨ ૩, ૪
૦ ૧-૦ શીરેહોમકા ગજરા
ઉર્ફે ગોહર કવ્વાલી
૦-૧ ૬ ગુલચમને ઓગ્તાં
૦ ૧ ૬ ગુલેનરગીહાર ગુલેગુલ
જારના બગીચા
૦-૧ ૦ ગુનચે બુલબુલ
૦ જલવએ ખ્વાજા. ૧
લા ભાગ
નગમે બુલબુલ ૨ જા
ભાગ
લવએ મુસ્તફા
ત્રીજા ભાગ
નાઅતે મુસ્તફા ઉર્ફે
સુખુન ૪ થા ભાગ.

૦-૧-૦ રફીકે બુલબુલ પાંચમા
ભાગ
૦ ૧ ૦ ગુલેખુશરંગ છઠ્ઠા ભાગ
૦ ૧ ૦ જલવએ યાર ૭. મા
૦ ૨ ૦ આશીકોકા જાન ઉ-
ર્ફે માશુકોકા પેહચાન
૦-૨ ૦ આશીક માશુકકી
છેડછાડ.
૦ ૧ ૦ ગુલશને મનજર
૦-૧-૦ નાદાલે ગુલશન
૦ ૧ ૬ ચમને મેનજર
૦ ૧-૬ બહારે ગુલશન ઉર્ફે
નગાનએ કવ્વાલી
૦ ૧ ૦ દીનચમન

ઉ-દુ નાટકો ભાષણ સાથે.

૦-૬-૦ આબિદે દિર્સ
૦ ૬ ૦ સફેદ હવસ
૦-૮ ૦ ખૂને નહક
૦-૬ ૦ બુલબુલમર્યાં
૦-૬ ૦ ખતાન હસ્તી (છ-
પાય છે)
૦ ૮-૦ જહરી સાપ
૦ ૬-૦ ખમસ્ત
૦-૬ ૦ મનેનિકામ
૦-૬ ૦ ખાનદાન હામ ન
અસલી.
૦ ૬ ૦ અલ્લ દિન (છપાય છે)
૦ ૬ ૦ નેકેદ ખુન
૦ ૬ ૦ દાગે હસ્ત
૦ ૬ ૦ આલાબાબા ઔર
ચાલીસ ચોર.

ગુજરાતી નાટકો.

૦ ૬-૦ ભર્થરી નાટક
૦ ૬-૦ હરીચંદ્ર નાટક
૦-૮-૦ ગોપીચંદ નાટક
૦ ૬-૦ ચાંપરાજ નાટક
૦-૪ ૦ વનરાજ ચાવડો

૦ ૪ ૦ જગદેવ પરમાર
૦-૮ ૦ સુભેખાહરણ નાટક
૦ ૮-૦ અસેમાનપુચકાવો નાટક
૦-૨-૦ પુ…હાર મધુરમનહર
૦.૨… …ના કકડા
…રંગરાગની સંગ્રહ
૦-૪-૦ દેવનાથ જાદુગર
૦-૧-૦ ઇંદ્રજાલ નાના
૦-૬-૦ ,, મ્હોટું
૦ ૧૨-૦ ગુજરાતી ઇંદ્રજાલ
૦-૬-૦ જાદુઇ ઇંદ્રજાલ

ગુજરાતી વારતાઓ.

૦ ૮ ૦ અકબર બીરબલ ભાગ ૧ થી ૧૨
૦-૪-૦ ભોજ કાલીદાસ
૦-૬-૦ વિલાસ સુંદરી અને જાદુનો પલંગ ૧લો ભાગ
૦ ૮-૦ વિલાસ સુંદરી ૨ જો ભાગ
૦-૧૦-૦ ,, ,, ત્રીજો ભાગ
૦-૧૨-૦ ,, ,, ચોથો ભાગ
૧-૦-૦ ,, ,, પાંચમો ભાગ
૦ ૪ ૦ ગુલબંકાવલી મોટી
૦-૪-૦ બીરબલબાદશાહ (ભાગ ૧ થી ૬ સુધી)
૦ ૬-૦ જહાંદાર ૧ ૨૦ વારત
૨-૦-૦ અરબીયન •
૦-૪-૦ કામકલાને
૦-૪-૦ મજરામારૂજ નાટક
૦-૪-૦ સદેવંત શાવળીંગા મોટી
૦-૪-૦ સુંદરકામદાર મોટી
૦-૪ ૦ બરાસકસ્તુરી મોટી
૦-૪-૦ મડાપચીશી
૦-૧૨-૦ હુનરસારસં
૧-૪-૦ બત્રીશ પુતળાં મોટી
૦-૧૪-૦ ,, નાની
૦-૧૨-૦ સુડાબહોતેરી મોટી
૦-૮-૦ નરસીંહમેહેતા નોવેલ
૦-૬-૦ ચતુરસિંહ ઠગારો ૧ લો ભાગ
૦ ૬-૦ ચતુરસિંહ ઠગારો ૨ જો ભાગ
૦-૮-૦ રમગુતારા
૦-૬-૦ કામની ચરીત્ર
૦-૮-૦ છેલની વાર્તા
૦ ૮ ૦ અમીકા કાવ્ય
૦-૮-૦ ચતુર સુંદર અને વિલાસ ગરબાવળી

આ સિવાય ગજલો, ઠુમરીઓ, હોરીઓ યા ખ્યાલ કોરસાઓ, વાર્તાઓ, નાટકો વિગેરે ઘણી જાતની ચોપડીઓ અમારે ત્યાંથી મળશે; દેશાવરવાળાએ પૈસા પહેલા મોકલવાથી માલ મોકલવામાં આવશે, અને **વી. પી.** થી માલ મોકલવામાં આવશે નોટપેટ કાગળ લેવામાં આવશે નહિ. જથાબંધ મંગાવનારે રીપ્લાય કાર્ડ લખવું.

મળવાનું ઠેકાણું:—

શા. એચ. એસ. હરી એન્ડ કં.
ચોપડી વેચનાર અને છપાવનાર,
ફાકલેન્ડ રોડ, પોસ્ટ નંબર ૪–મુંબઇ